

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

БІЛА КНИГА 2008

ОБОРОННА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Щорічник “Біла книга - 2008: оборонна політика України” підготовлений авторським колективом працівників Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України.

Щорічник “Біла книга” видається відповідно до Закону України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави” з метою систематичного інформування громадськості про діяльність Збройних Сил України, а також про оборонну політику держави, проблеми, що виникають у цій сфері, та шляхи їх розв’язання.

Четверте видання щорічника “Біла книга – 2008: оборонна політика України” присвячене питанням реформування та розвитку Збройних Сил України. У виданні висвітлюються поточний стан Збройних Сил та головні напрями подальшого військового будівництва, окреслені в Державній програмі розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки.

Матеріали щорічника призначені для цивільних і військових фахівців у галузі військового будівництва, оборонної політики та політики безпеки, журналістів, викладачів і студентів профільних вузів та факультетів, а також для всіх, хто цікавиться станом і напрямками розвитку оборонної політики України.

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ – ВЕРХОВНИЙ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ПРО ОБОРОННУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ

Нинішній рік буде винятково важливим у справі створення в Україні високопрофесійних і мобільних Збройних Сил, які були б здатні вчасно і адекватно відповісти на будь-які загрози для національної безпеки, надійно захистити нашу землю і наші родини.

Необхідність посилення цієї роботи недвозначно підкреслила кризова ситуація, яка виникла влітку минулого року у сусідньому з нами Кавказькому регіоні. Відчутний дефіцит міжнародної безпеки, застосування силових методів для вирішення проблемних питань, активізація у світі тероризму й піратства та інші виклики вимагають від усіх нас відповідального підходу до формування військової політики.

Органам державної влади у складних умовах, спричинених серед іншого впливом світової фінансової та економічної кризи, належить вирішити цілий комплекс непростих питань з переоснащення національних Збройних Сил, підвищення рівня їх бойової готовності. Не маємо часу на зволікання. Очікую, що другий оборонний огляд чітко сформулює конкретні завдання у військовій сфері на найближчу перспективу.

У той же час треба відзначити, що, навіть незважаючи на хронічне недофінансування потреб оборони, Збройні Сили України демонструють високий рівень бойової і професійної підготовки. Наше військо здобуло незаперечний міжнародний авторитет, беручи участь у численних миротворчих місіях ООН та НАТО. Свої найкращі моральні якості українські воїни продемонстрували під час ліквідації наслідків катастрофічної повені у липні 2008 року в західних областях України.

У тому, що ми обрали правильний шлях реформування армії, я мав нагоду переконатися в ході неодноразових відвідин військових частин, участі у масштабних навчаннях минулого року. Високо оцінюю результати, досягнуті у виконанні Державної програми розвитку Збройних Сил України.

Вірю, що вже найближчим часом Україна буде важливою частиною євроатлантичного механізму міжнародної безпеки, а наша армія за рівнем готовності до виконання поставлених завдань вийде на передові позиції. Запорукою цьому є славні бойові й патріотичні традиції українського війська, яке завжди було, є й буде гордістю нашого народу.

Від щирого серця бажаю українським військовослужбовцям успіхів у служінні Батьківщині.

Президент України – Верховний Головнокомандувач
Збройних Сил України
Віктор ЮЩЕНКО

ВСТУПНЕ СЛОВО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Оприлюднюючи видання “Біла книга – 2008: оборонна політика України”, Міністерство оборони України демонструє відкритість та готовність до співпраці з українським суспільством, з усіма, хто цікавиться сучасним станом і напрямками розвитку Збройних Сил України.

За роки новітньої історії нашої держави Збройні Сили постійно були в центрі уваги. Українська армія рік у рік, незважаючи на всі негаразди, зростає ідейно та організаційно, дбає про свій вишкіл, переймає кращий зарубіжний досвід. Війська (сили) також завжди перші, коли потрібна термінова допомога постраждалим від природних та техногенних катаклізмів.

У 2008 році Збройні Сили України зробили ще один крок на шляху зміцнення своєї боєздатності. Військовослужбовці активно і цілеспрямовано вдосконалювали свою підготовку, а високий бойовий вишкіл мали можливість продемонструвати під час комплексу навчань, зокрема “Морський вузол – 2008”, “Рішуча дія – 2008”, бригадного тактичного навчання з бойовою стрільбою, подібних яким не було за роки незалежності. У зазначених заходах взяло участь понад 14 тис. військовослужбовців і було задіяно 3 тис. одиниць озброєння та військової техніки.

Для підтримання миру і спокою в Чорноморському та Середземноморському регіонах ми беремо активну участь у різноманітних міжнародних заходах. У 2008 році було розширено нашу присутність в антитерористичній операції НАТО “Активні зусилля”. Фрегат “Гетьман Сагайдачний” з корабельним вертольотом Ка-27пр та корвет “Тернопіль” протягом чотирьох місяців здійснювали контроль за судноплавством у Середземному морі.

Зроблено ще один крок до переходу Збройних Сил на професійну основу. Адаптовано та відповідним Положенням врегульовано питання, пов’язані з проходженням військової служби. Успішно проходить експеримент з впровадження системи кадрового менеджменту централізованого типу. Цілеспрямовано реалізується комплекс заходів зі створення професійного сержантського складу. Протягом року ми мали позитивну динаміку в комплектуванні військ (сил) військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом.

2008 року досягнуто значних зрушень у забезпеченні військових житлом: понад 5 000 військовослужбовців отримали ордери, що втричі більше, ніж торік. Очевидно, що військове відомство зрушило з мертвої точки квартирну проблему. Однак загальна ситуація щодо забезпечення житлом залишається вкрай напруженою.

Ще одним важливим напрямом діяльності Міністерства оборони стало розроблення нових підходів до організації та управління оборонною сферою. Її кінцевим результатом має стати ефективно працююча система, що об'єднує професіоналів і патріотів, які користуються повагою в суспільстві, та належні умови для служби і відпочинку.

Екватор виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки пройдено. Час показав, що амбітні програми і плани реформування та розвитку Збройних Сил не отримали відповідного ресурсного забезпечення. Це вимагає від Міністерства оборони та Генерального штабу здійснити корегування встановлених показників зазначеної програми. Безумовним пріоритетом цієї роботи буде пошук інноваційних підходів і механізмів ресурсного забезпечення у сфері національної безпеки, які б відповідали сучасним завданням Збройних Сил.

Буде продовжено роботу щодо комплектування Збройних Сил військовослужбовцями за контрактом. На жаль, це питання так і не набуло всебічної державної підтримки. Цей процес не отримав динамічного розвитку.

Особливим напрямом діяльності залишиться посилення патріотизму, державності та корпоративного духу українського офіцера. Наше славне минуле підтверджує істину, що сила духу є не менш важливою за інші складові обороноздатності держави. Але при цьому український офіцер повинен відчувати, що його праця має належну оцінку суспільства та відповідно до її складності і відповідальності – матеріальне забезпечення.

Україна створює сучасну армію, яка була б здатною адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики. Це складна і важлива справа, від успіху якої залежить спокій нашого суспільства. Однак я впевнений, що всі найскладніші завдання до снаги патріотам та професіоналам, які нині служать у лавах Збройних Сил України.

Позитивні зрушення в запровадженні гідних стандартів несення військової служби, життя та відпочинку будуть продовжені. Армія була і залишається сферою стабільного розвитку та модернізації.

Бажаю всім військовослужбовцям та службовцям Збройних Сил України високих показників військової виучки і професійного зростання, здоров'я, бадьорості духу та оптимізму.

Міністр оборони України

Юрій ЄХАНУРОВ

РОЗДІЛ 1

ПІДСУМКИ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ у 2008 р.

ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ
РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

УТОЧНЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ
ЗБРОЙНИХ СИЛ

ПІДСУМКИ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ у 2008 р.

2008 рік став ключовим роком виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 рр. (далі – Державна програма) – основного інструменту реалізації державної політики у сфері оборони, трансформації Збройних Сил у сучасні, всебічно підготовлені та забезпечені, мобільні, спроможні виконувати покладені на них завдання, здатні оперативно реагувати на зміни форм і способів ведення збройної боротьби, сумісні зі збройними силами держав – членів Організації Північноатлантичного договору і Європейського Союзу.

ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Головна увага Міністерства оборони та Генерального штабу у 2008 р. приділялася раціональному використанню фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів для підвищення ефективності військового управління і бойової підготовки, досягнення високого рівня готовності військових частин та підрозділів Об'єднаних сил швидкого реагування до виконання завдань за призначенням, забезпечення професіоналізації Збройних Сил та здатності чергових сил з протиповітряної оборони до прикриття важливих об'єктів держави.

Розвиток системи управління Збройних Сил

Протягом року продовжено оптимізацію розподілу оперативних, адміністративних функцій та функцій всебічного забезпечення військ (сил) між органами військового управління всіх ланок.

Структуру Генерального штабу в основному приведено до стандартів штабів збройних сил держав-членів НАТО. Командно-штабне навчання “Рішуча дія – 2008” стало підсумковим заходом, який підтвердив доцільність переходу на триступеневу систему оперативного управління: Генеральний штаб – Об'єднане оперативне командування (ООК) – армійський корпус, повітряне командування, Центр морських операцій, Центр військ берегової оборони.

Протягом року уточнено розподіл військових частин та установ Збройних Сил за функціональним призначенням. Закладено основи створення Сил спеціальних операцій та переформування у 2010 р. Управління Сил спеціальних операцій у Командування Сил спеціальних операцій.

Для забезпечення більш ефективного управління Збройними Силами під час виконання ними визначених завдань як у мирний час, так і в особливий період продовжувалося створення **Єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами (ЄАСУ)**. Окрема увага приділялася впровадженню автоматизованої системи управління ООК, яка є ланкою ЄАСУ для оперативного управління військами (силами). Введення її в експлуатацію забезпечить стійке управління військами (силами), підтримання постійної взаємодії в ході підготовки та ведення операцій, а також участі в антитерористичних операціях, міжнародних миротворчих операціях та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Удосконалення кадрової політики

Сучасний етап та перспективи розвитку Збройних Сил, необхідність комплексного вирішення питань, пов'язаних з їх функціонуванням в умовах переходу на професійну основу, пошуком балансу між вимогами до рівня боєготовності

та вирішенням соціальних питань, удосконаленням системи управління, підготовки, комплектування та кадрового менеджменту, обумовлює впровадження нових засад кадрової політики, які визначені в Концепції кадрової політики в Збройних Силах.

З метою реалізації концептуальних засад опрацьовано та введено в дію Програму реалізації Концепції, План управління ризиками в процесі її реалізації та План інформаційного забезпечення впровадження Концепції.

Введено в дію ключовий документ, який регламентує подальшу професіоналізацію у військах (силах) – Положення про проходження військової служби у Збройних Силах громадянами України¹.

У 2008 р. продовжено експеримент з функціонування **кадрових центрів Збройних Сил та видів Збройних Сил**. Його попередні результати підтверджують здатність центрів здійснювати якісну підготовку кадрових рішень.

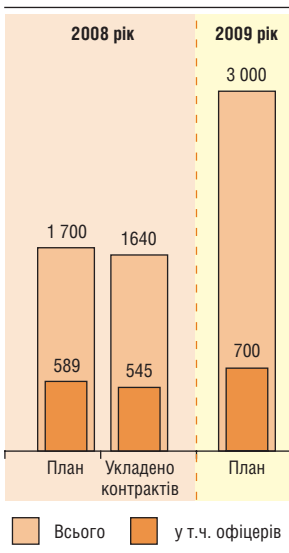

На кінець року 69 військових частин (78% залучених до експерименту) охоплено системою автоматизованого обліку особового складу Збройних Сил ІАС “Персонал”. За допомогою системи розглянуто 1004 кандидатури та затверджені пропозиції до призначення на посади 338 офіцерів, що становить 14% від загальної кількості офіцерів, розміщених на посадах кадровими центрами.

У рамках реалізації кадрової політики вдосконалювалася **система військової освіти**. Заходи, що вживалися, головним чином були спрямовані на підвищення якості підготовки військових фахівців, зокрема:

- за видовим принципом проведено структурну оптимізацію мережі вищих військових закладів та військових навчальних підрозділів;

Схема 1.1. Укомплектованість резерву Збройних Сил

- здійснено перехід на дворічний термін навчання офіцерів оперативно-тактичного рівня у Національній академії оборони України, подовжено термін підготовки офіцерів оперативно-стратегічного рівня;
- проведено організаційну роботу з підвищення статусу Національної академії оборони України – реорганізації її в Національний університет оборони²;
- припинено підготовку військових фахівців за схемою “студент–курсант”, за винятком окремих нечисленних спеціальностей (юристів, фахівців аеродромно-технічного забезпечення, служби пального і т. ін.).

Триває робота щодо подальшого планового впровадження **служби у військовому резерві** з послідовним нарощуванням обсягів підготовки резервістів. У 2008 р. у 36 військових частинах укладено 1640 контрактів, у тому числі 545 з офіцерами (схема 1.1).

Започатковано створення **професійного сержантського складу**, який є головною рушійною силою подальшої професіоналізації Збройних Сил. Підготовка сержантів нової генерації розпочалася на базі створеного Центру підготовки сержантів Збройних Сил у м. Харків.

Протягом року з метою вдосконалення системи комплектування Збройних Сил розгорнуто мережу **територіальних центрів комплектування військовослужбовців за контрактом**.

¹ Указ Президента України “Про затвердження Положення про проходження військової служби у Збройних Силах громадянами України” № 1153/2008 від 10 грудня 2008 р.

² Указ Президента України “Про Національний університет оборони України” № 1217/2008 від 30 грудня 2008 р.; Постанова Кабінету Міністрів України “Про реорганізацію Національної академії оборони України” № 1089 від 17 грудня 2008 р.

Оснащення озброєнням та військовою технікою, матеріально-технічне забезпечення та утилізація

Через недостатні ресурси знизилися темпи виконання Державної програми розвитку озброєння та військової техніки Збройних Сил на період до 2009 р. Із передбачених у 2008 р. 831,1 млн. грн. фактично на розвиток озброєння і військової техніки виділено 605,9 млн. грн.

За рахунок концентрації зусиль на пріоритетних напрямках у межах виділених асигнувань було відновлено 209 одиниць ОВТ.

До Збройних Сил у 2008 р. поставлено:

- для Сухопутних військ – сучасні танки “Булат”, керовані протитанкові боеприпаси, комплексні динамічні тренажери екіпажів вертольотів, бронетехніки та автомобілів; розпочато постачання сучасних радіолокаційних засобів спостереження, вантажних автомобілів підвищеної прохідності;
- для Повітряних Сил – сучасні та модернізовані радіолокаційні станції широкого спектра дії, комплексні динамічні тренажери екіпажів літаків (вертольотів);
- для Військово-Морських Сил – аварійно-рятувальне майно та засоби забезпечення живучості кораблів;
- для Сил спеціальних операцій – сучасні цифрові засоби зв’язку та комутації, засоби та комплекси радіоелектронної боротьби, сучасні засоби радіаційного, хімічного та бактеріологічного захисту власного виробництва.

Темпи розвитку системи матеріально-технічного забезпечення, як і в минулі роки, уповільнено через необхідність витратити додаткові ресурси на виконання невластивих для військ (сил) функцій, утримання зайвих військових організаційних структур та надлишкового майна.

Щорічно на вирішення цих питань витрачається майже **третина всіх фінансових ресурсів**, передбачених Державним бюджетом України для Збройних Сил.

Витрати на утримання зайвих військових організаційних структур та надлишкового майна у **2008 р. становили близько 3,0 млрд. грн.** (схема 1.4).

Схема 1.4. Видатки на утримання надлишкових структур ЗС України

З метою вивільнення військ (сил) від виконання невластивих функцій у сфері забезпечення матеріальними засобами та послугами у Збройних Силах **упроваджуються нові підходи до постачання матеріальних засобів і надання послуг на комерційній основі**, що сприяє підвищенню якості, зокрема продовольчого та житлово-комунального забезпечення.

Завершено перехід до забезпечення харчуванням особового складу

Збройних Сил комерційними структурами та впровадження аутсорсингу з постачання пально-мастильних матеріалів. Нормативно врегульовано перехід до обслуговування військових містечок суб’єктами господарювання. Незмінна увага приділялася питанням передачі охорони військових об’єктів (крім об’єктів, на яких зберігається озброєння та боеприпаси) підрозділам Державної служби охорони.

Незадовільними у 2008 р. були темпи **утилізації компонентів ракетного палива, ракет і боеприпасів**. Протягом року українсько-польським консорціумом “Есо Technologies” утилізовано 215 тонн компонентів ракетного палива за кошти Польської сторони.

З передбачених Державною цільовою оборонною програмою утилізації звичайних видів боеприпасів, непридатних для подальшого використання і зберігання,

на 2008 – 2017 рр. та Державним бюджетом України на 2008 р. **50,8 млн. грн.** для утилізації **9,8 тис. тонн** боєприпасів фактично профінансовано (за спеціальним фондом) **21,6 млн. грн.** (42,5 % від запланованого) та утилізовано **2,4 тис. тонн** боєприпасів, що становить 24 % від плану.

Медичне забезпечення

Організаційні, лікувально-профілактичні, реабілітаційні, науково-дослідні, санітарно-гігієнічні заходи, проведені у 2008 р., були спрямовані на зміцнення здоров'я особового складу Збройних Сил і в цілому дозволили підтримувати боєздатність українського війська на належному рівні.

З цією метою створено п'ять військово-медичних клінічних центрів, за якими закріплені зони адміністративно-територіальної відповідальності для медичного забезпечення як військовослужбовців, так і осіб, яким законодавчо надано право на таке медичне обслуговування³.

Основу військово-медичних клінічних центрів становлять військові мобільні госпіталі; їх здатність до виконання завдань за призначенням перевірено на навчаннях.

Забезпечення житлом

Однією з головних умов успішного переходу Збройних Сил на професійну основу є вирішення питання забезпечення службовим житлом 75 тис. офіцерів, прапорщиків, військовослужбовців за контрактом та постійним житлом 42,3 тис. осіб, які мають на це право.

Протягом року ордери на заселення отримало понад 5000 військовослужбовців, що більш як утричі перевищує показники 2007 р., але значно нижче запланованих.

Основними причинами низьких темпів забезпечення житлом є:

- обмежене фінансування. У 2008 р. на будівництво житла для військовослужбовців Державним бюджетом України було передбачено видатки у сумі 509,3 млн. грн., або 34,4% із передбачених програмами будівництва (придбання) житла;
- значна частка фінансування передбачається зі спеціального фонду, який не має стабільного джерела наповнення;
- зростання вартості будівництва. Починаючи з 2005 р., за даними Міністерства регіонального розвитку та будівництва України, вартість житла зросла вдвічі.

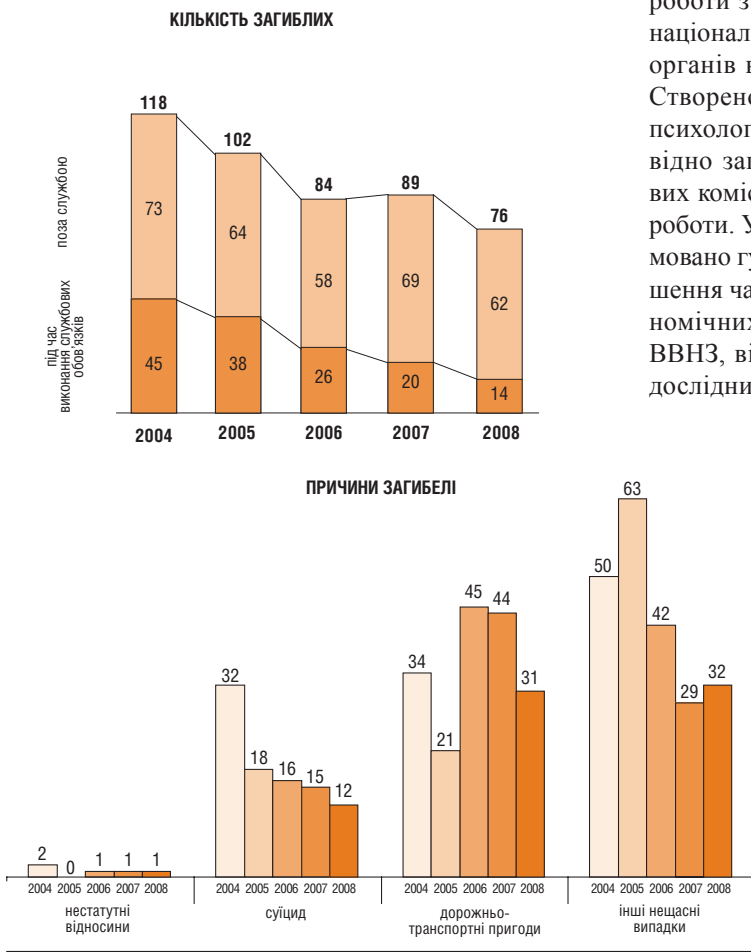
Загалом за підсумками 2008 р. збудовано (придбано) **2 682** квартири.

Виховна та соціально-психологічна діяльність

Трансформаційні процеси у Збройних Силах зумовили зміни у сфері гуманітарного та соціального забезпечення військ (сил), які спрямовані на реалізацію загальнодержавної соціальної політики.

³ Наказ Міністра оборони України "Про затвердження Положення про військово-медичні клінічні центри Збройних Сил України" № 59 від 20 лютого 2008 р.

Схема 1.5. Втрати особового складу Збройних Сил, осіб

У 2008 р. для поліпшення організації виховної роботи з особовим складом, впровадження військових національно-історичних традицій відновлено структури органів виховної та соціально-психологічної роботи⁴. Створено Головне управління виховної та соціально-психологічної роботи, у видах та об'єднаннях – відповідно запроваджені управління та відділи, у військових комісаріатах введена посада заступника з виховної роботи. У Національній академії оборони України сформовано гуманітарний факультет. Переглянуті у бік збільшення часу на вивчення гуманітарних та соціально-економічних дисциплін програми підготовки офіцерів у ВВНЗ, відновлений як самостійна структура Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил.

Кадрово посилені напрями діяльності з військово-патріотичного виховання, розвитку культури та духовності, взаємодії з релігійними організаціями, аналізу і методичного забезпечення військової дисципліни та профілактики правопорушень.

Завдяки здійсненню системних цільових заходів вдалося в цілому поліпшити стан військової дисципліни, на 5,4% у порівнянні з 2007 р. знизити кількість правопорушень, на 15,7% – зменшити втрати військовослужбовців у процесі бойової підготовки військ (сил). Втім протягом 2008 р. під час виконання службових обов'язків внаслідок самогубств, нещасних випадків, фізичного насильства та ДТП загинуло 14 військовослужбовців (у 2007 р. – 20) (схема 1.5).

Удосконалення формату цивільно-військових відносин

З метою встановлення партнерських відносин та реалізації повноважень у сфері оборони у 2008 р. Міністерством оборони розширена співпраця з обласними державними адміністраціями, що стало предметом укладання відповідних угод.

Пріоритетними напрямами узгодженої діяльності є впровадження нових форм співпраці із забезпечення державних соціальних гарантій для військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, та членів їх сімей, здійснення заходів, пов'язаних з мобілізаційною підготовкою, посилення військово-патріотичного виховання і підвищення престижу військової служби у суспільстві.

Практичним результатом такої співпраці стало відновлення шефських зв'язків місцевих органів виконавчої влади з військовими частинами, що також сприяло удосконаленню роботи щодо відбору громадян України для прийняття на військову службу за контрактом.

Доцільність такого співробітництва була перевірена в ході ліквідації наслідків повені в шести західних областях України. Як і в попередні роки, військовослужбовці першими прийшли на допомогу населенню, яке постраждало від стихійного лиха. Підрозділи Сухопутних військ, Повітряних Сил та Сил підтримки діяли в тісній взаємодії з підрозділами МНС, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

У подоланні наслідків стихійного лиха було задіяно понад 5,5 тисячі військовослужбовців та 300 одиниць техніки. Загалом за час участі у ліквідації наслідків

⁴ Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України" № 196 від 4 березня 2008 р.

повені військовослужбовцями Збройних Сил евакуйовані 2154 місцевих мешканця, перевезено 6397 тонн вантажів, очищено понад 42 кілометри доріг, 1014 будинків та 899 колодязів, зміцнені 39 кілометрів дамб та берегів річок, встановлено 13 мостових переправ. Пересувні медичні бригади Військово-медичного клінічного центру Західного регіону здійснили прийом та надали медичну допомогу понад 11 тис. осіб.

У серпні 2008 р. у ліквідації наслідків надзвичайної події на арсеналі Південного оперативного командування взяли участь близько 500 військовослужбовців, були задіяні 60 одиниць інженерної та спеціальної техніки. У польових умовах медики військового мобільного госпіталю Військово-медичного клінічного центру Північного регіону надали кваліфіковану медичну допомогу 1795 цивільним особам.

УТОЧНЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

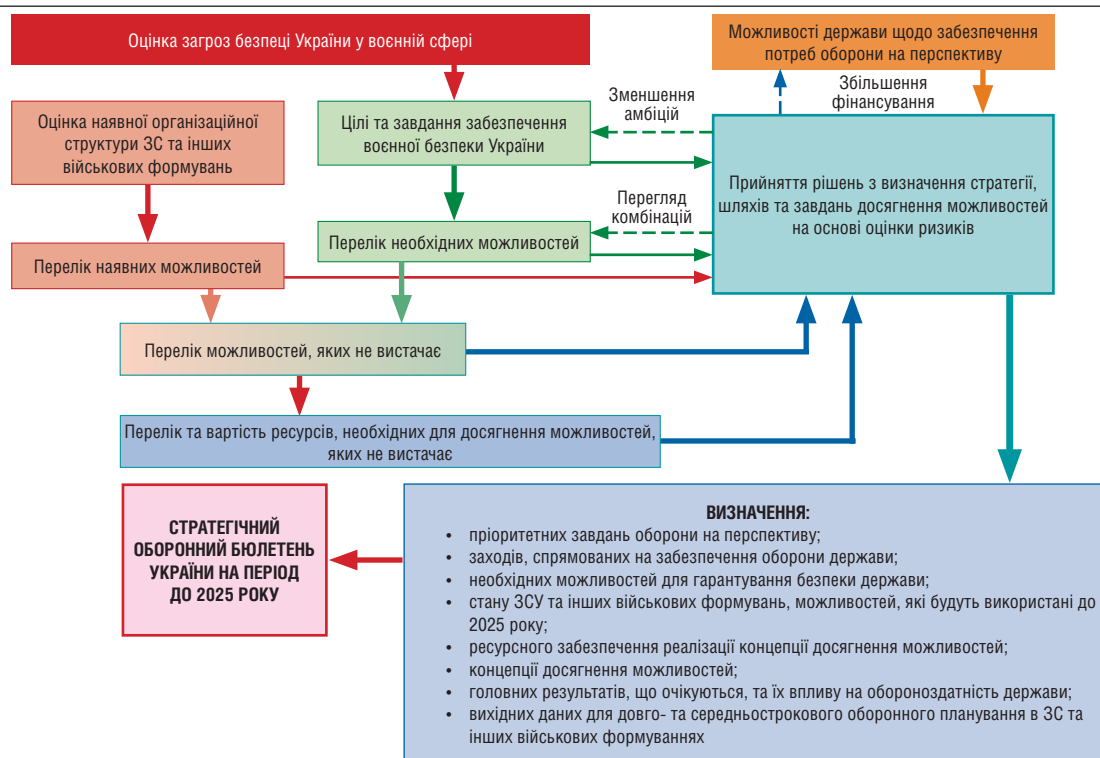
З метою опрацювання вихідних даних щодо подальшого довгострокового та середньострокового планування розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань у 2008 р. Міністерство оборони і Генеральний штаб розпочали реалізацію заходів другого оборонного огляду в Україні⁵. Керівництво проведення оборонного огляду на державному рівні здійснює Міжвідомча комісія⁶.

Міністерством оборони розроблено пакет методичних документів щодо процесу оборонного огляду України.

В основу методології проведення стратегічного оборонного огляду покладено механізм оборонного планування, орієнтованого на **можливості** (схема 1.6).

Основними принципами проведення стратегічного оборонного огляду є: реалістичність результатів; гнучкість рішень; прозорість заходів оборонного огляду.

Схема 1.6. Алгоритм проведення стратегічного оборонного огляду

⁵ Рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про проведення оборонного огляду" введено в дію Указом Президента України № 598/2008 від 27 червня 2008 р.

⁶ Постанова Кабінету Міністрів України "Про утворення Міжвідомчої комісії з питань проведення оборонного огляду" № 874 від 01 жовтня 2008 р.

За результатами оборонного огляду буде підготовлено проект Стратегічного оборонного бюлетеня на період до 2025 р., який після обговорення за участю вітчизняних та іноземних експертів, представників неурядових організацій та схвалення Урядом в кінці 2009 р. буде внесений на розгляд Ради національної безпеки і оборони України.

Концептуальні дані, викладені у Стратегічному оборонному бюлетені, дозволять у 2010 – 2011 рр. послідовно розпочати процес довгострокового та середньострокового планування розвитку Збройних Сил, інших військових формувань, поступово втілити в практику механізм оборонного планування, орієнтований на можливість.

ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Схема 1.7. Динаміка зміни частки спеціального фонду, % до загального фонду

У Державному бюджеті на 2008 р. Міністерству оборони були передбачені асигнування в сумі 9 907,1 млн. грн., що становило 1,03% від валового внутрішнього продукту та 56,9% від потреби (17,4 млрд. грн.). У порівнянні з 2007 р. видатки були збільшені на 1,45 млрд. грн., але з урахуванням інфляції (понад 22%) фінансування Збройних Сил залишилося на рівні минулого року (Додаток 1).

У 2008 р. продовжено позитивну тенденцію зменшення частки спеціального фонду в загальному обсязі видатків Міністерства оборони (схема 1.7)⁷.

Разом з тим помісячний обсяг фінансування Міністерства оборони коливався від 5,9% (січень) до 12,9% (грудень) при середньомісячному необхідному рівномірному обсязі фінансування у 8,3%. Це не повною мірою забезпечувало виконання покладених завдань і є гіршим показником у порівнянні з 2007 р., коли помісячне фінансування становило 1/12 бюджету.

Загальне недофінансування Державної програми розвитку Збройних Сил України у 2006 – 2008 рр. становить близько **6,4 млрд. грн.**

Унаслідок цього уповільнилось надходження до Збройних Сил нових та модернізованих зразків озброєння та військової техніки, не вирішено належним чином одну з головних умов успішного переходу Збройних Сил на професійну основу – забезпечення військовослужбовців житлом, не досягнуто встановлених показників укомплектованості Збройних Сил військовослужбовцями за контрактом та не вдалося позбавити Збройні Сили від тягаря збереження надлишкового майна, непридатних ракет і боєприпасів.

Вжиті Міністерством оборони за підтримки Президента України заходи з поліпшення фінансового становища Збройних Сил⁸ не знайшли широкої державної підтримки.

Загалом, за наявним бойовим складом військ (сил), рівнем їх бойової готовності Збройні Сили України спроможні адекватно реагувати на можливі загрози її суверенітету та територіальної цілісності, успішно виконувати міжнародні миротворчі завдання.

У той же час постійне щорічне недофінансування Збройних Сил не дозволило повною мірою забезпечити перехід на якісно новий рівень військового управління та підготовки військ (сил).

⁷ Ця практика не знайшла підтримки у бюджеті Міністерства оборони на 2009 р., де обсяг спеціального фонду становить 4,2 млрд. грн., що складає 43,2% від загального обсягу видатків Міністерства оборони в Державному бюджеті.

⁸ Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України" № 196/2008 від 04. 03. 2008 р.

РОЗДІЛ 2

РІК ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ТА СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

БОЙОВА СЛУЖБА
ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ

ПІДГОТОВКА
ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ

ОСНАЩЕННЯ ТА ОЗБРОЄННЯ
ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ

СИЛИ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

РІК ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ТА СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Підставою для інтенсифікації процесу розвитку Військово-Морських Сил стало Рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про заходи щодо забезпечення розвитку України як морської держави”¹. Головним документом, який визначив засади створення Сил спеціальних операцій, стала Програма розвитку Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

БОЙОВА СЛУЖБА ВІЙСЬКОВО- МОРСЬКИХ СИЛ

Реалізуючи наміри України приєднатися до Євроатлантичної системи колективної безпеки, український флот вже сьогодні виконує спільні завдання з флотами інших держав у Чорному та Середземному морях.

Пріоритетним заходом для Військово-Морських Сил є участь в **антитерористичній операції НАТО “Активні зусилля”**(ОАЗ)² (врізка 2.1).

Врізка 2.1. Антитерористична операція НАТО “Активні зусилля”

Мета антитерористичної операції НАТО “Активні зусилля” – виключення діяльності міжнародних терористичних організацій шляхом запобігання незаконним морським перевезенням зброї, боєприпасів, вибухових речовин, зброї масового ураження, наркотиків та переміщень нелегальних мігрантів з найбільш загрозливих напрямків – Близького Сходу, Північної Африки, протоки Гібралтар та Чорного моря.

Основними завданнями операції є:

- для кораблів, направлених до складу сил постійної присутності в зоні Середземного моря, – збір та обмін інформацією щодо підозрілих суден, здійснення супроводження та (у разі необхідності) огляду підозрілих суден згідно з вимогами міжнародного морського права;
- для первинного національного Контактного пункту – здійснення обміну інформацією з питань контролю за рухом цивільних суден зі штабом операції.

Україна стала другою (після Російської Федерації) з країн – не членів НАТО, яка приєдналася до ОАЗ.

Участь в ОАЗ здійснюється шляхом залучення на ротатійній основі кораблів Військово-Морських Сил, функціонування на базі штабу Військово-Морських Сил первинного національного Контактного пункту³, а також направлення офіцера зв’язку штабу Військово-Морських Сил до штабу операції.

У 2008 р. вперше в ОАЗ взяв участь фрегат “Гетьман Сагайдачний” з корабельним вертольотом Ка-27пр та двома його екіпажами і оглядовою командою спеціального призначення на борту. У листопаді–грудні в рамках операції антитерористичні завдання виконував корвет “Тернопіль” (з оглядовою командою спеціального призначення).

Первинний національний Контактний пункт цілодобово здійснює обмін інформацією між командуванням Військово-Морських Сил та командуванням морського компоненту Регіонального командування Об’єднаних Збройних Сил НАТО “Південь” (м. Неаполь, Італія) з питань моніторингу судноплавства, ймовірної терористичної та іншої незаконної діяльності на морських комунікаціях у Чорному, Середземному морях та у портах України.

З січня 2008 р. розпочато обмін інформацією з обмеженим доступом.

¹ Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 травня 2008 року “Про заходи щодо забезпечення розвитку України як морської держави” № 463/2008 від 20 травня 2008 р.

² Указ Президента України “Про затвердження Угоди (у формі обміну листами) між Україною та Організацією Північноатлантичного договору про участь України у військово-морських операціях на Середземному морі в рамках операції “Активні зусилля” №71/2006 від 26 січня 2006 р.; Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 листопада 2006 року “Про направлення корветів “Луцьк” та “Тернопіль” і фрегата “Гетьман Сагайдачний” Військово-Морських Сил Збройних Сил України для участі у військово-морських операціях на Середземному морі в рамках операції “Активні зусилля” № 1076/2006 від 14 грудня 2006 р.

³ Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про забезпечення функціонування первинного національного Контактного пункту в рамках операції Організації Північноатлантичного договору “Активні зусилля” № 340-р від 15 червня 2006 р.

Врізка 2.2. Операція “Чорноморська гармонія”

Операція “Чорноморська гармонія” була започаткована Туреччиною у березні 2004 р. з метою здійснення у межах територіальних вод моніторингу надводної обстановки, збору інформації щодо підозрілих суден, їх вантажів та маршрутів руху. До виконання її завдань залучені сили та засоби ВМС, жандармерії, берегової охорони, прикордонної та інших служб Туреччини.

Безпосередня участь військових моряків Збройних Сил України у діях проти підозрілих суден (висадка на борт, огляд тощо) не передбачена. Підозрілі судна супроводжуються до порту призначення і там передаються портовим службам, компетентним органам для здійснення необхідних процедур.

До операції приєднались Україна та Російська Федерація.

Військово-Морських Сил в операції “Чорноморська гармонія” на цей час не передбачені.

Військово-Морські Сили України у 2008 р. успішно виконали завдання з підтримання регіональної безпеки в акваторії Чорного моря в рамках Угоди про створення **Чорноморської групи Військово-Морського співробітництва BLACKSEAFOR** (врізка 2.3).

Врізка 2.3. Чорноморська група Військово-Морського співробітництва BLACKSEAFOR

Чорноморська група Військово-Морського співробітництва BLACKSEAFOR створена в квітні 2001 р. з метою зміцнення дружби, добрих стосунків та довіри між державами Чорноморського басейну, а також для підтримання миру і стабільності шляхом збільшення співробітництва та взаємодії військово-морських сил. До співробітництва залучені флоти чорноморських країн (Болгарія, Грузія, Російська Федерація, Румунія, Туреччина та Україна).

Завданнями багатонаціонального військово-морського з'єднання є: пошуково-рятувальні, гуманітарні, протимінні операції, операції щодо захисту навколишнього середовища, здійснення візитів доброї волі.

З'єднання BLACKSEAFOR, відповідно до отриманих запитів, може також залучатися до операцій під егідою ООН та ОБСЄ за умови, якщо учасники досягли єдиної згоди на це.

Командувач BLACKSEAFOR призначається терміном на один рік, у подальшому заміщення посади відбувається щорічно на ротатійній основі (в алфавітному порядку). Командувачу BLACKSEAFOR підпорядкований міжнародний штаб.

У 2007 р. Україна приєдналася до участі в операції “Чорноморська гармонія”⁴ (врізка 2.2). Операція “Чорноморська гармонія” є спорідненою за ініціативою з операцією ОАЗ і полягає в проведенні періодичних місій спостереження, супроводження, а при необхідності – й висадки на підозрілі кораблі.

У 2008 р. первинний національний Контактний пункт Військово-Морських Сил здійснював безперервний обмін інформацією з Постійним координаційним центром операції “Чорноморська гармонія” (м. Караденіз-Ереглі, Турецька Республіка) та регулярно інформував про обстановку у Чорному морі визначені структурні підрозділи центральних органів державної влади України. Інші аспекти участі

Проведені дві фази активацій (друга сьомої та перша восьмої) кораблів багатонаціонального з'єднання. Вперше в ході квітневої активації до навчання пошуково-рятувальних сил були залучені додаткові сили та засоби від України: рятувальний буксир “Кременець”, санітарний катер “Сокаль” та літак Бе-12пр.

У серпні 2008 р. за участю командувачів військових флотів Чорноморських країн відбулася церемонія відкриття першої фази восьмої активації Чорноморської групи Військово-Морського співробітництва BLACKSEAFOR та передача командування від Туреччини до України. Україна вже вдруге з моменту створення Чорноморської групи військово-морського співробітництва прийняла командування міжнародним з'єднанням.

До складу багатонаціонального з'єднання ввійшли фрегат “Смелі” (Болгарія), великий десантний корабель “Азов” (Росія), корвет “Контр-адмірал Еустатіу Себастьян” (Румунія), фрегат “Оручрейс” (Туреччина) та корабель управління “Славутич” (Україна).

Виконання міжнародних зобов'язань України у військовій сфері, проведення послідовної зовнішньої політики, спрямованої на зміцнення миру і безпеки у Чорноморському та Середземноморському регіонах, висувають нові вимоги до розвитку Військово-Морських Сил, здатних виконати широке коло завдань.

У 2008 р. велась активна підготовка підрозділів морської піхоти Військово-Морських Сил до участі в 2009 р. у миротворчій операції в Косово у складі спільного українсько-польського миротворчого

⁴ Протокол між Міністерством оборони України та Генеральним штабом Збройних Сил Турецької Республіки про співробітництво з питань обміну інформацією у рамках операції “Чорноморська гармонія”, набув чинності 25 квітня 2007 р.

Врізка 2.4. Порядок застосування зброї і бойової техніки

Право прийняття рішення щодо застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами ВМС у мирний час у разі виконання ними завдань з охорони підводного простору надається:

- оперативному черговому командного центру ВМС – для подання з використанням вибухових пристроїв (гранат) сигналу, що сповіщає підводні об'єкти і підводних плавців про перебування у територіальному морі України, необхідність спливити в надводне положення та припинити рух;
- командувачу ВМС – для здійснення попереджувального бомбометання;
- начальнику Генерального штабу – Головнокомандувачу Збройних Сил України – для ураження підводних об'єктів і підводних плавців.

батальйону УКРПОЛБАТ багатонаціональної тактичної групи “East” сил KFOR, що стане першим досвідом їх залучення до виконання миротворчих завдань.

Бойове чергування з протиповітряної оборони (ППО) у Військово-Морських Силах є виконанням у мирний час бойового завдання з охорони повітряного простору держави. Основні зусилля зосереджені на підтриманні постійної готовності чергових сил до участі у ППО важливих державних об'єктів та припиненні протиправних дій повітряних суден, які можуть використовуватись для здійснення терористичних актів.

Несення бойового чергування організовано на командному центрі, командних пунктах та черговому кораблі з ППО Військово-Морських Сил у загальній системі ППО України.

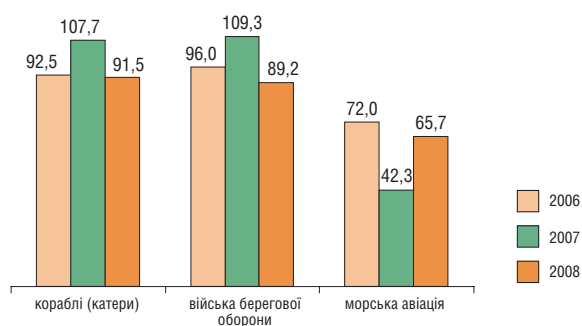
Іншим важливим завданням Військово-Морських Сил є **охорона підводного простору** у межах територіального моря України. У 2008 р. нормативно врегульовано порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Військово-Морських Сил у мирний час у разі виконання ними цих завдань (врізка 2.4)⁵.

**ПІДГОТОВКА
ВІЙСЬКОВО-
МОРСЬКИХ СИЛ**

Підготовка з'єднань, кораблів, частин та підрозділів Військово-Морських Сил була спрямована на досягнення належного рівня їх морського, льотного та польового вишколу, а також опанування стандартів, які прийняті у збройних силах держав НАТО для кораблів і підрозділів, що залучаються до Процесу планування та оцінки сил.

У порівнянні з 2007 р. у Військово-Морських Силах на 10–20% збільшилася кількість заходів бойової підготовки. Вперше підготовку з'єднань, частин та підрозділів Військово-Морських Сил організовано у складі угруповання тактичних груп різнорідних сил.

Схема 2.1. Динаміка виконання планів підготовки у 2006 – 2008 рр., %

Особлива увага була приділена нарощуванню боєздатності частин та підрозділів зі складу Об'єднаних сил швидкого реагування, а також Основних сил оборони, які залучаються до першого чергового посилення (схема 2.1).

Підсумковим заходом з перевірки готовності з'єднань, військових частин та підрозділів до виконання завдань за призначенням, злагодженості органів управління військами, організації взаємодії Військово-Морських Сил та інших видів Збройних Сил стало комплексне командно-штабне навчання “Морський вузол – 2008”. До виконання завдань було залучено морську авіацію, кораблі та судна,

підрозділи військ берегової оборони Військово-Морських Сил, Повітряних Сил та Сухопутних військ.

В рамках навчання “Морський вузол – 2008” було перевірено рівень готовності та практичного вишколу підрозділів видів Збройних Сил до виконання бойових завдань з охорони протиповітряного простору держави.

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Військово-Морських Сил Збройних Сил в мирний час у разі виконання ними завдань з охорони підводного простору в межах територіального моря України” № 1007 від 19 листопада 2008 р.

Під час навчання на практиці було апробовано теоретичні положення Настанови з оперативної роботи органів військового управління Збройних Сил. Проведено 8 тактичних навчань груп кораблів (суден), 12 тактико-спеціальних навчань, виконано 58 бойових вправ. Реально перевірено маршову підготовку низки частин Сухопутних військ шляхом здійснення маршу комбінованим способом з пунктів постійної дислокації до районів навчань на відстань від 300 до 700 км.

Вперше у Збройних Силах до практичних дій було залучено резервістів, які вдало виконали бойові вправи (схема 2.2).

Схема 2.2. Командно-штабне навчання “Морський вузол - 2008”

<p>Береговий полігон Військово-Морських Сил “Опук” Випробувальний полігон Повітряних Сил “Чауда” Полігон Військово-Морських Сил “Старокримський” Сімферополь Морський полігон Військово-Морських Сил “Опук”</p>	СИЛИ ТА ЗАСОБИ ВІД ПОВІТРЯНИХ СИЛ, СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК І ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ, ЗАЛУЧЕНІ ДО НАВЧАНЬ	
	військовослужбовців – 7 000	бойових броньованих машин – 120
	літаків – 45	артилерійських систем – 64
	вертольотів – 10	кораблів і катерів – 20
	засобів ППО – 37	спеціальної техніки – 740

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНАНІ (ВІДПРАЦЬОВАНІ):

Тактичне навчання з бойовою стрільбою з батальйоном морської піхоти			Знешкодження умовного порушника державного кордону черговим екіпажем МіГ-29 бригади тактичної авіації
Ракетно-артилерійські стрільби бойовими кораблями (катерами)			Тактичне навчання з бойовою стрільбою зенітними ракетними системами малої та середньої дії “Бук-М1”, С-300П частин та підрозділів Повітряних Сил
Бомбометання літаками Бе-12 морської авіаційної бригади та прикриття їх дій винищувальною авіацією Повітряних Сил			Проведення контрольних льотних випробувань керованих ракет зенітного ракетного комплексу малої дальності “Бук-М1”
Стрільби з реактивних систем залпового вогню БМ-21 “Град”			Комплексне тактико-спеціальне навчання частин і підрозділів протиповітряної оборони Сухопутних військ
Висадка морського десанту разом з 122-міліметровими самохідними артилерійськими гаубицями 2С1 “Гвоздика”			Ротне тактичне навчання з бойовою стрільбою з підрозділами повітрянодесантної бригади
Десантування підрозділу з вертольотів Мі-8 армійської авіації			Перебазування реактивного артилерійського полку. Бойові пуски реактивних систем залпового вогню “Смерч”

Комплексне командно-штабне навчання “Морський вузол - 2008” було найбільш масштабним заходом підготовки видів Збройних Сил, частин бойового та матеріально-технічного забезпечення за провідної ролі Військово-Морських Сил.

За підсумками проведення командно-штабного навчання “Морський вузол - 2008” зроблено такі основні висновки:

- багатовидові угруповання військ здатні виконувати завдання за призначенням;
- зенітні ракетні війська і винищувальна авіація готові до захисту повітряного простору України;
- з’єднання, військові частини та підрозділи спроможні здійснювати переміщення на великі відстані різними способами;
- для підвищення ефективності дій військ берегової оборони потрібно збільшення у їх складі чисельності морської піхоти.

ОСНАЩЕННЯ ТА ОЗБРОЄННЯ ВІЙСЬКОВО- МОРСЬКИХ СИЛ

Військово-Морські Сили укомплектовані основними зразками озброєння та військової техніки відповідно до штатної потреби. Переважно вони виготовлені до 1987 р. У 2008 р. десантний корабель на повітряній подушці “Донецьк” виключено з бойового складу Військово-Морських Сил⁶. Планова заміна корабля не відбулася.

Протягом року зроблено значний крок з відновлення технічного ресурсу та стану корабельного, авіаційного та ракетного озброєння Військово-Морських Сил. Після завершення ремонтних робіт бойову службу в Середземному морі ніс флагман українського флоту фрегат “Гетьман Сагайдачний”, а корабель управління “Славутич” взяв участь у першій фазі восьмої активації Чорноморської групи Військово-Морського співробітництва BLACKSEAFOR. Проводиться відновлення технічної готовності середнього десантного корабля “Кіровоград”. На черзі – корабель управління “Донбас”.

Парк відновленої авіаційної техніки Військово-Морських Сил у порівнянні з 2007 р. збільшився майже вдвічі. Планово здійснюються відновлювальні заходи з введення до бойового складу у 2009 р. підводного човна “Запоріжжя”.

Протягом року на озброєння Військово-Морських Сил прийнято дев’ять зразків морського рятувального майна та техніки.

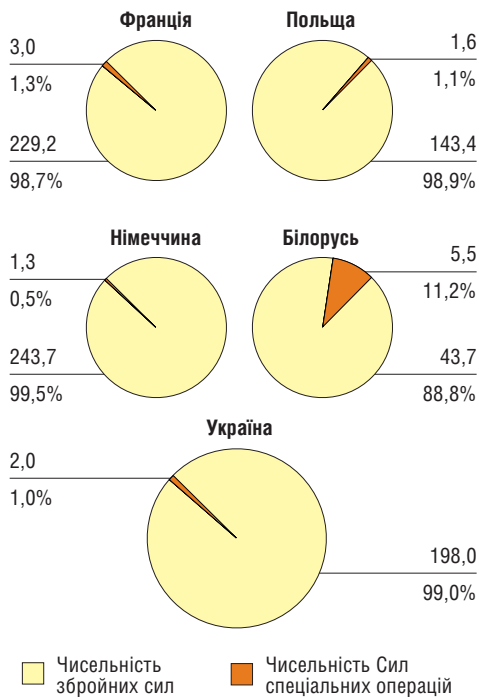
Миколаївським казенним підприємством “Дослідно-проектний центр суднобудування” завершено розробку ескізного проекту корабля класу “корвет” та розпочато його технічне проектування з такими основними тактико-технічними характеристиками: водотоннажність – 2,5 тисячі тонн, дальність плавання – 4 тисячі миль, автономність – 30 діб. У 2009 р. планується завершити технічне проектування корвета та розпочати будівництво головного корабля. Корабель передбачається оснастити сучасними системами озброєння, навігації, управління вогнем іноземного виробництва. Серед країн – постачальників вказаних систем розглядаються Росія, Данія, Франція, Німеччина, Нідерланди, Велика Британія, Італія та Швеція.

⁶ Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про погодження рішення щодо виключення із складу Військово-Морських Сил Збройних Сил малого десантного корабля на повітряній подушці “Донецьк” №999-р від 23 липня 2008 р.

СИЛИ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Унікальна складова сучасного війська, якою є Сили спеціальних операцій, має важливе значення в нейтралізації нового типу загроз. Світовий досвід підтверджує практику широкого застосування сил спеціальних операцій у сучасних збройних конфліктах.

Схема 2.3. Чисельність Сил спеціальних операцій у складі збройних сил, тис. осіб (%)

Політиці пріоритетного розвитку Сил спеціальних операцій приділяється підвищена увага. Основними тенденціями їх розвитку є збільшення чисельності, обсягів фінансування та покращення технічної оснащеності.

Головним завданням у 2008 р. було злагодження структурних підрозділів Управління спеціальних операцій, вдосконалення нормативної-правової бази та налагодження і підтримання взаємодії з органами військового управління Збройних Сил.

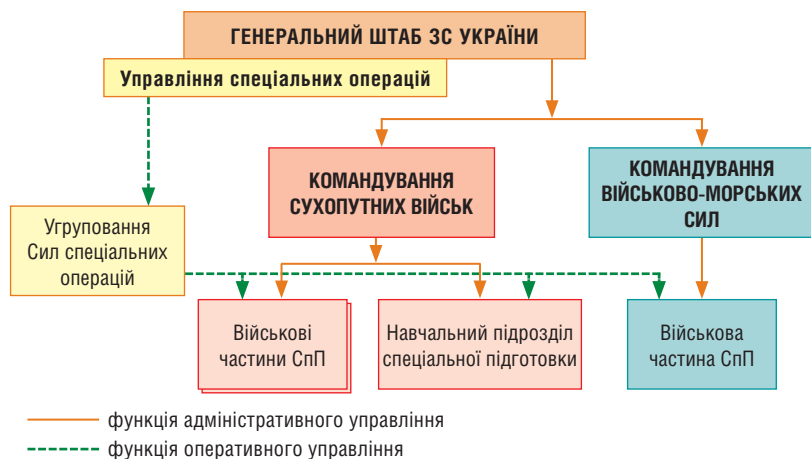
На кінець 2008 р. чисельність Сил спеціальних операцій становила 1,0% від загальної чисельності Збройних Сил України, що в цілому відповідає середньостатистичному значенню частки такого компоненту у чисельності армій багатьох країн світу (схема 2.3).

Протягом року завершено формування Управління спеціальних операцій. У складі командувань Сухопутних військ та Військово-Морських Сил створені відповідні структурні підрозділи оперативного рівня та визначено перелік військових частин спеціального призначення, включених до складу Сил спеціальних операцій (схема 2.4).

Головним здобутком року стало відновлення повномасштабної підготовки підрозділів спеціального призначення, яка була орієнтована на формування цілісної системи відповідних теоретичних знань та практичних вмінь особового складу.

Плани бойової підготовки Силами спеціальних операцій виконані у повному обсязі. У 2008 р. підвищено інтенсивність заходів бойової підготовки. Майже на третину зросла кількість стрільб, до 20% у порівнянні з 2007 р. збільшено кількість стрибків з парашутом, водолазних спусків та збільшено інтенсивність польових занять.

Схема 2.4. Структура органів військового управління Сил спеціальних операцій

Для прискорення переходу військових частин спеціального призначення на професійну основу підвищено штатні категорії посад військовослужбовців у бойових підрозділах. Запроваджена практика оцінки професійних якостей офіцерів за критеріями їх особистої підготовленості та рівня готовності підпорядкованих підрозділів, що стало вирішальним фактором у їх подальшому просуванні по службі.

З метою удосконалення злагодженості з відповідними органами управління, військовими частинами та підрозділами інших держав військові частини Сил спеціальних операцій брали участь у багатонаціональному навчанні сил спеціальних операцій “JACKAL STONE/SOFEX-2008” та в українсько-американському навчанні “SEA BREEZE-2008”.

За минулий рік зроблено істотні кроки на шляху вдосконалення матеріально-технічної складової функціонування підрозділів спеціального призначення.

Порівняно з 2007 р. більше ніж у шість разів зросли темпи оснащення Сил спеціальних операцій сучасними зразками озброєння, засобами зв’язку і автоматизованого управління та іншою військовою технікою вітчизняного та іноземного виробництва (схема 2.5).

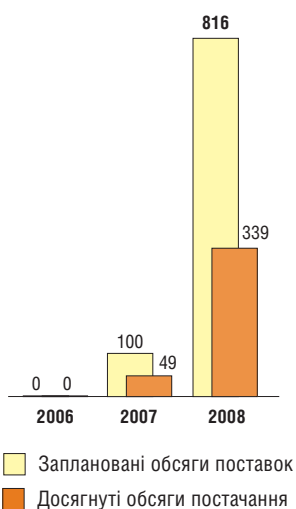
Основні зусилля в оснащенні озброєнням та військовою технікою були спрямовані на:

- підвищення бойового потенціалу малочисельних тактичних груп спеціального призначення;
- збереження прихованості дій та ефективного використання фактору раптової;
- забезпечення цифровими зразками засобів супутникового та радіозв’язку з широким діапазоном робочих частот;
- підвищення мобільності, автономності та розширення географії театру дій тактичних груп Сил спеціального призначення.

Так, зокрема, на озброєння прийняті зразки стрілецької зброї виробництва FN Herstal (Бельгія), Bruger&Tommet (Швейцарія), портативні радіостанції Harris Falcon II, засоби зв’язку виробництва Телекард-Прилад, гідрокостюми “Риф” та “Конкорд”. Закуплено в іноземного виробника для дослідної експлуатації безпілотний літальний апарат Bird Eye.

Загалом протягом 2008 р. заходи, визначені Програмою розвитку Сил спеціальних операцій Збройних Сил, в основному виконані.

Схема 2.5. Стан постачання основних зразків озброєння для Сил спеціальних операцій у 2006 – 2008 рр., одиниць

Підсумки Року Військово-Морських Сил та Сил спеціальних операцій свідчать, що за рахунок перерозподілу матеріальних ресурсів та концентрації основних зусиль на пріоритетних напрямках їх розвитку було досягнуто суттєвих результатів у їх підготовці, відновленні технічної готовності корабельного складу, авіації та озброєнні військових частин спеціального призначення.

Комплексне командно-штабне навчання “Морський вузол – 2008” стало найбільш масштабним заходом підготовки видів Збройних Сил при провідній ролі Військово-Морських Сил, під час якого органи військового управління, командування з’єднань, частин та підрозділів підтвердили рівень підготовки, який дозволяє ефективно виконувати визначені завдання.

Виконання Військово-Морськими Силами бойових завдань у Чорноморському та Середземноморському регіонах дали змогу удосконалити систему бойової та оперативної підготовки, їх всебічного (логістичного) забезпечення та досягти належного рівня взаємосумісності із силами НАТО.

РОЗДІЛ 3

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ, ЇХ СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ, ОСНАЦЕННЯ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА
ЗБРОЙНИХ СИЛ

ОСНАЦЕННЯ ОЗБРОЄННЯМ
І ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ, ЇХ СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ, ОСНАЦЕННЯ

Удосконалення системи управління Збройними Силами обумовлено високим динамізмом трансформацій в українському війську та потребою забезпечення стійкого, безперервного керівництва повсякденною діяльністю військ (сил), миротворчими контингентами.

Протягом року було продовжено структурну перебудову системи управління, переглянуто й уточнено повноваження, функції і завдання органів військового управління. Головна увага приділялася забезпеченню готовності органів управління до виконання завдань за призначенням.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

У 2008 р. продовжувався планомірний перехід системи управління Збройними Силами на триступеневу структуру (схема 3.1).

Генеральний штаб здійснює стратегічне планування та оперативне керівництво військами (силами), Об'єднане оперативне командування – оперативне управління миротворчими контингентами та оперативне планування застосування Збройних Сил за визначеними ситуаціями, види Збройних Сил та Командування сил підтримки – оперативне управління та забезпечення повсякденної діяльності підпорядкованих з'єднань, частин.

Триває створення Єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами (ЄАСУ). Визначені структури ЄАСУ, органів автоматизації управління видів Збройних Сил та військ (сил).

Схема 3.1. Структура органів військового управління Збройних Сил, на кінець 2008 р.

У 2008 р. головна увага спрямовувалася на створення єдиного інформаційно-телекомунікаційного простору Збройних Сил та уніфікацію засобів автоматизації збору і обробки інформації, передачі даних і зв'язку, інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень процесів управління та розвитку Збройних Сил, автоматизації процесів аналізу та оцінки обстановки та прийняття рішень і доведення задач до військ (сил).

Продовжувалося створення автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряною обороною, автоматизація процесів адміністративно-господарської діяльності Збройних Сил. Розгорнуто дослідний зразок першої черги автоматизованої системи управління Об'єднаного оперативного командування. Завершено виконання підготовчих заходів зі створення автоматизованих систем управління Повітряних Сил та Військово-Морських Сил.

Протягом року на 10% збільшено кількість вузлів зв'язку пунктів управління, які підключені до цифрової інтегральної мережі зв'язку Збройних Сил.

Стратегічна ланка управління

У 2008 р. була продовжена робота з уточнення повноважень Міністерства оборони та Генерального штабу, створення більш ефективних механізмів формування та реалізації забезпечення державної політики у сфері оборони, здійснення військово-політичного та адміністративного управління Збройними Силами¹.

Протягом року в рамках впровадження системи управління якістю, яка створюється відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2000 (в Україні прийнятий як ДСТУ ISO 9001-2001)², за результатами проведеного у 2007–2008 рр. обстеження діяльності структурних підрозділів центрального апарату Міністерства оборони та Генерального штабу було внесено зміни до структури органів військового управління.

У складі Міністерства оборони утворені департаменти трансформації та інформаційних технологій, охорони державної таємниці, державних закупівель та ресурсного забезпечення.

У Генеральному штабі сформовано дві структури, які замкнули повний ланцюжок “J”-відносин. Це Управління підготовки військ і Управління визначення потреб та організації забезпечення.

Для посилення військово-патріотичного виховання, удосконалення інформаційної політики сформовано Головне управління виховної та соціально-психологічної роботи та Прес-службу.

Структури Міністерства оборони та Генерального штабу у 2008 р. наведені у Додатку 2.

¹ Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони” № 803-VI від 25 грудня 2008 р.

² Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади” №614 від 11 травня 2006 р., “Про внесення змін до Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади” №548 від 18 червня 2008 р.

Оперативно-тактична ланка управління

У Командуванні Сухопутних військ створено Центральне управління підготовки родів військ та сформовано видову логістику. Здійснено підготовчі заходи зі створення перспективного штабу Сухопутних військ. У складі оперативних командувань сформовані відповідні територіальні управління. Органи управління армійських корпусів переведено на нові штати, які також наближені до стандартів НАТО.

У Командуванні Повітряних Сил відпрацьовані організаційні структури та визначені функції і завдання перспективних органів військового управління – штабу Повітряних Сил, Центру повітряних операцій та центрів управління та оповіщення. Триває робота зі створення Центру повітряних операцій, а також центрів управління та оповіщення у складі повітряних командувань (тактичної групи). Відбувалася практична реалізація заходів зі створення автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряною обороною.

У Командуванні Військово-Морських Сил здійснювалися заходи зі створення перспективного штабу Військово-Морських Сил, на який будуть покладені функції адміністративного управління підготовкою військ (сил) та територіальною обороною у межах Автономної Республіки Крим.

В Об'єднаному оперативному командуванні на базі Центру миротворчих операцій та відділу міжнародного співробітництва створено Управління миротворчих операцій та міжнародного співробітництва. Під час командно-штабних навчань та тренувань у 2008 р. перевірено його здатність та готовність безпосередньо керувати міжвидовими угрупованнями військ (сил).

ОРГАНІЗАЦІЙНА
СТРУКТУРА
ЗБРОЙНИХ СИЛ

У 2008 р. продовжувався плановий процес формування перспективної структури військ (сил), досягнення показників, встановлених Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 рр. та Стратегічним замислом застосування Збройних Сил України.

Структурне удосконалення Збройних Сил (Додаток 2) було спрямовано на збалансування потреб та можливостей військових частин, підвищення ефективності військового управління та бойових можливостей військ (сил), забезпечення нарощування боєздатності частин і підрозділів зі складу Об'єднаних сил швидкого реагування.

Проведені протягом року організаційні заходи дали змогу:

- наростити боєздатність з'єднань, військових частин, що здійснюють захист повітряного простору;
- посилити угруповання військ (сил) в операційних зонах (за регіональним принципом);
- наростити боєздатність Об'єднаних сил швидкого реагування та Сил спеціальних операцій до рівня, який дозволить виконати визначені завдання.

Станом на кінець 2008 р. загальна чисельність Збройних Сил становила 200 тис. осіб, у т.ч. – 149 тис. військовослужбовців.

Усього за 2008 р. скорочено 3 000 військовослужбовців. Це найнижчий показник за роки незалежності України, який враховує такі чинники обмеження скорочення чисельності Збройних Сил:

- темпи зменшення кількості та чисельності арсеналів, баз і складів;
- темпи реалізації та конверсії вивільнених внаслідок реформування військових містечок та об'єктів нерухомого майна;
- строки розроблення, випробувань та прийняття на озброєння Збройних Сил елементів автоматизованої системи управління;
- спроможність держави забезпечити соціальні гарантії військовослужбовців, які будуть звільнятися з військової служби.

Триває удосконалення структури військ (сил) за функціональним принципом. З огляду на зростаючу роль Сил негайного і швидкого реагування та Сил спеціальних операцій їх склад та чисельність приведені у відповідність до перспективної моделі Збройних Сил зразка 2011 р.

Протягом року у *Сухопутних військах* сформовано реактивний артилерійський полк, військовий коледж та центр підготовки сержантів. З метою покращення відбору громадян для військової служби за контрактом створені територіальні центри комплектування військовослужбовцями за контрактом. Уточнені функції і завдання оперативних командувань з урахуванням спланованих заходів з розформуванням арсеналів, баз та складів.

У *Повітряних Силах* здійснені такі заходи:

- завершено переформування бомбардувально-розвідувальної бригади у бригаду тактичної авіації та авіаційної бригади транспортної авіації у бригаду транспортної авіації;
- завершено формування Наукового центру Повітряних Сил, який підпорядковано начальнику Харківського університету Повітряних Сил;
- запроваджено централізовану систему кадрового менеджменту та сформовано кадровий центр Повітряних Сил.

Для надійного прикриття важливих державних об'єктів та підвищення мобільності бригад тактичної авіації прийнято рішення про проведення експерименту з переходу бригади тактичної авіації на нову організаційну структуру "бригада – авіаційна база" та переозброєння бригади тактичної авіації на літаки Су-27.

У *Військово-Морських Силах* здійснювалися заходи, спрямовані на удосконалення організаційних структур органів військового управління та нарощування

військ берегової оборони. Сформовано Чорноморський тренувальний центр морської піхоти та кадровий центр Військово-Морських Сил. Передислоковано управління 36-ї окремої бригади берегової оборони Військово-Морських Сил з м. Сімферополя до с. Перевальне Сімферопольського району Автономної Республіки Крим³. Завершено створення Центру матеріально-технічного забезпечення.

Структура, чисельність і бойовий склад видів Збройних Сил України на кінець 2008 р. наведені в Додатку 2.

ОСНАЩЕННЯ ОЗБРОЄННЯМ І ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ

Протягом року на озброєння Збройних Сил прийнято 23 нових зразки озброєння та військової техніки. Понад 40 зразків ОВТ знаходяться на етапі проектування, дослідного виробництва та попередніх випробувань, що надає можливість закупати вітчизняні зразки ОВТ. Продовжується виконання 65 науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які спрямовані на створення сучасних зразків ОВТ вітчизняного виробництва, а також модернізація існуючих зразків силами українських підприємств.

Зокрема, завершені державні випробування броньованої ремонтно-евакуаційної машини на базі танку Т-84, модернізовані бронетранспортер БТР-70Ді, бойова розвідувальна дозорна машина БРДМ-2, станція тропосферного зв'язку Р-417У. Виготовлені дослідні зразки для проведення попередніх випробувань переносного протитанкового ракетного комплексу, бронетранспортеру БТР-4, автоматизованого звукотеплового комплексу розвідки вогневих позицій артилерії, гармат і мінометів. Продовжуються державні випробування військово-транспортного літака Ан-70, модернізованого літака МіГ-29, станції радіоелектронної боротьби "Сокіл", сучасного звукового комплексу розвідки вогневих позицій артилерії, оптико-електронного комплексу захисту об'єктів від високоточної зброї. Триває створення багатофункціонального ракетного комплексу.

Для забезпечення відновлення технічного стану озброєння Збройних Сил у 2008 р. створена технічна база для модернізації і подовження ресурсу літаків Су-25, Ан-26, Бе-12, вертольота Ка-27.

Підприємства вітчизняного оборонно-промислового комплексу отримали ліцензії та здійснили заходи з модернізації зенітних ракетних комплексів С-300 і "Бук-М1". Перша черга цих комплексів вже відправлена на підприємства для виконання робіт.

У 2008 р. вдалося закріпити позитивну тенденцію останніх років у відновленні зразків озброєння і військової техніки, які обумовлюють бойовий потенціал Збройних Сил, збільшити частку сучасних зразків озброєння та військової техніки.

Основні заходи з оснащення Збройних Сил ОВТ у 2008 р. наведені в Додатку 2.

³ Розпорядження Кабінету Міністрів України №777-р від 28 травня 2008 р.

Система управління Збройними Силами забезпечує стале, безперервне керівництво повсякденною діяльністю військ (сил), управління миротворчими контингентами. Структурні зміни у Збройних Силах спрямовані на забезпечення якісного виконання завдань, визначених Стратегічним замислом застосування Збройних Сил.

Оснащення Збройних Сил новими зразками озброєння і військової техніки та їх модернізація відбувалися за пріоритетними напрямками, визначеними державними програмами розвитку озброєння та військової техніки на період до 2015 р. та розвитку озброєння та військової техніки Збройних Сил на період до 2009 р., і у своїй реалізації збалансовані з ресурсними можливостями держави.

РОЗДІЛ 4

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

РОЗВИТОК СИСТЕМИ
ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ПЛАНІВ
ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

МІЖНАРОДНІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ
СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Відповідно до умов розвитку Збройних Сил здійснюється вдосконалення системи їх підготовки. У 2008 р. найважливішими аспектами були: розробка та впровадження програмно-статутної бази підготовки Збройних Сил; удосконалення механізму функціонування системи матеріально-технічного забезпечення підготовки військ (сил); створення навчальної матеріально-технічної бази шляхом модернізації існуючого полігонного і навчального обладнання та впровадження нових тренажерних комплексів.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Підготовка військ (сил) у 2008 р. була спрямована на розвиток функціональних якостей органів військового управління з організації застосування міжвидових угруповань військ (сил), підтримання взаємодії та здійснення всебічного забезпечення їх дій. Безпосередньо у підготовці військ (сил) акценти було зроблено на нарощуванні боєздатності Об'єднаних сил швидкого реагування, готовності до дій за призначенням Сил негайного реагування, Сил спеціальних операцій, чергових сил з протиповітряної оборони. В рамках розвитку партнерських стосунків наголос зроблено на досягненні визначеного рівня готовності військовими частинами (підрозділами) до участі у Процесі планування та оцінки сил та міжнародних миротворчих операціях.

В основу своєї діяльності Міністерство оборони та Генеральний штаб поклали принцип мінімізації впливу обмеженого ресурсного забезпечення на стан бойової підготовки.

Таблиця 4.1. Фінансування підготовки Збройних Сил, млн. грн.

2006			2007			2008		
план	факт	%	план	факт	%	план	факт	%
Об'єднані сили швидкого реагування								
257,30	137,70	53,5	301,30	147,30	48,9	316,11	211,12	66,8
Основні сили оборони								
115,30	8,80	7,6	3,38	3,34	98,8	124,48	94,47	75,9

У 2008 р. на підготовку військ (сил) було передбачено 440,6 млн. грн., що становить 52,7% від мінімально необхідної потреби (835,3 млн. грн.) (табл. 4.1).

Незважаючи на відносне зростання, у порівнянні з минулими роками, видатків у 2008 р. на потреби підготовки військ (сил), відчутного підвищення рівня навченості військ (сил) не відбулося через інфляційні процеси, а нерівномірний помісячний розпис асигнувань Державного бюджету України не дозволив повною мірою забезпечити безперервне проведення запланованих заходів з їх підготовки. Так, на підготовку військ (сил) протягом першого півріччя 2008 р. було передбачено 30% асигнувань, а у другому півріччі – 70%, з них 68% асигнувань – у IV кварталі.

Для підтримання необхідного рівня підготовки військ (сил) було вжито низку заходів.

Близько 13% встановлених асигнувань на IV квартал було переорієнтовано для реалізації у III кварталі 2008 р. Цим було забезпечено проведення запланованих у вересні–жовтні навчань та виконання міжнародних зобов'язань України.

Таблиця 4.2. Періодичність тактичних навчань

Навчання	Кількість	За чий рішенням проводиться
Бригадне тактичне навчання з бойовою стрільбою	1 раз на 3 – 5 років	Начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України
Батальйонне, ротне та взводне тактичне навчання з бойовою стрільбою	1 раз на рік	Командувачі видів Збройних Сил (визначають кількість батальйонів, рот)
Тактичне навчання рівня відділення-взвод-рота	1 раз на рік (по завершенню етапів злагодження)	Командири окремих бригад, корпусів, командувачі видів Збройних Сил

Виходячи із завдань, які враховують перехід Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями за контрактом та досвід попередніх років, були переглянуті норми проведення тактичних навчань з підрозділами військ (сил) (табл. 4.2).

У подальшому передбачається одночасно з переходом Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями за контрактом поетапно запроваджувати у військах (силах) багаторічний (2–3 роки) цикл планування підготовки військ (сил) та проведення оперативно-тактичних і тактичних навчань.

Переглянуто у бік збільшення норми витрат боєприпасів на бойову підготовку військ (сил). Зроблено реальні кроки щодо покращення навчальної матеріально-технічної бази підготовки військ (сил). На озброєння військ (сил) надійшли високотехнологічні тренажери та сучасне полігонне обладнання. У 2008 р. прийнято на озброєння Повітряних Сил комплексний тренажер літака МіГ-29, закуплено та змонтовано на авіаційному факультеті Харківського університету Повітряних Сил вертолітний тренажерний комплекс УТКВ Мі-8МТВ (Додаток 3).

Продовжено вдосконалення системи військових полігонів. Розформовано один бригадний полігон, змінено статус загальновійськового полігону 6-го армійського корпусу, який підпорядковано командуванню Сухопутних військ.

Вжиті заходи дали змогу інтенсифікувати підготовку військ (сил), підвищити ефективність навчання та знизити його собівартість, покращити стан технічного оснащення навчальних полігонів та забезпечити заощадження ресурсу бойового озброєння та військової техніки (схема 4.1).

Схема 4.1. Шляхи інтенсифікації підготовки військ (сил)

ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

За рахунок гнучкості планування підготовки військ (сил), впровадження заходів, які не потребують значних витрат пально-мастильних матеріалів та моторесурсу, вдалося забезпечити належний рівень підготовки і злагоженості органів військового управління, утримати на рівні 2007 року основні показники польового, льотного та морського вишколу особового складу (Додаток 4).

Особливістю підготовки органів військового управління у 2008 р. стало проведення комплексу заходів оперативної підготовки на єдиному оперативно-стратегічному фоні.

У порівнянні з 2007 роком загальну кількість заходів оперативної підготовки збільшено майже на третину.

Проведені навчання і тренування дозволили здійснити практичну апробацію теоретичних положень керівних документів з питань застосування Збройних Сил, підвищити рівень підготовки органів військового управління, військових частин і підрозділів.

В основу бойової підготовки було покладено принцип поступового нарощення рівня готовності підрозділів до виконання завдань за призначенням. При цьому акценти зроблено на індивідуальній фаховій підготовці солдатів і сержантів, завдяки чому вони швидко адаптувалися до дій у складі підрозділів, а також на підготовці невеликих підрозділів ланок “відділення-взвод-рота”. Необхідний рівень навченості особового складу досягався шляхом зміцнення теоретичних знань та нарощування кількості практичних занять на бойовій техніці.

З урахуванням підготовки підрозділів родів військ у 2008 р. було проведено 20 батальйонних (дивізійних) і 148 ротних (батарейних) тактичних навчань, 7 льотно-тактичних навчань ескадрилій, понад 170 бойових стрільб взводів, більш як 770 бойових стрільб відділень.

Плани підготовки видів Збройних Сил за основними показниками виконано: в Сухопутних військах на 77%, в Повітряних Силах – на 91,3%, у Військово-Морських Силах – на 87%.

У Сухопутних військах після тривалої перерви проведено бригадне тактичне навчання з бойовою стрільбою з механізованою бригадою, яка укомплектована військовослужбовцями за контрактом, полкове тактичне навчання з бойовою стрільбою з зенітним ракетним полком. У середньому на 30–40% зросла інтенсивність навчань і тренувань підрозділів. У ракетних військах і артилерії відновлено практику проведення тактичних навчань з бойовими пусками ракет реактивних систем залпового вогню “Смерч”. Аеромобільними військами у повному обсязі виконані плани і програми підготовки. Разом з цим не вдалося забезпечити здійснення заходів, що потребують значних матеріальних ресурсів. Середній наліт на один екіпаж армійської авіації зі складу ОСШР (46 год. 27 хв.) у порівнянні з 2007 р. (43 год. 53 хв.) збільшився на 6%.

У Повітряних Силах продовжено позитивну тенденцію щодо зростання інтенсивності практичних заходів підготовки льотно-тактичного складу. У 2008 р. майже вдвічі зросла кількість стрільб по наземним цілям, у повному обсязі виконано план проведення льотно-тактичних, тактичних і тактико-спеціальних навчань. Проте у порівнянні з 2007 р. дещо знизився середній наліт на один екіпаж зі складу ОСШР та ОСО (36 год. 35 хв. і 19 год. 36 хв. відповідно). Підвищено рівень підготовки зенітних ракетних та радіотехнічних військ. Проведено 9 бойових стрільб зенітних ракетних дивізіонів на випробувальному полігоні “Чауда” (4 – зрдн С-300П, 5 – зрдн “Бук-М1”) та 76 маневрів підрозділами радіотехнічних військ.

У *Військово-Морських Силах* повністю виконано план підготовки корабельного складу. Загальна наплавність кораблів ВМС у 2008 р. становила 607 діб (середня наплавність на один корабель ОСШР – 29 діб, ОСО – 13,8 доби). Підвищено рівень льотно-тактичної підготовки морської авіації. Більше ніж втричі зросла кількість десантувань повітряних десантів, вдвічі – середній наліт на один екіпаж ОСШР (59 год. 09 хв.). У військах берегової оборони повністю виконано план тактичної підготовки підрозділів ОСШР, вперше проведено батальйонне тактичне навчання та повний комплекс навчань і бойових стрільб з підрозділами у ланках “рота-взвод-відділення”.

На кінцеві результати підготовки військ (сил) істотно вплинув стан матеріально-технічної бази. Переважна більшість тренажерних комплексів, полігонного обладнання та зразків навчально-бойового озброєння на сьогодні вже фізично застаріла – вичерпала свій ресурс за термінами експлуатації або він закінчується у найближчі роки.

У цілому в 2008 р. вдалося підвищити рівень підготовки органів управління, військових частин, підрозділів, наповнити зміст бойової та оперативної підготовки конкретними завданнями, які визначені відповідними формулярами військових частин, підвищити інтенсивність підготовки військ (сил).

МІЖНАРОДНІ
НАВЧАННЯ В
ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК
(СИЛ)

Набуття військами (силами) Збройних Сил спроможності діяти спільно з підрозділами інших держав у багатонаціональних міжнародних операціях, у тому числі у складі багатонаціональних сил в операціях з підтримання миру, було перевірено під час проведення міжнародних військових навчань (Додаток 5).

Зважаючи на необхідність впровадження у Збройних Силах сучасних штабних процедур, форм та методів підготовки військ (сил) збройних сил країн-партнерів кількість міжнародних військових навчань у 2008 р. дещо зросла. Протягом року

Таблиця 4.3. Кількість самооцінок та оцінок НАТО підрозділів Збройних Сил за період 2005 – 2008 рр.

	2005	2006	2007	2008
Загальна кількість оцінок	3	1	4	8
Кількість позитивних оцінок	2	–	4	8

в рамках заходів військового співробітництва підрозділи Збройних Сил взяли участь у 16 навчаннях (на території України – 7, поза межами України – 9)¹. Великі навчання наведені на схемі 4.2.

Участь України в програмі “Партнерство заради миру” передбачає залучення підрозділів зі складу Збройних Сил України до участі в Процесі планування та оцінки сил (ППОС). Набуття ними якостей взаємосумісності перевіряється проведенням відповідних процедур самооцінки і оцінки НАТО під час міжнародних військових навчань.

Протягом 2005 – 2008 років було проведено шістнадцять самостійних оцінок та оцінок НАТО першого рівня (табл. 4.3) визначених сил та засобів Збройних Сил у рамках Програми перевірки та зворотного зв’язку Концепції оперативних можливостей². У попередні роки два літаки Іл-76МД оцінені як “взаємосумісні”, корвет “Луцьк”, великий десантний корабель “Костянтин Ольшанський” та рота морської піхоти Військово-Морських Сил – як “частково взаємосумісні”.

Результати самооцінок та оцінок НАТО, проведених у 2008 р., наведені у таблиці 4.4.

¹ Закон України “Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2008 році для участі у багатонаціональних військових навчаннях” № 266-IV від 11 квітня 2008 р.

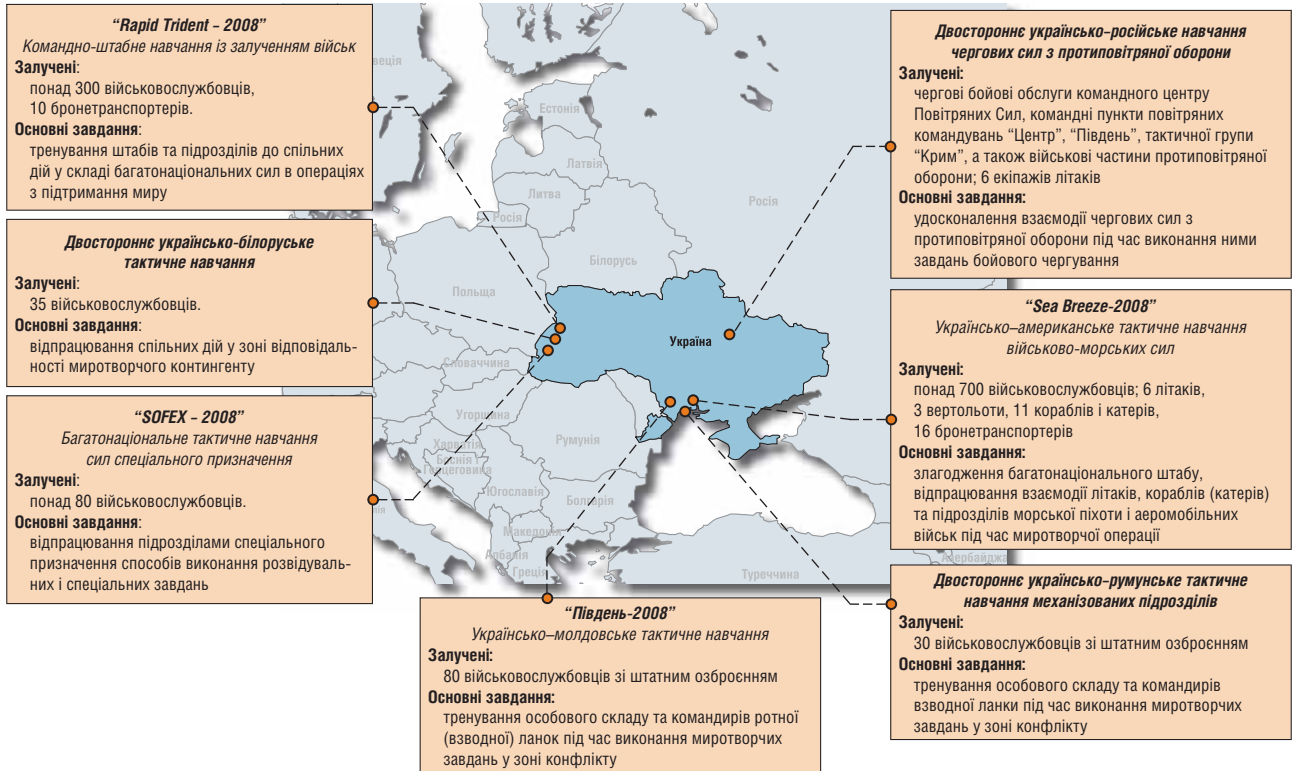
² Україна приєдналась до Концепції оперативних можливостей (Operational Capability Concept) у 2001 році. Концепції оперативних можливостей НАТО є інструментом оцінки досягнення належного рівня взаємосумісності між підрозділами країн – членів та партнерів Альянсу. Кінцевою метою проходження визначеними підрозділами Збройних Сил процедур Концепції оперативних можливостей є досягнення ними повної готовності до дій у складі багатонаціональних сил НАТО в операціях з подолання кризи (Crisis Response Operations).

Програма оцінки та зворотного зв’язку Концепції оперативних можливостей (Evaluation & Feedback Program) є комп’ютеризованою методикою оцінки рівня готовності підрозділу. Оцінка проводиться на двох рівнях: перший рівень – взаємосумісність (на основі Військових цілей взаємосумісності), другий рівень – бойова готовність (на основі Методик оцінки бойової готовності сил НАТО). На кожному рівні спочатку проводиться самооцінка (національними експертами), а потім оцінка НАТО (представниками штабів НАТО).

Схема 4.2. Великі багатонаціональні військові навчання за участю Збройних Сил України у 2008 р.

А. На території України або поблизу її кордонів

Б. Поза межами України

Таблиця 4.4. Результати самооцінок та оцінок НАТО підрозділів Збройних Сил у 2008 р.

Сили та засоби	Результати участі (оцінка)		Під час якого навчання проводилася оцінка
	Самооцінка 1 рівня	Оцінка НАТО 1 рівня	
Окремий аеромобільний батальйон	Аеромобільна рота "взаємосумісна"		Rapid Trident – 2008
Інженерно-саперний батальйон	Інженерно-саперна рота "взаємосумісна"		Rapid Trident – 2008
Рота РХБ захисту	"взаємосумісна"		Rapid Trident – 2008
Чотири військово-транспортні літаки Іл-76	2 літаки Іл-76мд "частково взаємосумісні"		Sea Breeze 2008
Санітарний літак Ан-26 "Віта"	"взаємосумісний"		Sea Breeze 2008
Фрегат "Гетьман Сагайдачний" з вертольотом КА-27пр	"частково взаємосумісний"		Активна фаза операції "Активні зусилля"
Первинний національний Контактний пункт України в операції НАТО "Активні зусилля"	"взаємосумісний"		Завершальна фаза операції "Активні зусилля"
Корвет "Тернопіль"	"частково взаємосумісний"		Завершальна фаза операції "Активні зусилля"

У 2008 р. за результатами підготовки на курсах НАТО 23 представники Збройних Сил України були сертифіковані як військові експерти з питань оцінок першого рівня. Це забезпечило формування автономних груп національних експертів, спроможних починаючи з 2009 р. організувати спеціальну підготовку підрозділів військ (сил) та здійснювати оцінку їх готовності за Концепцією оперативних можливостей щодо участі у спільних заходах.

Реалізація у 2008 р. спланованого комплексу заходів підготовки Збройних Сил дозволила значно підвищити інтенсивність підготовки військ (сил), підтримати досягнутий у попередні роки рівень польового, повітряного та морського вишколу особового складу. Через обмеження в ресурсному забезпеченні показники підготовки військ (сил), які визначені Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 рр. для військових частин та підрозділів зі складу ОСШР, були досягнуті не в повному обсязі.

РОЗДІЛ 5

ПРОФЕСІЙНІ ЗБРОЙНІ СИЛИ: РЕАЛІЇ СТВОРЕННЯ

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ
КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЗА КОНТРАКТОМ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

ПРОФЕСІЙНІ ЗБРОЙНІ СИЛИ: РЕАЛІЇ СТВОРЕННЯ

Активізація процесів, пов'язаних з переходом Збройних Сил на професійну основу, потребує запровадження нових засад у кадровій політиці, приведення її у відповідність до сучасних завдань і функцій з урахуванням можливостей держави та досвіду провідних країн світу.

Сьогодні існує нагальна потреба у висококваліфікованому персоналі, здатному виконувати завдання за призначенням в умовах нових викликів та загроз. Основою нової кадрової політики є створення системи кадрового менеджменту централізованого типу, яка виключає суб'єктивізм у прийнятті кадрових рішень та суттєво підвищує ефективність управління кадрами.

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У 2008 р. діяльність Міністерства оборони була спрямована на виконання завдань кадрового забезпечення Збройних Сил відповідно до принципів, визначених у Концепції кадрової політики в Збройних Силах¹ (Концепція кадрової політики):

- індивідуальний підхід у кадровій роботі з персоналом;
- управління кар'єрою кожного військовослужбовця;
- об'єктивність оцінки діяльності військовослужбовців та ефективне використання її результатів;
- ефективне використання кадрів, що мають бойовий досвід та досвід діяльності у миротворчих контингентах.

У порівнянні з існуючою – система кадрового менеджменту централізованого типу є більш гнучкою та дозволяє оперативно і ефективно вирішувати питання пересування по службі (ротації) військовослужбовців.

Для виконання основних завдань Концепції кадрової політики (схема 5.1) у 2008 р. розроблено Програму її реалізації², яка включає комплекс практичних заходів, спрямованих на створення системи кадрового менеджменту централізованого типу, персональний підхід у роботі з особовим складом та формування

Схема 5.1. Етапи реалізації Концепції кадрової політики в ЗС України

ПЕРШИЙ ЕТАП	ДРУГИЙ ЕТАП
2008 рік	2009 – 2011 роки
<ul style="list-style-type: none"> • завершено розробку системи кадрового менеджменту централізованого типу; • відпрацьовано відповідну нормативно-правову базу; • застосовано в практичній діяльності елементи управління кар'єрою 	<ul style="list-style-type: none"> • реформування існуючої системи кадрового забезпечення у систему централізованого типу; • запровадження індивідуального підходу в управлінні кар'єрою військовослужбовців; • забезпечення прозорості, відкритості під час прийняття кадрових рішень; всебічного об'єктивного оцінювання діяльності кожної особи; • стимулювання кожної особи до ефективного виконання поставлених завдань

¹ Концепція кадрової політики в Збройних Силах затверджена наказом Міністра оборони України № 659 від 27 листопада 2007 р.

² Програма реалізації Концепції кадрової політики в Збройних Силах затверджена наказом Міністра оборони України № 129 від 31 березня 2008 р.

об'єктивних і прозорих кадрових рішень, впровадження механізмів управління кар'єрою та залучення на військову службу, забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців та їх адаптації після звільнення з лав Збройних Сил.

На виконання першого етапу реалізації Концепції кадрової політики у 2008 р. затверджено Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України³, яким передбачені деякі інновації, зокрема, це курсова підготовка офіцерів і сержантів перед призначенням на посаду, встановлення мінімальних строків перебування у військових званнях осіб рядового, сержантського та старшинського складу, а також введення в дію нових типових контрактів про проходження військової служби.

В ході реалізації зазначеної Концепції особливої ваги набуває процес інформування особового складу Збройних Сил та громадськості щодо здійснення трансформації кадрової політики та заходів, які вживаються керівництвом держави для забезпечення переходу Збройних Сил на професійну основу. Протягом року мобільні інформаційні групи провели роз'яснювальну роботу з трьома тисячами офіцерів, солдатів та сержантів у 135 військових частинах (установах) Збройних Сил.

Кадрові центри Збройних Сил

Принцип централізованого управління кадрами полягає у централізованому управлінні кар'єрою військовослужбовців – від оцінки особового складу, призначення на посади, ротациї, направлення на навчання та перепідготовку до звільнення із лав Збройних Сил, який реалізується в кадрових центрах.

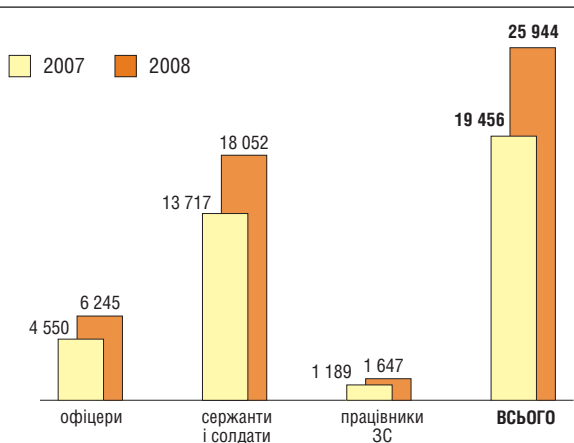
У 2008 р. продовжувався експеримент з впровадження системи кадрового менеджменту централізованого типу у кадрових центрах Збройних Сил та Сухопутних військ. Протягом року були сформовані кадрові центри Повітряних Сил та Військово-Морських Сил. Це дозволило охопити системою кадрового менеджменту централізованого типу 88 військових частин та установ Збройних Сил загальною чисельністю майже 26 тис. осіб (схема 5.2).

У військових частинах та установах розгорталася система автоматизованого обліку особового складу ІАС "Персонал", яка підвищила організаційний рівень роботи кадрових органів та їх оперативність.

За результатами проведення експерименту у 2008 р.:

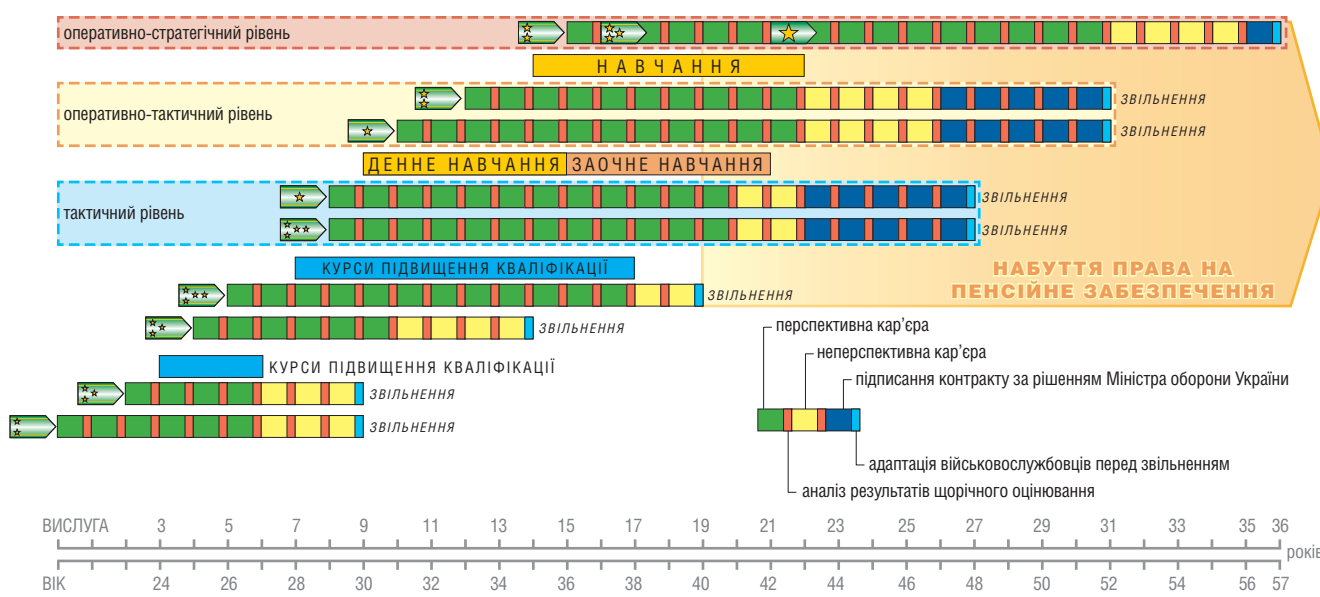
- створено комісії кадрових центрів з відбору кандидатів до призначення на посади військовослужбовців;
- проведено апробацію нової системи відбору кандидатів на посади та визначення їх рейтингу;
- розроблено можливі схеми ротациї за військово-обліковими спеціальностями;
- запроваджено типові паспорти посад;
- розроблено типові алгоритми управління кар'єрою осіб офіцерського складу (схема 5.3), на підставі яких офіцерами-менеджерами кадрових центрів розробляються індивідуальні плани кар'єри.

Схема 5.2. Кількість залученого особового складу до експерименту з впровадження системи кадрового менеджменту централізованого типу, осіб

³ Положення затверджено Указом Президента України № 1153/2008 від 10 грудня 2008 р.

Схема 5.3. Типовий алгоритм управління кар'єрою офіцерського складу

Система підготовки кадрів

У 2008 р. розпочато оптимізацію системи військової освіти за функціональним принципом, який передбачає забезпечення її структурної повноти, чіткого визначення завдань і прав військових навчальних закладів, механізму їх координації і взаємодії між собою та із загальнодержавною системою освіти.

Здійснено перехід на дворічний термін навчання офіцерів оперативно-тактичного рівня у Національній академії оборони та збільшено термін підготовки офіцерів оперативно-стратегічного рівня.

На сьогодні терміни навчання курсантів за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” становлять 4 роки і 2 місяці, за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” на базі освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” – 1 рік.

Створено гуманітарний факультет⁴ для підготовки фахівців для Збройних Сил та інших військових формувань, а також науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Таблиця 5.1. Державне замовлення на підготовку військових фахівців, осіб

Підготовка військовослужбовців за рівнями військової освіти	Показники державного замовлення по роках (осіб)		
	2006	2007	2008
<i>Для Збройних Сил</i>			
Офіцерів оперативно-стратегічного рівня	45	65	52
Офіцерів оперативно-тактичного рівня	441	262	251
Офіцерів тактичного рівня	848	416	1 065
<i>Для інших військових формувань</i>			
Офіцерів оперативно-стратегічного рівня	–	2	2
Офіцерів оперативно-тактичного рівня	111	98	59
Офіцерів тактичного рівня	309	186	250
Усього	1 754	1 029	1 679

Урядом підтримано ініціативу Міністерства оборони щодо реорганізації Національної академії оборони в Національний університет оборони⁵, який має стати методологічним центром у галузі знань “Військові науки” з визначення змісту, обсягу, методик підготовки військових фахівців усіх рівнів.

Протягом року продовжувалося удосконалення системи курсової підготовки тактичного, оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівнів для генералів, офіцерів і державних службовців⁶. Існуюча мережа включає 80 курсів підвищення кваліфікації з терміном навчання від 1 тижня до 8 тижнів. Щорічно підвищують кваліфікацію близько 2000 офіцерів.

Державне замовлення на підготовку військових фахівців для Збройних Сил за відповідним переліком напрямів і спеціальностей підготовки усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів визначено з урахуванням перспективної структури Збройних Сил та прогнозованої чисельності офіцерського складу на 2011 – 2013 рр. (табл. 5.1).

⁴ Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України” № 196/2008 від 4 березня 2008 р.

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України “Про реорганізацію Національної академії оборони України” № 1089 від 17 грудня 2008 р.

⁶ Наказ Міністра оборони України “Про подальше вдосконалення системи підвищення кваліфікації військовослужбовців та державних службовців МО та ЗС України” № 593 від 27 листопада 2008 р.

Мовна підготовка військовослужбовців та державних службовців здійснювалася у дев'яти ВВНЗ. Для цього створено 36 навчальних груп по 15 осіб у кожній. Система мовної підготовки дозволяє отримати слухачами мінімально необхідний стандартизований мовний рівень, що відповідає вимогам стандарту НАТО “STANAG – 6001”.

У 2008 р. мовну підготовку здійснили більше 1100 військовослужбовців та державних службовців, з них отримали мовні сертифікати стандарту НАТО “STANAG – 6001” першого рівня понад 600 осіб, другого та третього – 369 осіб.

Досвід впровадження в Збройних Силах нової системи кадрового менеджменту дає підстави для створення комплексної, ефективної, економічно доцільної та обґрунтованої системи забезпечення військ (сил) висококваліфікованим персоналом з високими професійними та морально-діловими якостями.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-СЛУЖБОВЦЯМИ ЗА КОНТРАКТОМ

Комплектування військовослужбовцями за контрактом

У 2008 р. виконана значна робота з удосконалення нормативно-правових актів, які регламентують порядок проходження військової служби за контрактом у Збройних Силах. Зокрема, внесено зміни до Закону України “Про загальний військовий обов’язок і військовою службу”, якими зменшено терміни строкової військової служби, значно розширюється коло громадян України, які можуть бути прийняті на військову службу за контрактом. Положенням про військову службу врегульовано проходження військової служби за контрактом на посадах рядового та сержантського складу, а також їх кар’єрного росту.

Це дозволило розпочати практичну фазу створення нової системи комплектування, яка у порівнянні з існуючою є більш ефективною та економічною та дозволить спростити порядок прийняття на військову службу громадян України і забезпечити спрямованість процесу комплектування до реальних потреб (Додаток 6).

З цією метою протягом року створена розгалужена система відбору громадян України для прийняття їх на військову службу за контрактом – це 25 територіальних центрів комплектування військовослужбовцями за контрактом в Автономній Республіці Крим та областях країни⁷. Порядок роботи інструктора територіального центру комплектування (вербувальника) показано на схемі 5.4.

Схема 5.4. Алгоритм циклу вербування кандидатів для проходження військової служби за контрактом

⁷ Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про територіальний центр комплектування військовослужбовцями за контрактом” № 1054 від 22 серпня 2007 р.

Створення професійного сержантського складу

Головним завданням 2008 р. було розроблення та впровадження Концепції створення та розвитку професійного сержантського складу та створення системи багаторівневої підготовки⁸. Передбачено, що інститут професійних сержантів візьме на себе основне навантаження з виховання та навчання підлеглого особового складу і стане основою професійних Збройних Сил.

В основу Концепції покладено принципи розширення повноважень сержантів в існуючій командній та управлінській вертикалі Збройних Сил, формування нових підходів до процесів кадрового управління та кар'єрного зростання сержантського складу (Додаток 6) і підвищення мотивації до проходження військової служби протягом тривалого часу.

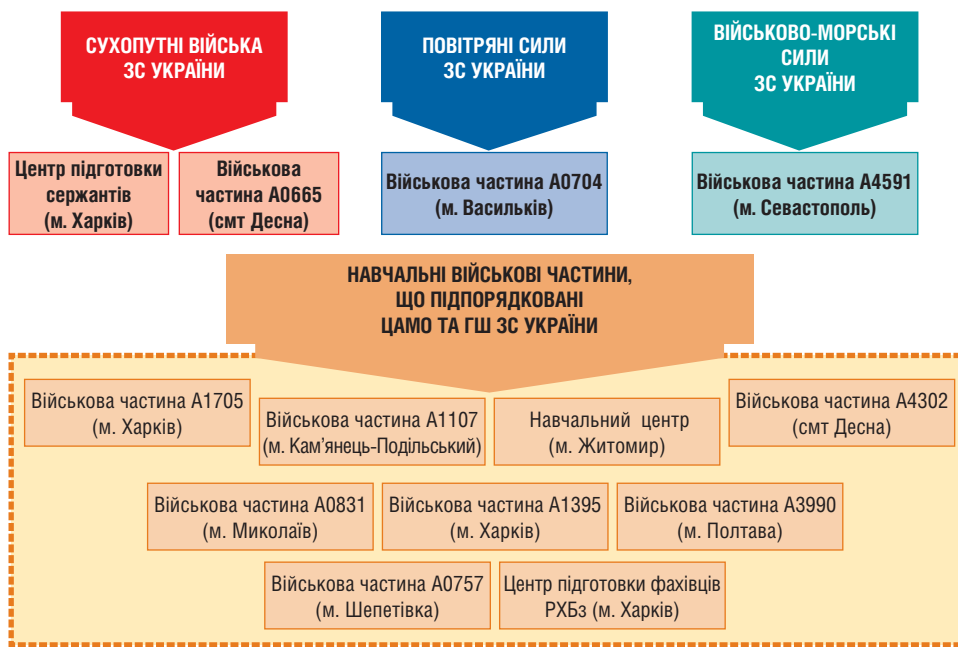
Протягом року впроваджувалася система багаторівневої підготовки (перепідготовки) сержантського і старшинського складу.

1 грудня 2008 р. сформовано Центр підготовки сержантів Збройних Сил, де буде здійснюватися підготовка сержантів від ланки рота (батальйон) до бригади (полку) та вищих органів військового управління. Перший набір – 60 військово-службовців за основними військовими спеціальностями для усіх родів та видів Збройних Сил.

Всього у 2008 р. в 13 навчальних центрах Збройних Сил (схема 5.5) здобувалися:

- початковий рівень військової підготовки – рядовим складом;
- базовий (відділення – взвод) та середній (рота – батальйон) рівні – сержантським (старшинським) складом.

Схема 5.5. Система навчальних військових частин (центрів), навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка рядового, сержантського і старшинського складу за контрактом

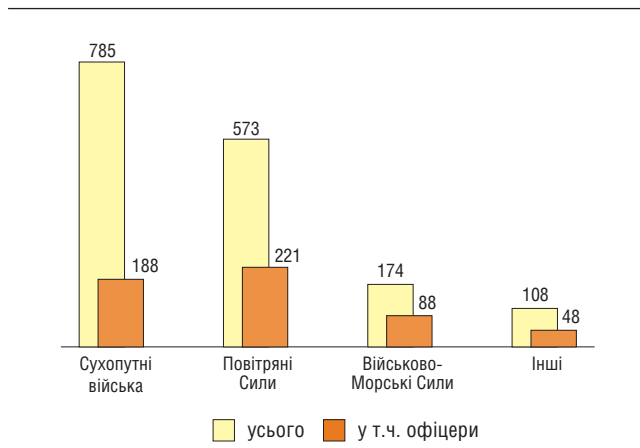
Крім того, за Програмою Міжнародної військової освіти та підготовки (*International Military Education and Training, IMET*) проводиться підготовка військовослужбовців-контрактників сержантського (старшинського) складу Збройних Сил у навчальних закладах збройних сил США. Протягом 2007 – 2008 рр. за цією Програмою пройшли підготовку 18 військовослужбовців.

⁸ Концепція затверджена наказом Міністра оборони України № 567 від 18 листопада 2008 р.

Служба за контрактом у військовому резерві

У 2008 р. Збройні Сили перейшли на подвійний принцип комплектування військ (сил) за штатами воєнного часу – військовозобов’язаними і резервістами. На кінець року чисельність військового резерву у 36 військових організаційних структурах склала 1640 резервістів, у тому числі 545 офіцерів. На схемі 5.6 показана укомплектованість резерву за видами Збройних Сил.

Схема 5.6. Укомплектованість резерву Збройних Сил України, у тому числі офіцерів, на кінець 2008 р., осіб

Пріоритетними для комплектування резервістами визначені військові частини Об’єднаних сил швидкого реагування. Їх підготовка здійснюється на навчальних зборах у складі штатних або зведених підрозділів. Вперше в цьому році резервісти залучалися до командно-штабного навчання “Морський вузол – 2008”, під час якого у складі штатних підрозділів виконували бойові завдання за призначенням.

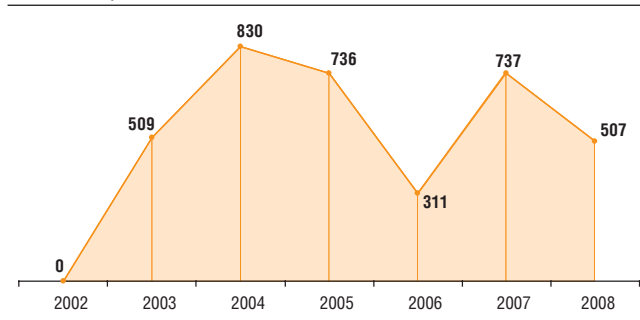
За результатами проведеного експерименту у 2008 р. було спрощено порядок прийому на службу та збільшено грошове заохочення резервістів. Це забезпечило досягнення встановлених показників комплектування військового резерву, підтвердило правильність вибраної тактики та реальність планів підготовки резервістів у 2009 р. (3000 резервістів для 54 військових організаційних структур).

Стимулювання до проходження військової служби

З метою підвищення мотивації у громадян до проходження військової служби за контрактом вживалися заходи, зокрема:

- при укладанні контракту детально встановлюються зобов’язання Міністерства оборони щодо забезпечення соціальних гарантій, кар’єрного росту, матеріального і грошового забезпечення, нормованого службового часу та вільного пересування по території України в позаслужбовий час тощо;

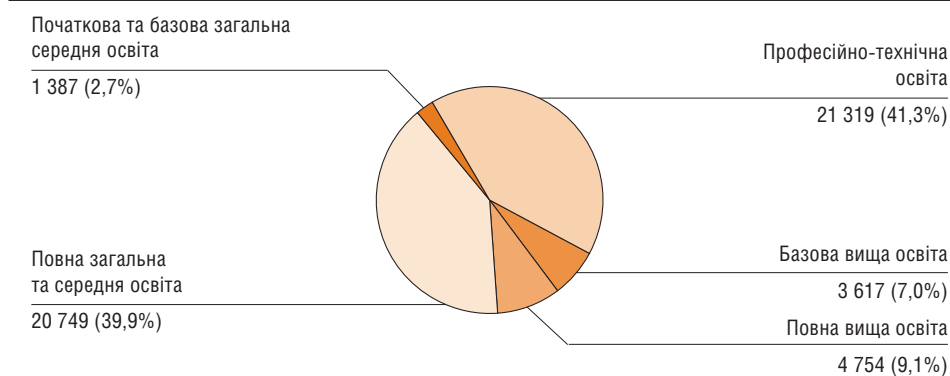
Схема 5.7. Забезпечення контрактників службовим житлом, ліжка-місць

- створення фонду службового житла. У 2008 р. переобладнано під службове житло для військовослужбовців за контрактом 5 будинків ємністю 507 ліжка-місць. Усього протягом 2002 – 2008 рр. переобладнано 31 будівлю на 3630 ліжка-місць (схема 5.7). Крім того, військовослужбовці за контрактом, які не перебувають у шлюбі, розміщуються безплатно у спеціально пристосованих казармах;
- безкоштовне харчування військовослужбовців за контрактом під час несення бойового чергування, варті, добового наряду та перебування в навчальних військових центрах або таборах;

- покращення рівня речового забезпечення військовослужбовців. Зменшено у 1,5–2 рази терміни носки польового обмундирування та впроваджено нові зразки обмундирування;
- вивільнення військовослужбовців від виконання завдань вартової та внутрішньої служби шляхом передачі під охорону військових об’єктів підрозділам Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ та воєнізованої охорони;
- безкоштовне отримання вищої освіти у ВВНЗ військовослужбовцями, які проходять військову службу за другим та наступним контрактами. На кінець 2008 р. на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” за рахунок держави навчаються 661 військовослужбовець за контрактом (схема 5.8);

Схема 5.8. Освітній рівень військовослужбовців за контрактом, осіб на кінець року

Таблиця 5.2. Розмір місячного грошового забезпечення осіб рядового, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, за основними типовими посадами

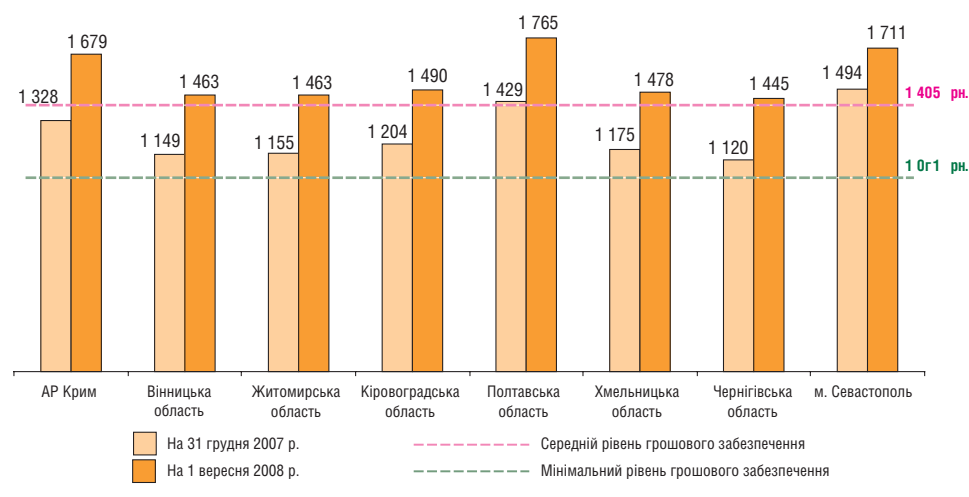
Категорії військовослужбовців	Розмір, грн.
Старший технік (прапорщик, 9 т.р., 12 років вислуги)	1611,0
Старший інструктор (старшина, 7 т.р., 9 років вислуги)	1465,9
Начальник пункту (ст. сержант, 6 т.р., 5 років вислуги)	1390,5
Командир відділення (мол. сержант, 4 т.р., 3 роки вислуги)	1102,3
Стрелець (рядовий, 2 т.р., першого року служби)	875,1

- підвищено у 1,5–2 рази розмір грошового забезпечення усіх категорій військовослужбовців за контрактом (табл. 5.2).

Порівняльний аналіз рівня грошового забезпечення військовослужбовців за контрактом з середньою заробітною платою по регіонах України показано на схемі 5.9.

Станом на 31 грудня 2008 р. укомплектованість посад рядового, сержантського та старшинського складу військовослужбовцями за контрактом складає

Схема 5.9. Рівень грошового забезпечення військовослужбовців за контрактом в регіонах України, грн.

53% , що більше на 6% у порівнянні з попереднім роком. Реальний стан фінансування Збройних Сил у поточному році не забезпечив виконання усіх запланованих заходів.

Стан фінансування переходу Збройних Сил України на професійну основу негативно вплинув на показники нарощування чисельності військовослужбовців за контрактом.

Висока плінність кадрів не дозволила досягти запланованої на кінець 2008 р. кількості прийнятих на військову службу за контрактом осіб (збільшення на 13% від плану).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНИХ
ГАРАНТІЙ
ВІЙСЬКОВО-
СЛУЖБОВЦІВ ТА
ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Забезпечення реалізації соціальних гарантій, наданих законом військовослужбовцям та членам їх сімей, а також особам, звільненим із Збройних Сил – один із п'яти пріоритетів діяльності Міністерства оборони, які були визначені Кабінетом Міністрів України на початку року.

Задоволення духовних потреб військовослужбовців та членів їх сімей

У 2008 р. основні зусилля спрямовувалися на виконання Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2008 – 2011 рр. відповідно до Перспективного плану її реалізації⁹.

Задоволення духовних потреб військовослужбовців та членів їхніх сімей відбувається у загальній системі розвитку у Збройних Силах культури і духовності, створення необхідних умов для національно-культурного самовдосконалення, розвитку творчих здібностей і талантів.

Заходи дозвілля військовослужбовців та членів їхніх сімей забезпечують 29 будинків офіцерів, 2 ансамблі пісні і танцю, Національний президентський оркестр, 4 Центри військово-музичного мистецтва, 38 музеїв, 29 кімнат бойової слави, 193 клуби військових частин, 251 бібліотека, 1077 народознавчих світлиць.

На базі будинків офіцерів функціонують: клубні об'єднання: колективи народної творчості – 14; клуби за інтересами – 19; любительські об'єднання – 7; курси – 9; гуртки – 106; студії – 8; секції – 11; об'єкти дозвілля: бібліотеки – 24; музеї – 4; кінозали – 2; спортивні зали – 4; танцювальні зали – 5; ігротеки – 4; спортивні майданчики – 1; танцювальні майданчики – 9 тощо.

Протягом 2008 р. у Збройних Силах організовано і проведено понад 8 тис. культурно-виховних та просвітницьких заходів (Схема 5.10).

Особовим складом взято участь у понад 650 військово-патріотичних заходах за участю представників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, цивільних навчальних закладів і наукових установ, молодіжних, ветеранських, козацьких та інших громадських організацій, представників творчої інтелігенції.

З метою покращення військово-патріотичного виховання проведено: Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка на тему: “Як я захищатиму Батьківщину”¹⁰; спільні концертні виступи військового оркестру Бундесверу та Національного президентського оркестру з нагоди Днів німецької культури в Україні; конкурс із знання української мови¹¹ та інші заходи.

Схема 5.10. Культурно-виховні та просвітницькі заходи у 2008 р.

Організовано і проведено культурно-виховних та просвітницьких заходів у 2008 р.

8 культурно-мистецьких та військово-патріотичних акцій

1487 тематичних масових заходів

207 театралізованих свят

Центральним музеєм Збройних Сил прийнято більше 130 тис. відвідувачів

310 вікторин, оглядів-конкурсів, кінолекторіїв

480 концертів художньої самодіяльності

3231 тематичних ранків, вечорів відпочинку

850 бібліотечних заходів

612 художніх виставок та виставок народної творчості

⁹ Наказ Міністра оборони України № 340 від 9 липня 2008 р.

¹⁰ Спільний наказ Міноборони, Міносвіти і Мінкультури № 496/916/45 від 10 жовтня 2008 р.

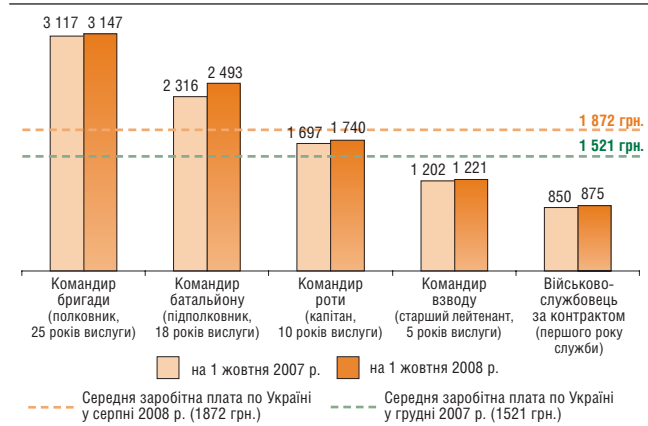
¹¹ Указ Президента України № 1155 від 28 листопада 2007 р.

Питання військово-релігійних відносин у 2008 р. та задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил набуло нового етапу активності. Кількість контактів протягом року значно збільшилась, тому у квітні 2008 р. розроблено Методичні рекомендації з вирішення окремих питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців, які стали черговим регуляторним документом у цій сфері.

У листопаді 2008 р. був підписаний Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних Сил між Міністерством оборони та українських церков і релігійних організації (Української православної церкви, Української православної церкви Київського Патріархату, Української греко-католицької церкви, Римської католицької церкви в Україні, Всеукраїнського союзу об'єднань євангельських християн-баптистів). Кінцевою метою спільної діяльності є створення у Збройних Силах інституту військового духовенства (капеланства).

Матеріальне (грошове) забезпечення

Схема 5.11. Розміри грошового забезпечення військово-службовців за основними типовими посадами. Порівняльна характеристика з середньою заробітною платою по регіонах України

Основною мотивуючою складовою залишається грошове забезпечення військовослужбовців, рівень якого дозволив би військовій службі конкурувати на ринку праці.

З 1 січня 2008 р. у Збройних Силах запроваджено нову систему грошового забезпечення військовослужбовців, згідно з якою основні види грошового забезпечення (посадовий оклад, оклад за військовим званням та надбавка за вислугу років) становлять основну питому вагу в місячному грошовому забезпеченні.

Разом з цим, рівень грошового забезпечення залишається низьким у молодших офіцерів та військовослужбовців за контрактом. У 2008 р. грошове забезпечення військовослужбовців порівняно з 2007 р. послабило свої позиції на ринку праці України (схема 5.11).

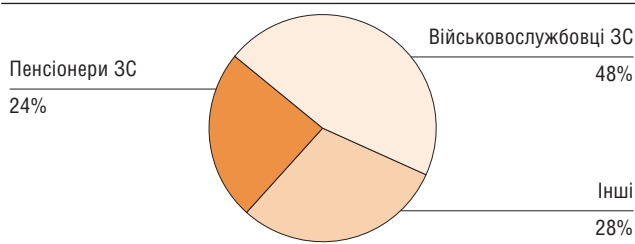
Санаторно-курортне та медичне забезпечення

На медичному забезпеченні Збройних Сил перебувають близько 1 млн. 180 тис. осіб, у тому числі 149 тис. військовослужбовців, близько 395 тис. військовослужбовців запасу та у відставці, близько 585 тис. членів сімей військовослужбовців та 51 тис. працівників Збройних Сил (табл. 5.3).

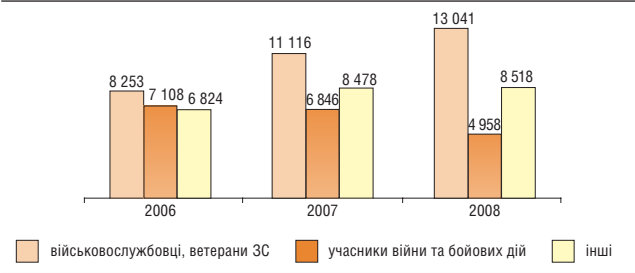
Таблиця 5.3. Контингент, який обслуговується медичною службою Збройних Сил України, на кінець 2008 р.

Контингент	Медичне забезпечення, тис. чол.	Законодавчі та нормативні акти
Військовослужбовці	149,0	Закони України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"; "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та соціальні збори, і деяких інших осіб"
Пенсіонери МО України	395,0	Закони України "Про статус ветеранів військової служби та їх соціальний захист"; "Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їх сімей".
Члени сімей військово-службовців та пенсіонерів МО України	585,0	Закон України "Про Збройні Сили України" від 5.10.2000 р., Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" від 20.12.91 р.
Працівники і службовці ЗС України, які працюють у шкідливих умовах	51,0	Галузева угода між МО України та профспілками на 2003 – 2007 рр., затверджена Постановою Колегії МО України
РАЗОМ	1180	

Схема 5.12. Соціальна структура пацієнтів військово-медичної служби ЗС України у 2008 р., осіб

Схема 5.13. Порівняння за роками стану санаторно-курортного забезпечення (2006 – 2008 рр.), осіб

Забезпечення житлом

Пріоритетним напрямом діяльності Міністерства оборони у 2008 р. було вирішення житлової проблеми військовослужбовців. Незважаючи на всі зусилля ця проблема вирішується вкрай важко.

Протягом року забезпечено житлом понад 5 тис. сімей військовослужбовців, що, хоча й перевищує минулорічні показники, але становить тільки близько 52% від спланованих на цей рік обсягів.

Така ситуація у забезпеченні військовослужбовців житлом склалася через обмежене фінансування, значна частка якого передбачена зі спеціального фонду державного бюджету (не має стабільного джерела наповнення), та зростання вартості будівництва.

У Державному бюджеті України на 2008 р. на будівництво житла для військовослужбовців передбачено видатки у сумі 509,3 млн. грн. (загальний фонд – 359,3 млн. грн., спеціальний фонд – 150,0 млн. грн.) (табл. 5.5).

Таблиця 5.5. Фінансування житлової програми МО України у 2006 – 2008 рр.

	2006			2007			2008		
	План, млн.грн.	Отримано, млн.грн.	% виконання	План, млн.грн.	Отримано, млн.грн.	% виконання	План, млн.грн.	Отримано, млн.грн.	% виконання
Будівництво житла для військовослужбовців, у т.ч.:	1271,8	623,6	49,0	599,7	496,6	82,8	509,3	509,1	99,9
із загального фонду	350,7	350,7	100,0	359,3	359,3	100,0	359,3	359,3	100,0
із спеціального фонду	921,1	272,9	29,6	240,4	137,3	57,1	150,0	149,8	99,8

Схема 5.14. Стан забезпечення житлом військовослужбовців і членів їх сімей

Загальна місткість військово-медичних клінічних центрів і військових госпіталів Збройних Сил складає 5 980 ліжок, а центрів медичної реабілітації та санаторного лікування – 5 325 ліжок.

Протягом 2008 р. у військово-медичних закладах Збройних Сил пройшли лікування понад 156 тисяч осіб, з яких кожний другий – військовослужбовець Збройних Сил. Соціальну структуру пацієнтів наведено на схемі 5.12.

На цей час санаторно-курортне забезпечення здійснюють 9 центрів медичної реабілітації та санаторного лікування (військових санаторіїв) Збройних Сил (Додаток 6).

У 2008 р. пройшли санаторно-курортне лікування у центрах медичної реабілітації та санаторного лікування Збройних Сил понад 26,5 тис. осіб, які мають право на пільги, що складає 97,0% виконання плану санаторно-курортного лікування пільгових категорій осіб, що на 12,6% більше у порівнянні з 2007 рр. (схема 5.13).

У 2008 р., на відміну від минулих років, вже починаючи з першого кварталу розпочато рівномірне фінансування будівництва (придбання) житла для військовослужбовців за загальним фондом Державного бюджету України, всього протягом року отримано 509,1 млн. грн. (99,1%), з них за загальним фондом – 359,3 млн. грн. (100,0%) та 149,8 млн. грн. (99,8%) за спеціальним фондом.

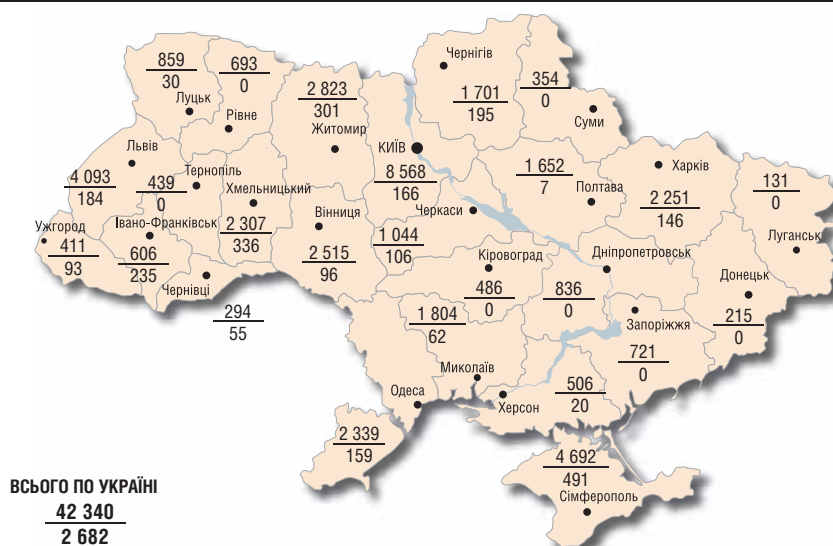
На передбачені держбюджетом ліміти асигнувань у 2008 р. Міністерством оборони збудовано 2 682 квартири, що в 1,7 раза більше збудованих у 2007 р. (схема 5.14). Враховуючи усі джерела надходження житла видано ордери на заселення понад 5 тис. квартир.

Протягом року вжиті заходи з встановлення законності постановки військовослужбовців на квартирну чергу та запроваджено електронний облік військовослужбовців, які потребують забезпечення житлом. В результаті станом на 1 липня 2008 р. загальна черга військовослужбовців на отримання житла скоротилася до 42 340 осіб (на початок року 51800 осіб) (схема 5.15).

З метою покращення забезпечення військовослужбовців житлом у 2008 р. проведено інвентаризацію незавершеного житлового будівництва та земель військових містечок, на яких можливо будівництво житла; відпрацьовано Перспективний план, з урахуванням максимального використання земель оборони; розроблено проект Закону України “Про внесення змін до статті 12 Закону України від 20.12.91 № 2012-ХІІ “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”¹², в якому передбачені умови пільгового будівництва (придбання) житла.

Схема 5.15. Кількість безквартирних військовослужбовців (на початок липня 2008 р.) та будівництво житла по регіонах України, на кінець року

Примітка: У чисельнику наведено кількість безквартирних військовослужбовців, у знаменнику – кількість квартир, побудованих протягом 2008 р.

¹² Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України” від 4 березня 2008р. № 196/2008

Соціальна і професійна адаптація

Протягом 2008 р. в рамках Державної програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, що підлягають звільненню, та осіб, звільнених з військової служби, на період до 2011 р.¹³, а також міжнародних програм (проектів) продовжувалася робота щодо соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються у запас або відставку, та осіб, звільнених з військової служби, до умов цивільного життя.

У 2008 р. основними партнерами у реалізації Державної програми адаптації та міжнародних програм і проектів були міжнародні благодійні фонди, громадські організації та об'єднання, Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади (м. Чернігів), Українсько-Баварський менеджмент-тренінг-центр та інші міжнародні інституції.

Протягом року пройшли перепідготовку 2 822 особи, що у 1,5 раза більш, ніж у 2007 р. (Додаток 6).

Міністром оборони затверджено Порядок та умови направлення на підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації військовослужбовців Збройних Сил, що підлягають звільненню у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я¹⁴, згідно з яким військовослужбовці відповідних категорій протягом останнього року перед звільненням з військової служби можуть направлятися на курси перепідготовки за цивільними спеціальностями.

У Збройних Силах практично створено необхідну нормативно-правову базу для переходу на комплектування військовослужбовцями за контрактом. Успішним є процес трансформації існуючої кадрової системи номенклатурного типу в систему, яка надасть можливість цілеспрямованого управління кар'єрою військовослужбовців та забезпечить професійний розвиток з урахуванням індивідуальних якостей.

Разом з тим, у 2008 р. плани створення професійних Збройних Сил не були підкріплені необхідним ресурсним забезпеченням.

Реалізувати зазначене можливо лише виконавши комплекс заходів за всіма основними напрямками кадрової політики: створення дієвої системи залучення громадян України на військову службу, управління кадрами, вдосконалення їх підготовки; гуманітарного та соціального забезпечення персоналу, адаптації військовослужбовців до цивільного життя, а також забезпечивши особовий склад Збройних Сил сучасним озброєнням та військовою технікою.

¹³ Затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 720 від 12 травня 2007 р.

¹⁴ Затверджений наказом Міністра оборони № 563 від 18 листопада 2008 р.

РОЗДІЛ 6

ВИВІЛЬНЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ВІД ВИКОНАННЯ НЕВЛАСТИВИХ ФУНКЦІЙ

ПОКРАЩЕННЯ ХАРЧУВАННЯ ОСОБОВОГО
СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ОПТИМІЗАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ

ПЕРЕДАЧА ФУНКЦІЙ
ДЕРЖАВНИМ ТА НЕДЕРЖАВНИМ СТРУКТУРАМ

ВИВІЛЬНЕННЯ ВІД НАДЛИШКОВОГО
(НЕПРИДАТНОГО ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО
ВИКОРИСТАННЯ) ОЗБРОЄННЯ

ВИВІЛЬНЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ВІД ВИКОНАННЯ НЕВЛАСТИВИХ ФУНКЦІЙ

У 2008 р. Міністерством оборони, Генеральним штабом продовжувалася робота щодо вивільнення з'єднань і військових частин Збройних Сил від виконання невластивих функцій.

Головні зусилля були зосереджені на: покращенні харчування особового складу Збройних Сил шляхом залучення суб'єктів малого та середнього бізнесу; передачі військових містечок, які вивільняються; розмінуванні колишніх військових полігонів; передачі функцій охорони військових об'єктів та їх квартирно-експлуатаційного обслуговування державним і недержавним структурам; утилізації надлишкових і непридатних боеприпасів, ракет та компонентів ракетного палива.

ПОКРАЩЕННЯ ХАРЧУВАННЯ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Впровадження системи харчування особового складу Збройних Сил суб'єктами малого та середнього бізнесу покращило якість приготування їжі та підвищило культуру обслуговування.

Загальна чисельність особового складу, який має право на харчування за рахунок Держави, на кінець року склала близько 60 тис. чол. При цьому добова середньозважена ціна послуг з харчування одного військовослужбовця становила 34,04 грн. У 2008 р. на ці цілі витрачено майже 560 млн. грн.

Пріоритетними напрямками удосконалення системи харчування особового складу були: покращення якості харчування і обслуговування у стаціонарних та польових умовах; внесення змін до норм харчування військовослужбовців; правове врегулювання умов передачі військового майна суб'єктам господарювання на час надання послуг з харчування; створення бази для підготовки молодших фахівців продовольчої служби.

Проведені заходи дозволили закріпити досягнуті позитивні результати та розгорнути роботу щодо усунення недоліків (врізка 6.1) нової системи харчування: введено у норми харчування нові види продуктів, зокрема свіжі фрукти, кетчуп тощо; замінено недоброякісних виконавців послуг; підготовлено проекти нормативно-правових документів щодо укладення довгострокових договорів на термін не менше трьох років.

Врізка 6.1. Позитивні і негативні аспекти впровадження системи харчування особового складу суб'єктами малого та середнього бізнесу у 2008 р.

ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ

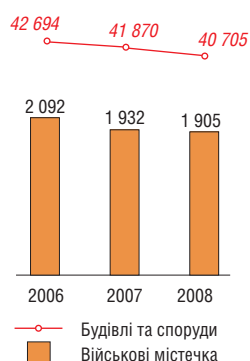
- підвищення якості та культури харчування;
- зменшення обсягів завдань командирів частин, пов'язаних із продовольчим забезпеченням, що дало можливість приділяти більше уваги питанням бойової та мобілізаційної підготовки;
- вивільнення особового складу від виконання завдань, пов'язаних із продовольчим забезпеченням;
- зменшення витрат на доставку та зберігання продовольства

НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ

- недосконалість нормативно-правової бази щодо передачі суб'єктам господарювання у користування військового майна і неможливості укладення довгострокових договорів;
- складність з утриманням та поновленням запасів продовольства;
- відсутність бази для підготовки молодших фахівців продовольчої служби;
- неналежне виконання умов контракту окремими виконавцями послуг;
- застаріле енергоємне обладнання для приготування їжі

ОПТИМІЗАЦІЯ
ІНФРАСТРУКТУРИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ

Схема 6.1. Рух фондів ЗС України у 2006 – 2008 рр. (військові містечка, будівлі та споруди), одиниць

Передача військових містечок

На кінець 2008 р. на утриманні Збройних Сил знаходилося 1905 військових містечок, в яких нараховувалося 40 705 будівель та споруд (схема 6.1). Загальна площа земельних ділянок військових містечок складає 512,52 тис. га.

Повністю вивільнено та не планується до подальшого використання 422 військових містечка (6984 будівлі та споруди).

Передача військових містечок проводилася згідно з переліком нерухомого військового майна Збройних Сил¹, до якого включено 4220 об'єктів. Крім того, у 2008 р. підготовлено додатковий перелік на 2000 об'єктів нерухомості. Всього протягом року передано три військових містечка та 313 об'єктів нерухомості.

Непривабливе для реалізації нерухоме військове майно передається у комунальну власність або до сфери управління інших центральних органів виконавчої влади у разі наявності відповідної зацікавленості уповноважених органів. Так, Урядом було прийнято рішення передати в управління Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту цілісного майнового комплексу військового містечка у с. Гореничі Києво-Святошинського району Київської області для створення Національного олімпійського центру підготовки з ігрових видів спорту².

Проблемним питанням є забезпечення охорони вивільнених військових містечок. На сьогодні вона здійснюється за територіальним принципом військово-службовцями підрозділів, які не несуть бойового чергування та не належать до військових частин спеціального призначення.

Охорона вивільнених військових містечок державними (недержавними) охоронними структурами у 2008 р. потребувала 115,6 млн. грн., фактично виділено 0,7 млн. грн., на які була організована охорона вивільнених військових містечок № 1, 2 (с. Петрівка Одеської обл.) та №8 (м. Коростень Житомирської обл.).

Розмінування колишніх військових полігонів

Передача у комунальну власність або до сфери управління інших центральних органів виконавчої влади нерухомого військового майна, до складу якого входять колишні військові полігони, неможливо без їх очищення від вибухонебезпечних предметів (ВНП). На балансі Міністерства оборони перебуває 18 колишніх військових полігонів (табл. 6.1), загальною площею більше 91 тис. га, які потребують суцільного розмінування.

Таблиця 6.1. Колишні військові полігони, які потребують суцільного розмінування

Область	Назва колишнього полігону, місце розташування	Площа, яка підлягає розмінуванню, га
Донецька	Військовий полігон "Червоний", Артемівський район області	65
Запорізька	Ракетно-артилерійський полігон "Бердянськ", Бердянський район	9 800
Луганська	Військовий полігон "Трьохізбенський", Слов'янoserбський район	6 447
Львівська	Військовий полігон "Кам'янка Бузька", Кам'янка-Бузький район	9 252
Одеська	Військовий полігон "Тарутинський", Тарутинський район	31 129
	Військовий полігон "Болградський", Болградський район	
	Військовий полігон "Веселий кут", Великомихайлівський район	
Полтавська	Військовий полігон Одеського інституту СВ, смт. Чорноморське	3 132
	Військовий полігон "Лубенський", Лубенський район	
	Військовий полігон "Пирятинський", Пирятинський район	
Рівненська	Авіаційний полігон "Буща", Дубнівський район	736
Сумська	Військове стрільбище "Роменське", Роменський район	2 096
	Військовий полігон "Сумський" військового інституту РВіА СДУ	
Харківська	Військовий полігон "Чугувський", Чугувський район	4214
Херсонська	Авіаційний полігон "Херсон", Цюрупинський район	19 550
Хмельницька	Військовий полігон "Ізяславський", Ізяславський район	1 464
Черкаська	Військовий полігон "Уманський", Уманський район	90
Чернівецька	Військовий полігон "Сторожинецький", Сторожинецький район	2 683
РАЗОМ	18 колишніх полігонів	91 212

¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку нерухомого військового майна Збройних Сил, яке може бути відчужено" № 896-р від 17 жовтня 2007 р.

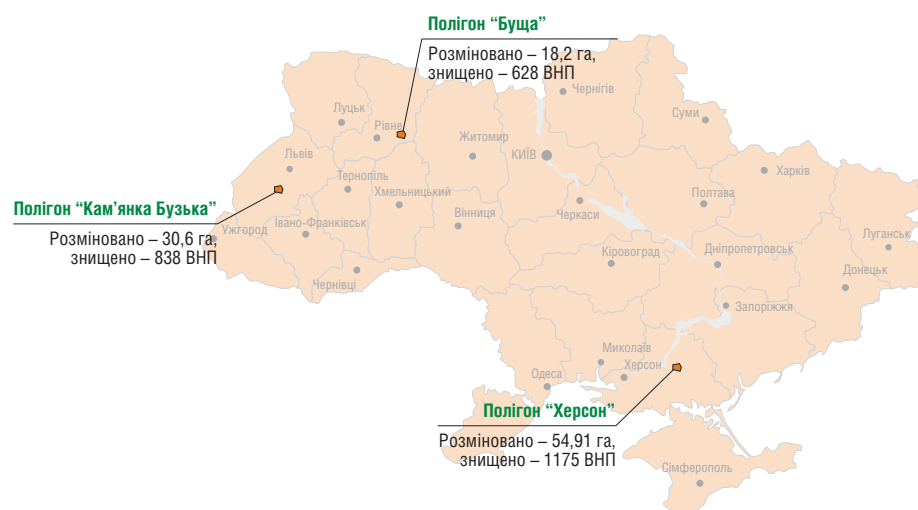
² Розпорядження Кабінету Міністрів України "Питання передачі нерухомого майна у зв'язку з підготовкою та проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу" № 1251-р від 17 вересня 2008 р.

Розмінування територій від ВВП набуло загальнодержавного значення. Для упорядкування очищення території України від ВВП Урядом схвалено Концепцію Державної цільової програми протимінної діяльності на 2009 – 2014 рр.³

З метою організації робіт з розмінування території України від ВВП та координації дій у 2008 р. видано спільний наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи, Міністерства оборони України, Міністерства транспорту та зв'язку України та Адміністрації державної прикордонної служби України⁴.

Першочерговим завданням Міністерства оборони є розмінування трьох найбільш небезпечних авіаційних полігонів: “Херсон” (Херсонська обл.), “Буща” (Ровенська обл.), “Кам’янка Бузька” (Львівська обл.). У 2008 р. зведеним загоном інженерних військ проведено розмінування найбільш небезпечних ділянок цих полігонів – мішених полів загальною площею 103 га та знищено понад 2,6 тис. ВВП (280 тонн) (схема 6.2).

Схема 6.2. Розмінування колишніх авіаційних полігонів у 2008 р.

Крім того протягом року особовим складом 54 позаштатних груп розмінування інженерних військ Збройних Сил та 143 Центру розмінування було знешкоджено та знищено близько 48,8 тис. ВВП на площі більше 7,2 тис. га, у тому числі під час ліквідації вибуху складу у м. Лозова Харківської області виявлено і знешкоджено більше 45 тис. ВВП.

ПЕРЕДАЧА ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНИМ ТА НЕДЕРЖАВНИМ СТРУКТУРАМ

Квартирно-експлуатаційне обслуговування

Перехід до утримання військових містечок державними підприємствами Міністерства оборони або суб'єктами господарської діяльності (аутсорсинг) є загальноєвропейською практикою.

Його запровадження у Збройних Силах надасть можливість скоротити понад 4300 посад працівників.

³ Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції Державної цільової програми протимінної діяльності на 2009 – 2014 рр.” № 1162-р від 8 вересня 2008 р.

⁴ Спільний наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій, Міністерства оборони України, Міністерства транспорту та зв'язку України Адміністрації державної прикордонної служби України “Про організацію робіт з виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів на території України та взаємодію під час їх виконання” № 405/223/625/455 від 27 травня 2008 р.

У 2007 – 2008 рр. Міністерством оборони проведена підготовча робота для запровадження аутсорсингу, зокрема:

- Державне підприємство “Укрспецналадка” наділено функціями для виконання завдань з утримання та обслуговування фондів військових містечок⁵;
- моніторинг потреби коштів та пошук державних (недержавних) структур для виконання послуг з утримання будівель, об’єктів комунального призначення та інженерних мереж;
- відпрацьовано алгоритм переходу на аутсорсинг з вірогідними учасниками конкурсів на право обслуговувати військові містечка.

Разом з тим, передача функцій з утримання військових містечок спеціально створеним державним підприємствам Міністерства оборони або іншим суб’єктам господарської діяльності у 2008 р. не розпочалася через нестачу необхідного ресурсного забезпечення.

Робота з пошуку можливостей переходу на аутсорсинг буде продовжена у 2009 р.

Охорона військових об’єктів

Продовжувалася передача функцій з охорони військових об’єктів Збройних Сил державним (недержавним) охоронним структурам. Так у 2008 р. було передано 21 об’єкт, із них: Державній службі охорони при Міністерстві внутрішніх справ – 7 об’єктів; комерційній охоронній фірмі “Спецінформ Безпека” – 14 об’єктів. Всього за 2007 – 2008 рр. планувалося передати під охорону державним (недержавним) охоронним структурам 58 об’єктів, а реально передано 25 об’єктів у зв’язку з обмеженим фінансуванням – із запланованих 25,6 млн. грн. виділено тільки 8,0 млн. грн. Це дозволило у 2007 – 2008 рр. скоротити більш як 500 працівників штатних підрозділів охорони та вивільнити 25 військовослужбовців.

ВИВІЛЬНЕННЯ ВІД
НАДЛИШКОВОГО
(НЕ ПРИДАТНОГО
ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО
ВИКОРИСТАННЯ)
ОЗБРОЄННЯ

Утилізація боєприпасів та компонентів ракетного палива

Оптимізація кількості об’єктів зберігання (арсенали, бази і склади Центру, видів Збройних Сил та Оперативних командувань) неможлива без своєчасної утилізації надлишкових і непридатних боєприпасів.

У 2008 р. прийнято Державну цільову оборонну програму утилізації звичайних видів боєприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, на 2008-2017 рр.⁶, фінансування якої планується здійснювати переважно за рахунок коштів Державного бюджету України.

Затверджено перелік боєприпасів, що підлягають утилізації у 2008 – 2009 рр.⁷

Протягом року Міністерством оборони вилучено на утилізацію з арсеналів та баз Збройних Сил 12,8 тис. тонн боєприпасів. З них утилізовано 2,4 тис. тонн та передано до сфери управління Міністерства промислової політики України та Національного

космічного агентства України 4,7 та 2,3 тис. тонн відповідно. Крім того, за договорами Міністерства оборони на умовах самофінансування до інших виконавців робіт з утилізації відправлено 3,4 тис. тонн боєприпасів⁸ (табл. 6.2).

Таблиця 6.2. Кількісні показники утилізації боєприпасів у 2000 – 2008 рр., тис. тонн

	2006	2007	2008
Державний бюджет	26,0	15,6	2,4
Самофінансування			3,4
Передано до:			
Мінпромполітики		8,7	4,7
НКАУ		3,3	2,3

⁵ Наказ Міністра оборони України № 416 від 13 липня 2007 р.

⁶ Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 940 від 22 жовтня 2008 р.

⁷ Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України № 734-р від 21 травня 2008 р.

⁸ Директива Міністра оборони України “Про організацію передачі боєприпасів на утилізацію” №Д-11 від 26 червня 2008 р.

Окремою проблемою є утилізація компонента ракетного палива “меланж”, якого нараховується у Збройних Силах 16,3 тис. тонн, із них 11,9 тис. тонн – некондиційного.

З метою залучення міжнародної допомоги у березні 2008 р. підписано Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) про утилізацію запасів меланжу. Обсяги утилізації у рамках першого етапу проекту становлять 3,0 тис. тонн.

Крім того, починаючи з 2006 р. реалізується спільний проект Україна – Республіка Польща з утилізації меланжу. На підставі Угоди про співробітництво між Підрозділом хімічного порятунку у м. Тарнові (Польща) і Державним підприємством “Укроборонлізинг” засновано спільний українсько-польський консорціум “Есо Technologies” (м. Київ). У 2008 р. Консорціумом “Есо Technologies” нейтралізовано 215 тонн меланжу, який вивезено до м. Тарнов (Республіка Польща), де проведена його кінцева утилізація.

Діяльність Тендерного комітету Міністерства оборони

Річним Планом діяльності тендерного комітету Міністерства оборони було заплановано провести закупівлі товарів, робіт та послуг для потреб Збройних Сил України на загальну суму 1,13 млрд. грн. План виконано на 99,4 %. Основними предметами закупівлі були: послуги з ремонту та обслуговування озброєння і військової техніки, з харчування особового складу, пально-мастильні матеріали, речове та медичне майно, паливо і вугілля для котелень та ін.

Державні закупівлі у 2008 р. проходили при постійній зміні чинного законодавства, що не могло не позначитися на повноті виконання плану.

Було відмінено майже 32 % процедур закупівлі. Основна причина – навмисне блокування торгів з боку юридичних осіб, які користувалися недосконалістю законодавства у цій сфері та правовою незахищеністю замовника. Низька активність, особливо малих підприємств, була обумовлена великими фінансовими витратами. Тільки для включення до Тематичного каталогу учасників процедур закупівель необхідно було заплатити 12,4 тис. грн.

Після втрати чинності Закону України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” та затвердження Урядом Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти⁹ більшість проблемних питань, що заважали проведенню торгів, було знято. Нажаль, на проведення процедур закупівель в цьому році воно не вплинуло.

Порядок проведення закупівлі та постачання матеріально-технічних ресурсів для потреб Збройних Сил за державні кошти у 2008 р.¹⁰ наведений у Додатку 7.

Виконання невластивих функцій продовжує бути тягарем на шляху розвитку Збройних Сил. Сплановані заходи для забезпечення харчування особового складу суб'єктами господарювання, розмінування колишніх військових полігонів, передачі функцій з охорони військових об'єктів державним (недержавним) структурам мають низькі темпи реалізації через постійне недофінансування. Для планового вивільнення Збройних Сил від невластивих функцій, у тому числі запровадження аутсорсингу, необхідна додаткова підтримка усіх гілок влади та стабільне ресурсне забезпечення.

⁹ Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 921 від 17 жовтня 2008 р.

¹⁰ Порядок затверджений наказом Міністра оборони України № 320 від 5 червня 2008 р.

РОЗДІЛ 7

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

РОЗВИТОК ВІДНОСИН З НАТО

СПІВРОБІТНИЦТВО З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

СПІВРОБІТНИЦТВО З РОСІЄЮ ТА КРАЇНАМИ СНД

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

Міжнародна діяльність Міністерства оборони України, участь Збройних Сил у миротворчій діяльності, міжнародному військовому співробітництві набули особливого значення для зміцнення національної безпеки і оборони держави, розвитку українського війська і є одними із визначальних компонентів у діяльності військ (сил). Зростання ролі цього фактора зумовлено встановленням і поширенням між Україною і країнами євроатлантичного регіону довіри і партнерства, що особливо позначається саме на військовій сфері.

Міжнародне співробітництво є складовою зовнішніх відносин України та здійснюється відповідно до зовнішнього курсу держави на вступ до Європейського Союзу (ЄС) і Організації Північноатлантичного договору (НАТО), як визначено національним законодавством України.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Протягом 2008 р. відбувалась активізація розвитку відносин партнерства та співробітництва, спрямованого на досягнення відповідності військовим критеріям членства в НАТО та ЄС, зміцнення безпеки європейського та євроатлантичного простору, яка набуває дедалі більшого динамізму.

Головними напрямками міжнародного співробітництва були: виконання комплексу заходів щодо євроатлантичної та європейської інтеграції України, сприяння підвищенню ролі України у зміцненні регіональної та глобальної безпеки, міжнародній миротворчій діяльності, поглиблення двосторонніх відносин з країнами світу, а також забезпечення виконання міжнародних договорів у сфері контролю над озброєнням.

Протягом року Міністерство оборони співпрацювало з 53 країнами світу. Проведено та підготовлено 1479 планових та позапланових заходів, з них 139 зустрічей за участю Міністра оборони України, його заступників, начальника Генерального штабу–Головнокомандувача Збройних Сил. У рамках удосконалення нормативно-правової бази міжнародного співробітництва підписано 9 міжнародних договорів з 11 країнами (у тому числі за рівнем підписання міжнародних договорів: 1 – міждержавний; 1 – міжурядовий; 7 – міжвідомчих). Крім того, набули чинності 10 нормативно-правових актів з питань міжнародного оборонного співробітництва.

В рамках міжнародного співробітництва Україна отримує міжнародну технічну допомогу, яка була спрямована на удосконалення системи підготовки військово-службовців та працівників Збройних Сил, оснащення полігонів та придбання обладнання для Військово-Морських Сил. Згідно зі Стратегічною програмою залучення міжнародної технічної допомоги на 2008 – 2009 рр., протягом року було отримано майже 7800 тис. дол. США, проведено більше 30 курсів та семінарів.

РОЗВИТОК ВІДНОСИН З НАТО

Співробітництво Україна–НАТО у сфері оборони спрямоване на досягнення військових критеріїв членства в Альянсі та забезпечення реалізації Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 рр. Воно здійснюється в рамках щорічних Цільових планів Україна–НАТО, Робочого плану Військового комітету Україна–НАТО, Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО, робочої програми Спільної робочої групи Україна–НАТО високого рівня з питань воєнної реформи, Процесу планування та оцінки сил.

На Бухарестському саміті НАТО, який відбувся 2–4 квітня 2008 р. глави держав та урядів НАТО підтримали прагнення України щодо членства в НАТО та одногolosно прийняли політичне рішення стосовно інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору.

У грудні 2008 р. на засіданні міністрів закордонних справ країн НАТО у Брюсселі наголошено на підтримці України в імплементації реформ, необхідних для забезпечення майбутнього її членства в НАТО, які будуть реалізовуватися через річну Національну програму.

Цільовий план Україна–НАТО вже з 2006 р. має структуру, максимально наближену до Плану дій щодо членства в НАТО. В рамках Цільового плану Україна–НАТО на 2008 р. Міністерство оборони було визначено виконавцем 162 та співвиконавцем 54 заходів. Протягом року виконано 109 заходів, виконавцем яких було Міністерство оборони, що становить 67%. Частково виконано 38 (24%) та не виконано 15 (9%).

Індивідуальна програма партнерства між Україною та НАТО є одним із практичних механізмів обміну досвідом між арміями держав–членів Альянсу та країн–партнерів щодо реалізації завдань безпеки і оборони. Основну увагу було зосереджено на питаннях співробітництва за напрямками: військової освіти та підготовки; управління, зв'язку та інформаційних систем; стандартизації, сумісності і логістики. Протягом 2008 р. в рамках Індивідуальної програми

партнерства представники Збройних Сил та Міністерства оборони взяли участь у 237 заходах.

Україна бере активну участь в Процесі планування та оцінки сил (ППОС) в рамках програми НАТО “Партнерство заради миру”. ППОС є реальним механізмом досягнення взаємосумісності між підрозділами Збройних Сил України та збройними силами країн–членів Альянсу.

На відміну від попередніх років, у 2008 р. експертами НАТО двічі було здійснено оцінку рівня взаємосумісності. Під час експертних консультацій обговорювалися проекти Підсумкового документа щодо участі України в міжнародній програмі “Партнерство заради миру”, оновленого пакета Цілей партнерства для України на 2008 – 2009 рр. та Анкети оборонного планування. За результатами роботи узгоджено новий пакет, який включає 70 Цілей партнерства для Збройних Сил на 2008 – 2009 рр. (врізка 7.1).

У 2008 р. Північноатлантичною Радою підтримана ініціатива України щодо залучення військових активів до участі в Силах реагування НАТО.

Врізка 7.1. Основні завдання досягнення Цілей партнерства у 2008 – 2009 рр.

- Проведення стратегічного оборонного огляду;
- Забезпечення готовності Збройних Сил до оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності кордонів, внеску до миротворчих операцій під проводом НАТО, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та боротьби з тероризмом;
- Підвищення рівня взаємосумісності та готовності до виконання завдань за призначенням військових частин і підрозділів, які залучаються до участі в Процесі планування та оцінки сил.

До кінця 2015 р. Силами негайного реагування поетапно планується досягти відповідних стандартів Сил реагування Альянсу. Водночас, окремі підрозділи Збройних Сил можуть бути готові до участі у перших ротаціях Сил реагування НАТО починаючи з 2011 р.

Україна приєдналася до Програми НАТО з обміну даними про повітряну обстановку. Підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України і Міністерством оборони Угорщини та Штабом Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил НАТО в Європі з обміну даними про повітряну обстановку між командним пунктом Повітряного командування “Захід” (м. Львів) і

Центром управління та оповіщення (м. Веспрем, Угорська Республіка). У грудні 2008 р. реалізовано комплекс організаційно-технічних заходів, встановлено відповідне обладнання та налагоджено обмін інформацією.

Україна залишається єдиною з країн-партнерів Альянсу, яка бере участь у всіх операціях під проводом НАТО. У 2008 р. розширена участь в операції Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан (ISAF), зокрема, у листопаді до складу литовської Групи реконструкції провінції Гор було направлено український миротворчий персонал у кількості семи військовослужбовців. Таким чином, чисельність миротворчого персоналу збільшено до рівня, визначеного Президентом України¹.

Миротворчим контингентом десятої ротації у складі Міжнародних сил з підтримання миру в Косовому (KFOR) проведено 1016 патрулювань, виставлено 188 спостережних постів, перевірено 9156 одиниць автомобільного транспорту та майже 24 тис. осіб, проведено три операції. Крім того, здійснено 88 спільних патрулювань у важкодоступних гірських районах.

Україна продовжує участь у тренувальній місії НАТО в Іраку (NTM-I).

Фрегат “Гетьман Сагайдачний” та корвет “Тернопіль” у рамках операції НАТО на Середземному морі “Активні зусилля” успішно виконали покладені на них завдання.

Керівництво НАТО позитивно оцінює досягнутий Збройними Силами значний прогрес на шляху до євроатлантичної інтеграції та активну участь України в усьому спектрі операцій. Окремо відзначаються унікальні можливості України щодо надання послуг у сфері стратегічних авіаційно-транспортних перевезень та аеромедичної евакуації, що, в свою чергу, дозволить відповідним підрозділам Збройних Сил підвищити рівень своєї підготовки. Співробітництво з НАТО є одним із визначальних напрямів реалізації воєнної політики України в контексті зміцнення безпеки і стабільності в усьому світі.

¹ Указ Президента України “Про направлення миротворчого персоналу України для участі в операції Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан” № 47/2007 від 26 січня 2007 р.

СПІВРОБІТНИЦТВО
З ЄВРОПЕЙСЬКИМ
СОЮЗОМ

Співробітництво Збройних Сил України з Європейським Союзом у 2008 р. відбувалось в рамках Угоди про партнерство та співробітництво, реалізації заходів Плану дій Україна – ЄС. Протягом року Міністерство оборони залучалося до розробки нової посиленої угоди між Україною та ЄС в аспекті опрацювання оборонних та безпекових питань.

Свідченням поглиблення відносин між Україною та ЄС можна вважати підписання Робочого плану співробітництва Збройних Сил та Секретаріату Ради Європейського Союзу на 2009 р., який став першим документом у практиці Військового комітету ЄС з країною, що не є членом Євросоюзу. З метою підтримання воєнно-політичного діалогу між Україною та ЄС в галузі безпеки і оборони здійснено візит Начальника Генерального штабу Збройних Сил України до Брюсселя, де він взяв участь у засіданні Військового комітету на рівні начальників генеральних штабів.

Актуальним напрямом співпраці між Україною та ЄС залишається участь України в реалізації заходів Європейської політики безпеки і оборони з урахуванням положень Європейської стратегії безпеки. Іншими перспективними напрямками є залучення української транспортної авіації до здійснення перевезень в інтересах місій та операцій ЄС, а також участь Збройних Сил у створенні Бойових тактичних груп ЄС з країнами Вишеградської четвірки або Бойової тактичної групи “HELBRON” (Греція, Болгарія, Румунія, Кіпр). В Міністерстві оборони під керівництвом першого заступника Міністра оборони України створено Робочу групу з питань залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії в рамках ТАЕХ.

Також перспективним є налагодження співробітництва між Україною та ЄС в рамках Європейського оборонного агентства та Європейського інституту з питань дослідження безпеки.

Протягом 2008 р. чотири представники Міністерства оборони та Збройних Сил пройшли підготовку на орієнтаційному курсі з питань Європейської політики безпеки та оборони. Україною запропоновано проведення цього курсу на базі Національної академії оборони України.

У 2008 р. за ініціативи Республіки Польща та Королівства Швеція Україні запропоновано новий формат взаємодії з ЄС під назвою “Східне партнерство”. Україна розцінює “Східне партнерство” як чіткий та довготерміновий сигнал солідарності з боку ЄС.

Поглиблення європейської інтеграції України у 2008 році мало цілеспрямований, системний характер. Співробітництво з військовими структурами ЄС, а також участь в розробці нової посиленої Угоди між Україною та ЄС спрямовані на реалізацію державної політики України у сфері європейської інтеграції.

РЕГІОНАЛЬНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО

Реалізуючи зовнішньополітичний курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, Україна розглядає діяльність в рамках регіональних організацій з питань безпеки як вагомий внесок у загальноєвропейську систему безпеки, яка спрямована на підтримку довкола нашої країни зони стабільності та взаємної довіри.

Україна співпрацює в рамках ініціатив Ради міністрів оборони країн Південно-Східної Європи, зокрема: співробітництва в галузях озброєння, оборонної промисловості, науково-дослідної роботи та технологій; військової освіти; військової підтримки нерозповсюдження зброї масового ураження, безпеки кордонів

і боротьби з тероризмом; створення системи супутникового зв'язку між військовими госпіталями збройних сил держав-учасниць.

Протягом року продовжено опрацювання питання приєднання України до Багатонаціональної миротворчої бригади країн Південно-Східної Європи – SEEBRIG, проведено роботу щодо договірно-правового оформлення приєднання України до Угоди про міжнародні миротворчі сили Південно-Східної Європи.

Співробітництво з країнами Вишеградської четвірки (В4) у сфері безпеки має практичну спрямованість і розглядається як наш внесок у реалізацію Європейської політики безпеки та оборони. У 2008 р. країнами В4 було підтверджено підтримку намірів України надати підрозділи Збройних Сил до Бойових тактичних груп ЄС. Чеською Республікою виявлено зацікавленість у використанні авіатранспортних можливостей України та підписано відповідний меморандум.

Завершено роботу щодо внутрішньовідомчого погодження проекту Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Урядом України щодо створення спільного військового підрозділу ЛИТПОЛУКРБАТ, який у перспективі стане бригадою. Підрозділ створюється з метою участі в операціях зі стабілізації та підтримання миру, участі в запобіганні та врегулюванні місцевих і регіональних конфліктів під егідою ООН, ЄС, НАТО тощо.

Протягом 2008 р. тривала співпраця з країнами акваторії Чорного моря в рамках спільної Чорноморської групи військово-морського співробітництва (BLAKSEAFOR) та участі в операції Військово-Морських Сил Турецької Республіки “Чорноморська гармонія”.

Участь Збройних Сил України у регіональних структурах безпеки сприяє формуванню навколо себе простору безпеки, її становленню як регіонального лідера, а також розглядається як один із кроків на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції.

СПІВРОБІТНИЦТВО З РОСІЄЮ ТА КРАЇНАМИ СНД

Розвиток співробітництва з країнами Співдружності незалежних держав (СНД) та Росією зокрема здійснюється в рамках започаткування та реалізації взаємовигідних міжнародних проектів.

Протягом 2008 р. делегації Міністерства оборони двічі брали участь у засіданнях Ради міністрів оборони держав-учасниць СНД (2 липня у м. Бішкек та 15 жовтня у м. Санкт-Петербург). Виходячи зі статусу України в Співдружності незалежних держав та у Раді міністрів оборони держав-учасниць СНД як спостерігача, підсумкові документи засідань не підписувалися.

В той же час протягом року опрацьовувалася можливість проведення засідання Підкомітету з питань безпеки Українсько-Російської міждержавної комісії, але зважаючи на позицію російської сторони проведення третього засідання не відбулося.

2008 рік характеризується значним скороченням співробітництва з оборонним відомством Російської Федерації. Так, у 2007 р. було проведено 44 заходи співробітництва, а у 2008 р. лише сім.

Слід зазначити, що двостороннє співробітництво з іншими країнами СНД залишалось на рівні попереднього року, а в деяких випадках мало місце збільшення кількості заходів. Зазначена діяльність проходила в рамках питань міжнародної та регіональної безпеки, перспективи розвитку двостороннього співробітництва у сфері оборони, спільних розробок зразків озброєння та військової техніки, організації спільних наукових досліджень.

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Українські миротворчі контингенти і миротворчий персонал продовжували брати участь у міжнародних миротворчих операціях на території інших держав відповідно до міжнародних договорів України в порядку і на умовах, визначених національним законодавством.

Протягом року представники Збройних Сил України брали участь у 10 міжнародних миротворчих операціях та місіях. На цей час два миротворчі контингенти виконують завдання в Косовому та Ліберії. До 10 осіб збільшена чисельність миротворчого персоналу України у складі Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан (ISAF). В той же час, у зв'язку із завершенням дії мандату ООН на виконання завдань Коаліційними силами в Іраку, український контингент у складі 29 офіцерів і прапорщиків завершив участь у миротворчій місії та повернувся до України (схема 7.1). Миротворча діяльність України неодноразово отримувала високу оцінку Генерального секретаря ООН та керівництва багатьох країн світу.

Участь Збройних Сил в міжнародних миротворчих операціях сприяє зміцненню міжнародного авторитету нашої держави, створенню умов для налагодження та активізації двостороннього співробітництва, дає змогу визначити вимоги і пріоритети розвитку та модернізації озброєнь і військової техніки. Миротворча діяльність сприяє підвищенню боєздатності Збройних Сил та набуттю сумісності зі стандартами, прийнятими у країнах-членах НАТО та ЄС.

КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

Україна продовжувала діяльність в рамках міжнародних домовленостей в галузі обмеження та скорочення звичайних і стратегічних наступальних озброєнь, нерозповсюдження ядерної зброї, ракетних засобів доставки зброї масового знищення, заборони розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної і біологічної зброї, міжнародні угоди із заходів зміцнення довіри і безпеки.

Важливим аспектом контролю над звичайними озброєннями є Договір про звичайні збройні сили в Європі. В рамках цього договору прийнято на території України 26 контрольних заходів та проведено поза її межами – 21. Всього з 2006 р. проведено 113 інспекцій на території України та поза її межами.

За Віденським документом 1999 р. та двосторонніми угодами про заходи зміцнення довіри і безпеки протягом 2008 р. на території України проведено 15 та поза її межами 14 заходів (всього з 2006 р. – 70).

Важливим чинником зміцнення стабільності в Європі є Договір з відкритого неба. Протягом 2008 р. виконано спільних спостережних польотів над територією України – 12 та поза її межами – 13 польотів (з 2006 р. – 77).

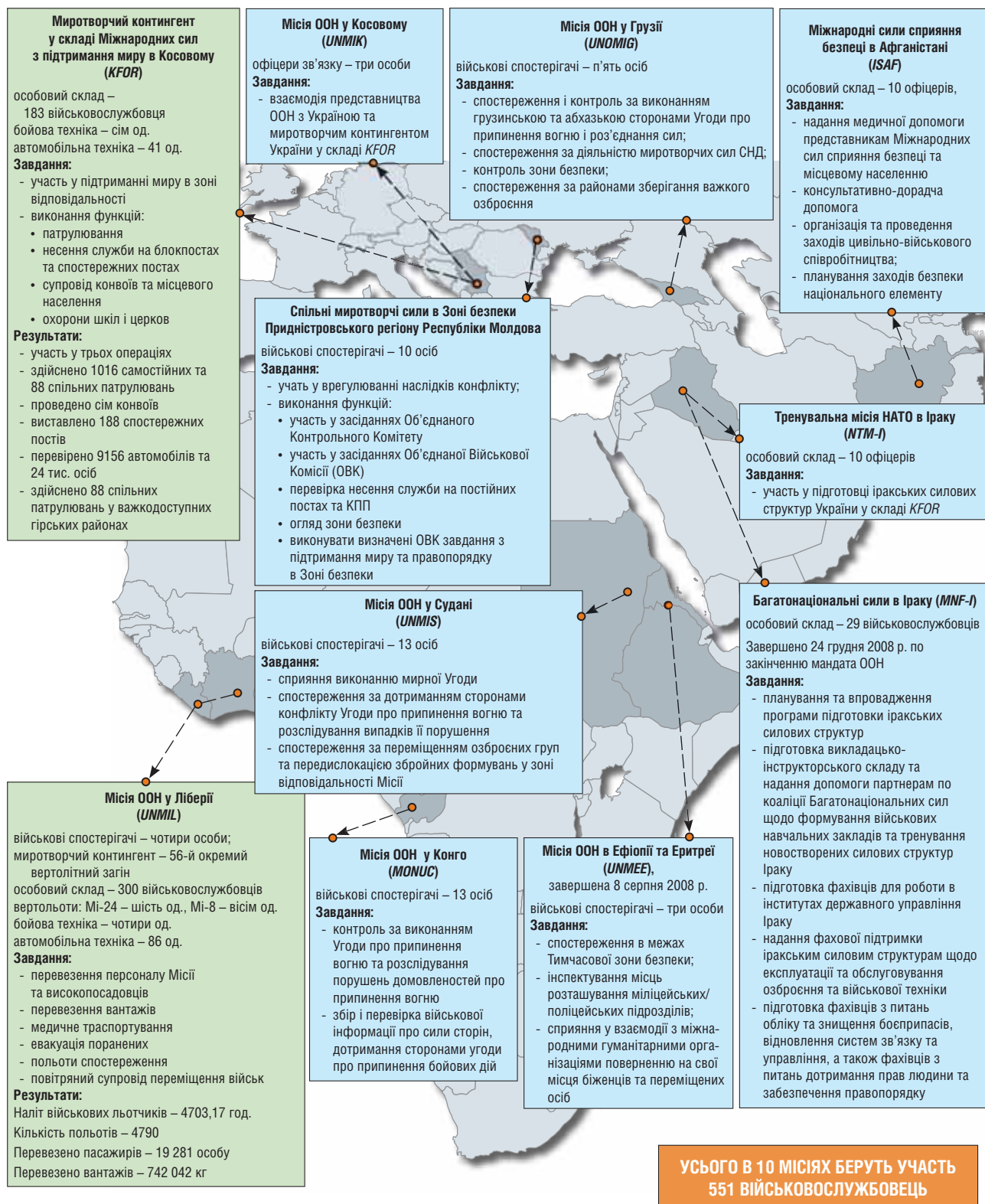
Заходи міжнародного співробітництва здійснювалися в напрямках, які підтримують вступ нашої держави до європейських та євроатлантичних структур безпеки, сприяли розвитку Збройних Сил України і досягненню ними відповідності сучасним вимогам, поглибленню партнерських відносин зі збройними силами інших держав та зростанню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Участь українських миротворчих контингентів і персоналу в міжнародних миротворчих операціях є засобом зміцнення національної безпеки та внеском держави у зміцнення глобальної системи безпеки.

Протягом року Збройні Сили України забезпечили повною мірою практичне виконання міжнародних зобов'язань держави у сфері контролю над озброєнням.

Схема 7.1. Участь миротворчих контингентів і персоналу України в миротворчих місіях у 2008 р.

УСЬОГО В 10 МІСІЯХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ 551 ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЕЦЬ

■ Миротворчий персонал ■ Миротворчий контингент

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

За підсумками року Збройні Сили України готові до виконання завдань за призначенням. Нарощені спроможності військ (сил) для захисту національної території, підвищено готовність до посилення охорони і захисту державного кордону, відбиття нападу з повітря, суші і моря, запобігання та протидії терористичним атакам.

2009 рік оголошений Роком Сухопутних військ, істотного підвищення бойової і мобілізаційної готовності з'єднань та військових частин Збройних Сил.

Основними напрямками розвитку Збройних Сил на 2009 рік визначено:

- підвищення ефективності військового управління, створення єдиної автоматизованої системи управління Збройних Сил, удосконалення системи бойової підготовки, досягнення готовності визначених військових частин та підрозділів Об'єднаних сил швидкого реагування до виконання завдань за призначенням, забезпечення здатності чергових сил протиповітряної оборони до прикриття важливих об'єктів, нарощування боєздатності Сил спеціальних операцій, чергових сил і засобів воєнної розвідки, підрозділів Основних сил оборони, які призначені для першочергового посилення Об'єднаних сил швидкого реагування;
- підтримання у боєздатному стані, комплексне переозброєння Збройних Сил шляхом закупівлі нових та модернізації існуючих зразків озброєння і військової техніки, розвиток та впровадження інноваційних технологій в оборонній сфері;
- удосконалення стратегічного планування застосування Збройних Сил, проведення оборонного огляду України;
- подальше удосконалення системи комплектування, створення належних умов до переведення Збройних Сил на комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, впровадження служби у військовому резерві Збройних Сил;
- вивільнення з'єднань і військових частин Збройних Сил від виконання невластивих функцій, зниження рівня небезпеки військової діяльності для цивільного населення, приведення територій колишніх військових об'єктів, до екологічно-безпечного стану.
- посилення гуманітарної складової Збройних Сил, покращення умов військової служби, забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців, звільнених із лав Збройних Сил України, та членів їхніх сімей.

ВІДОМОСТІ ПРО КЕРІВНИЙ СКЛАД МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ, ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ТА ВИДІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

МІНІСТР ОБОРОНИ УКРАЇНИ

СХАНУРОВ
Юрій Іванович

Народився в 1948 р.

Освіта: 1967 р. – Київський будівельний технікум; 1973 р. – Київський інститут народного господарства; 1983 р. – аспірантура Науково-дослідного економічного інституту Держплану УРСР.

Трудову діяльність розпочав майстром заводу залізобетонних виробів тресту “Київміськбуд-4” Головного управління житлового і цивільного будівництва при Київському міському виконавчому комітеті (Головкиївміськбуду). 1970 – 1977 рр. – начальник цеху, головний інженер, директор заводу залізобетонних виробів тресту “Київміськбуд-4” Головкиївміськбуду. 1977 – 1985 рр. – заступник керівника з виробництва тресту “Буддеталь”; керівник тресту “Київміськбудкомплект” Головкиївміськбуду. 1985 – 1991 рр. – керівник тресту “Буддеталь” Головкиївміськбуду; заступник начальника з економічних питань Головкиївміськбуду.

1991 – 1992 рр. – завідувач відділу Державної економічної ради Кабінету Міністрів України; заступник голови Колегії з питань економічної політики Державної думи України. 1992 – 1993 рр. – заступник глави – голова Департаменту економічних реформ та регіональних програм Київської міської державної адміністрації. 1993 – 1994 рр. – заступник Міністра економіки України. 1994 – 1997 рр. – виконуючий обов’язки голови, голова Фонду державного майна України. 1997 – 1998 рр. – Міністр економіки України; голова Державного комітету України з питань розвитку підприємництва. 1998 р. – народний депутат України III скликання; заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики, управління народним господарством, власності та інвестицій. 1999 – 2001 рр. – перший віце-прем’єр-міністр України. 2001 – 2004 рр. – перший заступник голови – керівник Головного управління організаційної і кадрової роботи та взаємодії з регіонами Адміністрації Президента України; заступник керівника центрального штабу “Виборчого блоку Віктора Ющенка “Наша Україна”; народний депутат України IV скликання; голова Комітету Верховної Ради України з питань промислової політики і підприємництва. Квітень–вересень 2005 р. – голова Дніпропетровської обласної державної адміністрації. 2005 – 2006 рр. – Прем’єр-міністр України. З серпня 2006 р. до вересня 2007 р. – народний депутат України V скликання.

Державний службовець 1-го рангу. Кандидат економічних наук, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Постановою Верховної Ради України № 1163 від 18 грудня 2007 р. призначений на посаду Міністра оборони України.

**ЗАСТУПНИК
МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

ІВАЩЕНКО
Валерій Володимирович

Народився в 1956 р.

Освіта: 1978 р. – Військова інженерна академія ім. А.Ф. Можайського. 1993 р. – Військова академія ім. Ф.Е. Дзержинського.

1978 – 1993 рр. – проходив військову службу на інженерних та командних посадах на Космодромах “Байконур” та “Плесецьк”. 1993 – 1995 рр. – штаб Озброєння Міністерства оборони України. 1995 – 1996 рр. – начальник групи Центру адміністративного управління Стратегічними ядерними силами Міністерства оборони України. 1996 – 2000 рр. – працював в Управлінні з питань оборонно-мобілізаційної роботи та правоохоронних органів Кабінету Міністрів України. 2000 – 2001 рр. – Державний експерт Управління зовнішньополітичних аспектів національної безпеки апарату Ради національної безпеки і оборони України. 2001 – 2003 рр. – завідувач відділу Державної комісії з питань оборонно-промислового комплексу України. 2003 – 2005 рр. – начальник Управління з питань оборонно-промислової політики Секретаріату Кабінету Міністрів України. 2005 р. – заступник начальника Управління промислової політики секретаріату Кабінету Міністрів України. 2005 – 2007 рр. – заступник Керівника Головної служби безпекової та оборонної політики – керівник департаменту оборонного будівництва Секретаріату Президента України.

Державний службовець 3-го рангу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 817-р від 4 жовтня 2007 р. призначений на посаду заступника Міністра оборони України.

Наказом Міністра оборони України № 34 від 5 лютого 2008 р. призначений тимчасово виконуючим обов'язки першого заступника Міністра оборони України.

**ЗАСТУПНИК
МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

БУЦА
Богдан Еманюлович

Народився в 1960 р.

Освіта: 1982 р. – Львівський політехнічний інститут; 2005 р. – Київський університет права.

1982 – 1984 рр. – служба в лавах Збройних Сил. 1984 – 1988 рр. – інженер СКБ “Фотон”, майстер дільниці Львівського виробничого об'єднання ім. 50-річчя Жовтня. 1988 – 1991 рр. – інженер-технолог 1-ї категорії, начальник бюро, заступник начальника дослідного виробництва Львівського науково-дослідницького інституту побутової радіоелектронної апаратури.

1991 – 1992 рр. – директор ТОВ “Рата”. 1992 – 1995 рр. – начальник відділу, заступник начальника відділення, перший заступник начальника регіонального відділення Фонду державного майна України по Львівській області. 1995 р. – генеральний директор Українського центру сертифікатних аукціонів. 1995 – 1997 рр. – заступник Голови Фонду державного майна України. 1997 р. – радник голови Громадського благодійного фонду “Фонд розвитку Львівщини”. 1997 – 1998 рр. – перший заступник Голови Державного комітету України з питань розвитку підприємства. 1998 – 1999 рр. – заступник голови Львівської обласної державної адміністрації. 1999 – 2000 рр. – радник президента Співки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України. 2000 – 2002 рр. – начальник Управління стратегії реформування відносин власності та регуляторної політики Департаменту економічної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України. 2002 – 2005 рр. – перший віце-президент Співки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України. 2005 р. – народний депутат України IV скликання. 2005 – 2006 рр. – Міністр Кабінету Міністрів України. 2006 – 2007 рр. – радник Президента України.

Державний службовець 1-го рангу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 132-р від 23 січня 2008 р. призначений на посаду заступника Міністра оборони України.

**ЗАСТУПНИК
МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

ДЕЄВА
Надія Миколаївна

Народилася в 1951 р.

Освіта: 1972 р. – Київський інститут народного господарства;

2003 р. – Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Української Академії державного управління при Президентові України.

Трудовий шлях розпочала у Дніпропетровському обласному статистичному управлінні Центрального статистичного управління УРСР. 1975 – 1982 рр. – економіст, старший інженер-економіст, старший майстер виробничої дільниці, начальник планово-виробничого відділу тютюнової фабрики м. Дніпропетровськ. 1982 – 1986 рр. – начальник планово-виробничого відділу філії інституту “Укрсільгосптехпроект” у м. Дніпропетровськ. 1986 – 1999 рр. – пройшла шлях від старшого ревізора-інспектора штатного відділу до начальника Дніпропетровського обласного фінансового управління. 1999 – 2002 рр. – начальник Головного фінансового управління Дніпропетровської обласної державної адміністрації. 2002 – 2007 рр. – заступник голови, голова Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

Доктор економічних наук, професор. Заслужений економіст України.

Державний службовець 1-го рангу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1257-р від 26 грудня 2007 р. призначена на посаду заступника Міністра оборони України.

**ЗАСТУПНИК
МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

ДІБРОВА
Володимир Антонович

Народився в 1954 р.

Освіта: 1981 р. – Київський інженерно-будівельний інститут; 1999 р. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Трудову діяльність розпочав у 1973 р. 1973 – 1975 рр. – служба у лавах Збройних Сил. 1975 – 1982 рр. – технік, інженер-конструктор Київського хіміко-фармацевтичного заводу, начальник будівельної дільниці Київського заводу медичних препаратів. 1982 – 1984 рр. – виконроб, старший виконроб одного зі будівельних управлінь тресту “Київміськбуд-6”. 1985 – 1993 рр. – займав посади в органах місцевої влади і самоврядування м. Києва; проректор університету “Києво-Могилянська академія”, працював у бізнес-структурах.

1994 – 1997 рр. – керуючий справами Фонду державного майна України. 1997 – 1998 рр. – заступник Голови Державного Комітету України з питань розвитку підприємництва. 1998 – 2001 рр. – керуючий справами НАК “Нафтогаз України”, заступник генерального директора ДК “Торговий дім”, “Газ України”, НАК “Нафтогаз України”.

2001 – 2002 рр. – радник-помічник Міністра палива та енергетики України. 2002 – 2007 рр. – Голова ради – виконавчий директор Київського регіонального відділення Спілки малих, середніх та приватизованих підприємств України. Січень–квітень 2008 р. – директор Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України.

Заслужений працівник соціальної сфери України.

Державний службовець 3-го рангу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України №628/р від 17 квітня 2008 р. призначений на посаду заступника Міністра оборони України¹.

¹ До 17 квітня 2008 р. цю посаду обіймав Марі Владислав Ігорович. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 170-р від 30 січня 2008 р. звільнений з посади у зв'язку з переходом на іншу посаду.

**ЗАСТУПНИК
МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ²**

МОНТРЕЗОР
Ігор Леонідович

Народився в 1966 р.

Освіта: 1990 р. – Київський політехнічний інститут.

Трудову діяльність розпочав інженером Інституту проблем реєстрації інформації Академії наук УРСР. 1990 р. – заступник директора по виробництву багатогалузевого малого підприємства “Крок”. 1990 – 1991 рр. – начальник виробничого відділу багатогалузевого малого підприємства “Діора”. 1991 – 1992 рр. – завідувач організаційного відділу Жовтневого РК ЛКСМУ. 1992 – 1995 рр. – спеціаліст першої категорії, провідний інструктор Київської міської державної адміністрації. 1995 – 1996 рр. – консультант Секретаріату Верховної Ради України. 1996 – 1997 рр. – радник Голови Фонду державного майна України. 1997 р. – економічний радник Міністра економіки України. 1997 – 1998 рр. – радник Голови Державного комітету України з питань розвитку підприємництва. 1998 – 2000 рр., 2002 р., 2006 р. – помічник, помічник-консультант народного депутата України. 2000 – 2001 рр. – помічник, керівник Служби Першого віце-прем’єр-міністра України. 2001 р., 2002 р., 2007 р. – заступник директора громадської організації “Інституту конкурентного суспільства”. 2001 р. – помічник Першого заступника Глави Адміністрації Президента України Служби Глави Адміністрації Президента України Секретаріату Адміністрації Президента України. 2005 р. – виконуючий обов’язки заступника голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації. 2005 – 2006 рр. – Керівник Служби прем’єр-міністра України. 2007 – 2008 рр. – старший юрист товариства з обмеженою відповідальністю Юридична фірма “САЛКОМ”. 2008 р. – начальник Управління організаційно-аналітичного забезпечення роботи Міністра оборони України (перший помічник Міністра оборони України) (патронатна служба).

Державний службовець 2-го рангу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 133-р від 23 січня 2008 р. Монтрезор Ігор Леонідович призначений на посаду заступника Міністра оборони України.

**НАЧАЛЬНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ –
ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

генерал армії України
КИРИЧЕНКО
Сергій Олександрович

Народився в 1952 р.

Освіта: 1973 р. – Харківське гвардійське вище танкове командне училище імені Верховної Ради УРСР; 1983 р. – Військова академія бронетанкових військ ім. Маршала Радянського Союзу Р.Я. Маліновського; 2000 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Національної академії оборони України.

Офіцерську службу розпочав у 1973 р. на посаді командира танкового взводу. 1975 – 2002 рр. – командир танкової роти, начальник штабу – заступник командира танкового батальйону, начальник штабу – заступник командира танкового полку, командир танкового полку, заступник командира гвардійської танкової дивізії, командир механізованої дивізії, начальник штабу армійського корпусу, командувач армійського корпусу. 2002 – 2003 рр. – заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України. 2003 – 2004 рр. – начальник Головного штабу – перший заступник Головнокомандувача Сухопутних військ Збройних Сил України. 2004 – 2005 рр. – начальник Генерального штабу Збройних Сил України.

Указом Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України № 961 від 16 червня 2005 р. призначений на посаду начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України.

² До 23 січня 2008 року цю посаду обіймав Нецадим Микола Іванович. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 103-р від 23 січня звільнений з посади у зв’язку з виходом на пенсію.

ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

генерал-полковник
ВОРОБИЙОВ
Геннадій Петрович

Народився в 1961 р.

Освіта: 1982 р. – Київське вище загальновійськове командне училище ім. М.В. Фрунзе; 1993 р. – Військова академія ім. М.В. Фрунзе; 2004 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Національної академії оборони України.

Офіцерську службу розпочав у 1982 р. на посаді командира мотострілецького взводу. 1982 – 2003 рр. – командир розвідувального взводу, командир мотострілецької роти, начальник штабу – заступник командира мотострілецького батальйону, начальник штабу – заступник командира мотострілецького полку, командир мотострілецького полку, командир механізованого полку, командир окремої механізованої бригади, командир механізованої дивізії, начальник штабу армійського корпусу. 2004 – 2005 рр. – командувач армійського корпусу. 2005 – 2006 рр. – командир армійського корпусу.

Наказом Міністра оборони України №230 від 18 травня 2006 р. призначений на посаду першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

генерал-полковник
ЦИЦЮРСЬКИЙ
Микола Миколайович

Народився в 1955 р.

Освіта: 1976 р. – Ленінградське вище загальновійськове командне училище ім. С.М. Кірова; 1986 р. – Військова академія ім. М.В. Фрунзе; 1998 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Академії Збройних Сил України.

Офіцерську службу розпочав у 1976 р. на посаді командира мотострілецького взводу. 1979 – 2003 рр. – командир мотострілецької роти, начальник штабу – заступник командира мотострілецького батальйону, начальник штабу – заступник командира мотострілецького полку, заступник командира мотострілецького полку, командир мотострілецького полку, начальник штабу – заступник командира окремого учбового центру підготовки молодших спеціалістів, командир механізованої бригади, командир механізованої дивізії, начальник штабу армійського корпусу, командувач армійського корпусу. 2003 – 2005 рр. – начальник штабу – перший заступник командувача військ Південного оперативного командування.

Наказом Міністра оборони України №229 від 4 травня 2005 р. призначений на посаду першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

**ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

генерал-лейтенант
РОМАНЕНКО
Ігор Олександрович

Народився в 1953 р.

Освіта: 1975 р. – Мінське вище інженерне зенітно-ракетне училище Протиповітряної оборони; 1981 р. – Військова командна академія Протиповітряної оборони ім. Маршала Радянського Союзу Г.К. Жукова; 1996 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Академії Збройних Сил України; 2006 – Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Офіцерську службу розпочав у 1975 р. на посаді заступника командира батареї – начальника відділення зенітного ракетного дивізіону. 1976 – 2002 рр. – заступник командира з озброєння зенітного ракетного дивізіону, командир зенітного ракетного дивізіону, заступник командира зенітного ракетного полку, командир зенітного ракетного полку, командир зенітної ракетної бригади, начальник штабу – заступник командира Південного району ППО, начальник штабу – перший заступник командира корпусу ППО, командир дивізії ППО, начальник кафедри сил ППО Національної академії оборони України. 2002 – 2006рр. – заступник Головнокомандувача військ ППО Збройних Сил України з бойової підготовки та ВНЗ – начальник управління бойової підготовки Повітряних Сил, заступник командувача Повітряних Сил України з бойової підготовки та ВНЗ – начальник бойової підготовки Повітряних Сил Збройних Сил України.

Кандидат військових наук, доцент.

Наказом Міністра оборони України № 259 від 26 травня 2006 р. призначений на посаду заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

**ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

віце-адмірал
КНЯЗЬ
Ігор Володимирович

Народився в 1955 р.

Освіта: 1977 р. – Чорноморське вище військово-морське училище ім. П.С. Нахімова; 1982 р. – Шості Вищі спеціальні офіцерські класи командирів Військово-Морського Флоту; 1989 р. – Військово-морська академія; 1997 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Національної академії оборони України.

Офіцерську службу розпочав у 1977 р. на посаді командира батареї ракетно-артилерійської бойової частини великого протичовнового корабля. 1977 – 1983 рр. – командир батареї ракетно-артилерійської бойової частини великого протичовнового корабля. 1983 – 1992 рр. – начальник протиповітряної оборони бригади протичовнових кораблів, начальник протиповітряної оборони дивізії морських десантних сил, старший офіцер відділу протиповітряної оборони штабу Чорноморського Флоту СРСР.

1992 – 2003 рр. – начальник відділу протиповітряної оборони штабу Військово-Морських Сил України, начальник протиповітряної оборони – начальник відділу протиповітряної оборони штабу Військово-Морських Сил України, начальник оперативного управління – заступник начальника штабу Військово-Морських Сил України, перший заступник начальника штабу Військово-Морських Сил України, командир Південного морського району (у подальшому – Південної військово-морської бази) Військово-Морських Сил України.

2003 – 2006 рр. – Головнокомандувач Військово-Морських Сил Збройних Сил України, командувач Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Наказом Міністра оборони України № 103 від 23 березня 2006 р. призначений на посаду заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

генерал-лейтенант
АГЕЄВ
Валерій Олександрович

Народився в 1949 р.

Освіта: 1967 р. – Київське Суворовське військово училище; 1971 р. – Ульяновське вище танкове командне училище; 1982 р. – Військова академія бронетанкових військ ім. Маршала Радянського Союзу Р. Я. Маліновського; 1992 р. – Військова академія Генерального штабу Збройних Сил Російської Федерації.

Офіцерську службу розпочав у 1971 р. на посаді командира танкового взводу. 1974 – 1985 рр. – командир танкової роти, начальник штабу – заступник командира танкового батальйону, командир танкового батальйону, командир танкового полку. 1985 – 1990 рр. – заступник командира дивізії, начальник штабу – заступник командира дивізії, начальник бази зберігання озброєння і техніки.

1992 – 1994 рр. – начальник окружного учбового центру підготовки молодших спеціалістів. 1994 – 1998 рр. – начальник штабу армійського корпусу. 1998 – 2006 рр. – міський військовий комісар, обласний військовий комісар. 2006 – 2007 рр. – заступник командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України з берегової оборони – начальник військ берегової оборони командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Наказом Міністра оборони України № 55 від 25 січня 2007 р. призначений на посаду заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

КОМАНДУВАЧ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

генерал-полковник
СВИДА
Іван Юрійович

Народився в 1950 р.

Освіта: 1972 р. – Ужгородський державний університет; 1975 р. – Орджонікідзівське вище загальновійськово командне училище; 1980 р. – Військова академія імені М.В. Фрунзе; 1992 р. – Військова академія Генерального штабу Збройних Сил Російської Федерації.

Офіцерську службу розпочав у 1972 р. командиром мотострілецького взводу в Прикарпатському військовому окрузі. 1974 – 1977 рр. – командир мотострілецької роти, начальник штабу мотострілецького батальйону, командир мотострілецького батальйону. 1980 – 1982 рр. – заступник командира мотострілецького полку Закавказького військового округу. 1982 – 1990 рр. – начальник штабу – заступник командира мотострілецького полку, командир мотострілецького полку, заступник командира мотострілецької дивізії Закавказького військового округу.

1992 – 1994 рр. – командир танкової дивізії Одеського військового округу. 1994 – 1998 рр. – начальник штабу армійського корпусу, командир армійського корпусу. 1998 – 2005 рр. – перший заступник командувача військ Південного оперативного командування Сухопутних військ Збройних Сил України. 2005 – 2007 рр. – командувач військ Південного оперативного командування Сухопутних військ Збройних Сил України.

Указом Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України № 561 від 25 червня 2007 р. призначений на посаду командувача Сухопутних військ Збройних Сил України.

**КОМАНДУВАЧ ПОВІТРЯНИХ СИЛ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

генерал-полковник
РУСНАК
Іван Степанович

Народився в 1952р.

Освіта: 1972 р. – Полтавське вище зенітне артилерійське командне училище; 1982 р. – Військова академія Протиповітряної оборони Сухопутних військ; 1993 р. – Військова академія Генерального штабу ЗС СРСР.

Офіцерську службу розпочав у 1972 р. командиром зенітного взводу. 1975 – 1979 рр. – командир зенітної ракетної артилерійської батареї, командир зенітної батареї, оперативний черговий командного пункту. 1982 – 1991 рр. – начальник штабу – заступник командира зенітного артилерійського полку, ад'юнкт очної ад'юнктури Військової академії Протиповітряної оборони Сухопутних військ, викладач, старший викладач, заступник начальника кафедри застосування військ Військової академії Протиповітряної оборони Сухопутних військ.

1993 – 1996 рр. – начальник кафедри військ оборони повітряного простору, начальник кафедри сил ППО та ВПС Академії Збройних Сил України. 1996 – 2004 рр. – начальник воєнно-наукового управління – заступник начальника Генерального штабу ЗС України. 2004 – 2007 рр. – перший заступник начальника Національної академії оборони України.

Доктор військових наук, професор. Заслужений діяч науки і техніки України.

Указом Президента України № 1068/2007 від 7 листопада 2007 р. призначений на посаду командувача Повітряних Сил Збройних Сил України.

**КОМАНДУВАЧ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

адмірал
ТЕНЮХ
Ігор Йосипович

Народився в 1958 р.

Освіта: 1982 р. – Ленінградське вище військово-морське училище ім. М.В. Фрунзе; 1994 р. – Інститут іноземних мов Міністерства оборони США; 1997 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Академії Збройних Сил України.

Офіцерську службу розпочав у 1982 р. на посаді командира бойової частини корабля. 1983 – 1991 рр. – командир рейдового тральщика, командир берегового екіпажу, старший помічник командира морського тральщика, командир морського тральщика, начальник відділу зберігання озброєння і техніки бази мінного та протичовнового озброєння.

1991 – 1995 рр. – старший офіцер відділу забезпечення бойових дій управління Військово-Морських Сил Міністерства оборони України, начальник відділу напрямів управління Військово-Морських Сил Головного штабу Збройних Сил України, начальник відділу напрямів Головного оперативного управління Генерального штабу Збройних Сил України. 1997 – 2005 рр. – командир бригади надводних кораблів, керівник організаційної групи з формування ескадри різнорідних сил, командир ескадри різнорідних сил Військово-Морських Сил Збройних Сил України. 2005 – 2006 рр. – заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України. У 2002 та 2008 р. виконував обов'язки командувача багатонаціонального військово-морського з'єднання BLACKSEAFOR.

Указом Президента України № 252/2006 від 23 березня 2006 р. призначений на посаду командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

КОМАНДУВАЧ ОБ'ЄДНАНОГО ОПЕРАТИВНОГО
КОМАНДУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИгенерал-лейтенант
МОЖАРОВСЬКИЙ
Володимир
Миколайович

Народився в 1952 р.

Освіта: 1973 р. – Ленінградське вище загальновійськове командне училище. 1991 р. – заочний факультет Військової академії ім. М.В. Фрунзе. 1998 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Академії Збройних Сил України.

Офіцерську службу розпочав у 1973 р. на посаді командира мотострілецького взводу у Ленінградському військовому окрузі. 1974 – 1985 рр. – командир розвідувального взводу, командир роти курсантів, командир мотострілецького батальйону Ленінградського вищого загальновійськового командного училища. 1985 – 1987 рр. – служба у складі 40-ї армії у Демократичній Республіці Афганістан. 1987 – 1991 рр. – начальник штабу – заступник командира мотострілецького полку.

1992 – 1996 рр. – начальник штабу – заступник командира мотострілецької дивізії та командира механізованої дивізії. 1996 – 2000 рр. – заступник командира армійського корпусу, командир армійського корпусу. 2000 – 2001 рр. – перший заступник Головнокомандувача Сухопутних військ Збройних Сил України. 2001 – 2004 рр. – командувач військ Південного оперативного командування Сухопутних військ Збройних Сил України, начальник штабу – перший заступник командувача військ Північного оперативного командування Сухопутних військ Збройних Сил України. 2004 – 2005 рр. – начальник Головного штабу – перший заступник Головнокомандувача Сухопутних військ Збройних Сил України. 2005 – 2007 рр. – начальник штабу – перший заступник командувача Сухопутних військ Збройних Сил України.

Наказом Міністра оборони України № 1049 від 7 листопада 2007 р. призначений на посаду командувача Об'єднаного оперативного командування Збройних Сил України.

КОМАНДУВАЧ СИЛ ПІДТРИМКИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИгенерал-лейтенант
ТРЕГУБЕНКО
Станіслав Семенович

Народився в 1956 р.

Освіта: 1978 р. – Київський технологічний інститут легкої промисловості. 1990 р. – Військова академія тилу і транспорту Збройних Сил СРСР. 2003 р. – факультет підготовки фахівців оперативно-стратегічного рівня Національної академії оборони України.

Офіцерську службу розпочав у 1980 р. на посаді начальника відділу зберігання речового складу Київського військового округу. 1981 – 1988 рр. – начальник речової служби військової частини, заступник командира військової частини з тилу – начальник тилу частини, заступник командувача з тилу – начальник тилу.

1991 – 1992 рр. – викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ Військової академії Протиповітряної оборони. У березні 1992 р. був відкомандирований у розпорядження командувача Національної гвардії України. 1992 – 2000 рр. – заступник командира з тилу – начальник тилу дивізії, заступник начальника управління – начальник центральної бази Головного управління командувача Національної гвардії України, начальник управління тилу Головного управління командувача Національної гвардії України, заступник начальника тилу – начальник штабу тилу Головного управління командувача Національної гвардії України, заступник командувача Національної гвардії України з тилу – начальник тилу. 2000 – 2005 рр. – заступник Головнокомандувача Сухопутних військ Збройних Сил України з тилу – начальник тилу. 2005 – 2006 рр. – начальник Логістики Сухопутних військ – заступник командувача Сухопутних військ Збройних Сил України.

Наказом Міністра оборони України № 252 від 26 травня 2006 р. призначений на посаду командувача Сил підтримки Збройних Сил України.

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ У 2008 р.

Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2008 р.” (з урахуванням змін та доповнень) на потреби Збройних Сил передбачалося 9 907,1 млн. грн. (1,03 % від ВВП), з них загальний фонд становив 8 907,2 млн. грн. (89,9 % видатків), спеціальний фонд – 999,9 млн. грн. (10,1 % видатків). Протягом 2008 р. Міністерство оборони отримало 9 529,5 млн. грн. (0,99 % від ВВП), з них: із загального фонду – 8 907,2 млн. грн. (93,4 % надходжень), зі спеціального фонду – 622,3 млн. грн. (6,6 % надходжень).

Схема 1. Фінансування Збройних Сил у 2008 р., %

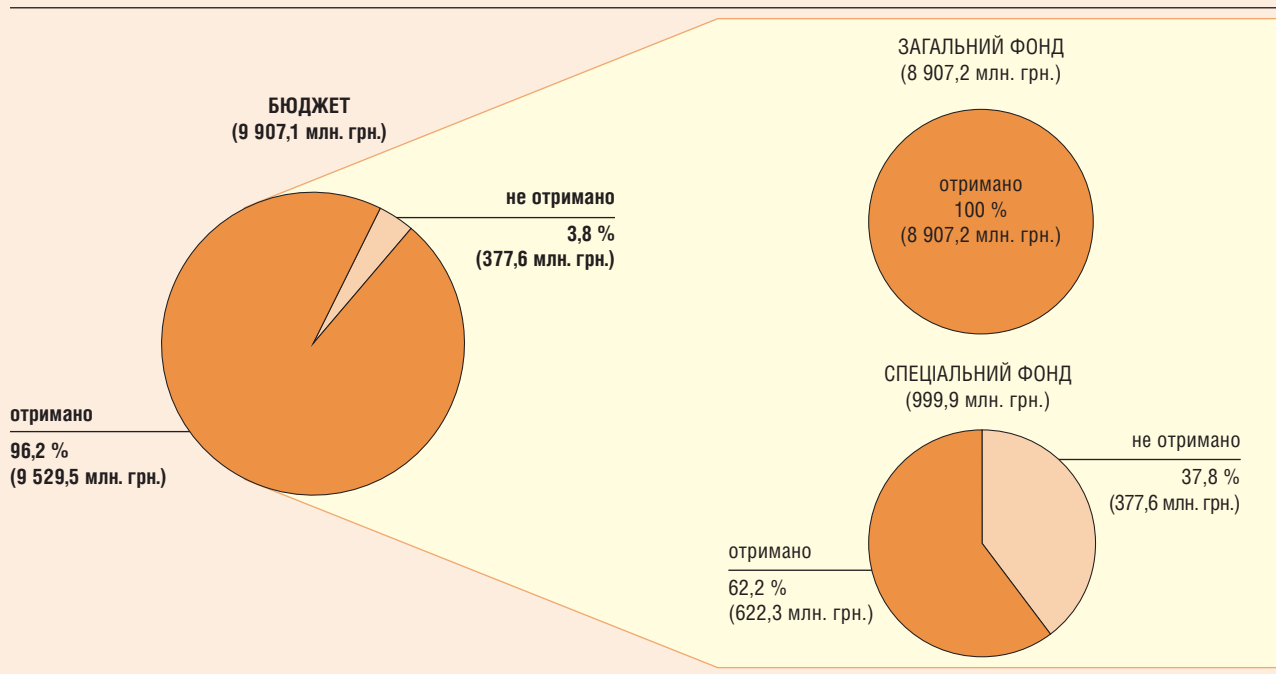
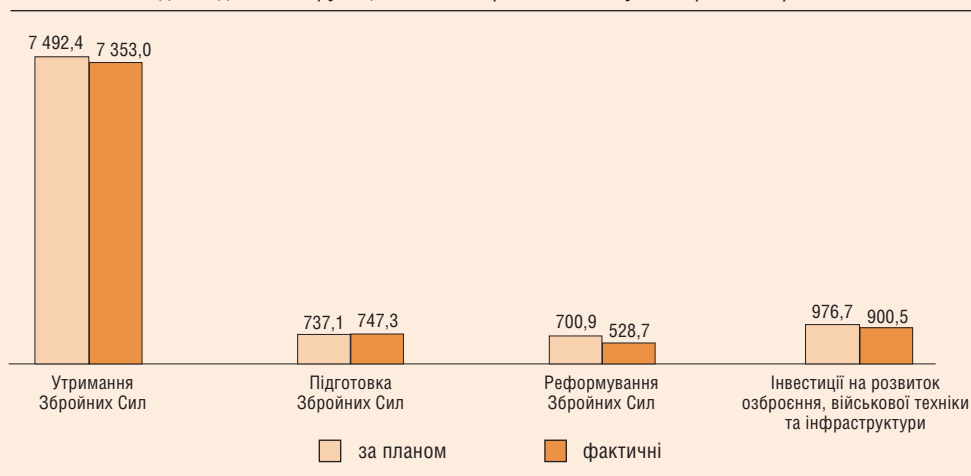

Схема 2. Розподіл видатків за функціональним призначенням у 2008 р., млн. грн.

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ, СТРУКТУРА ТА БОЙОВИЙ СКЛАД ЗБРОЙНИХ СИЛ

Схема 1. Структура Міністерства оборони, на кінець року

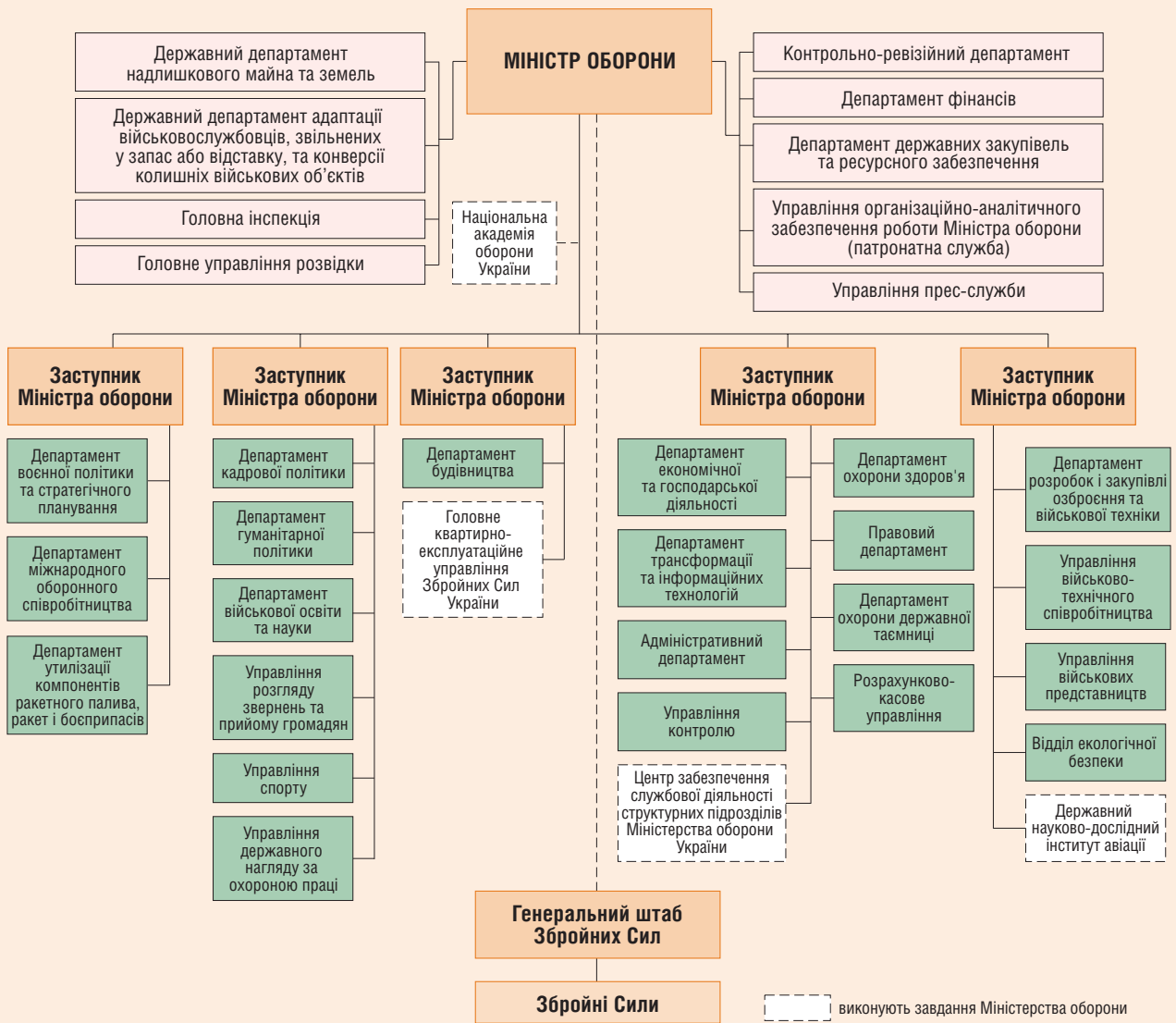

Схема 2. Структура Генерального штабу, на кінець року

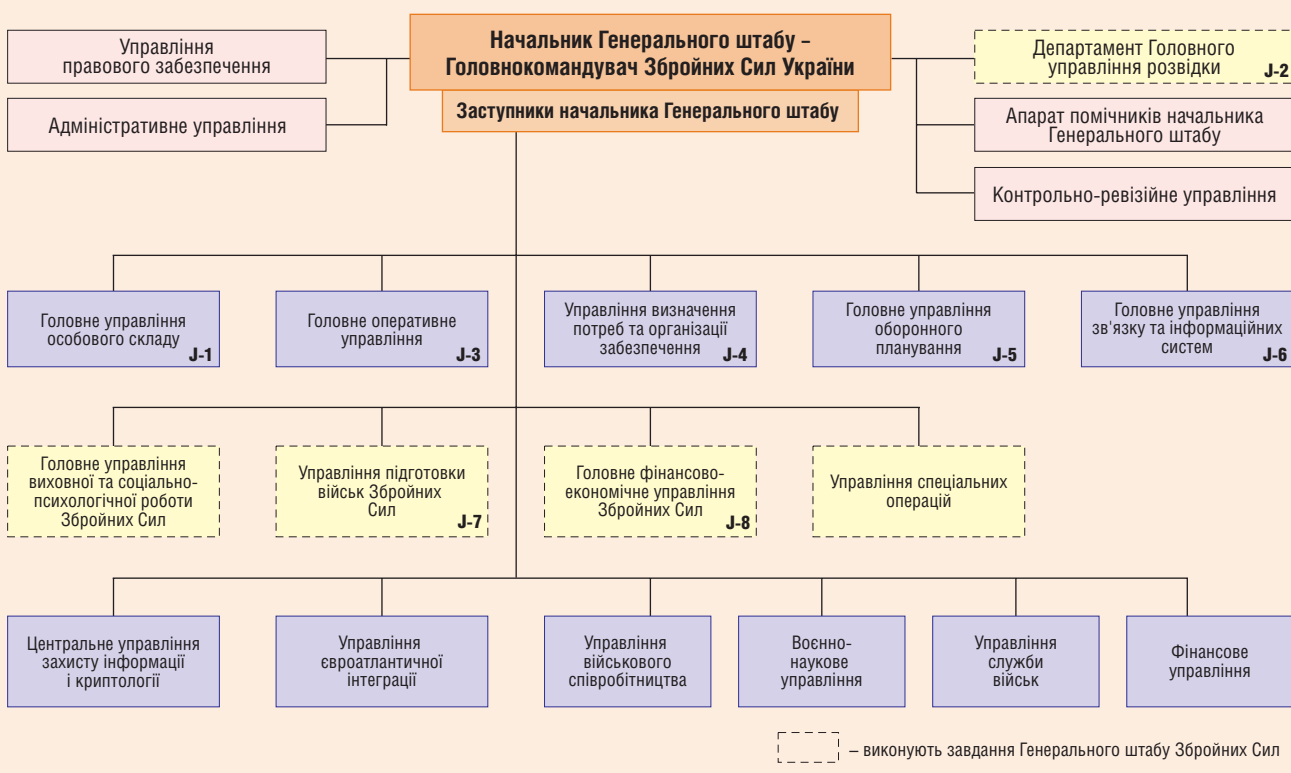

Схема 3. Структура Збройних Сил, на кінець року

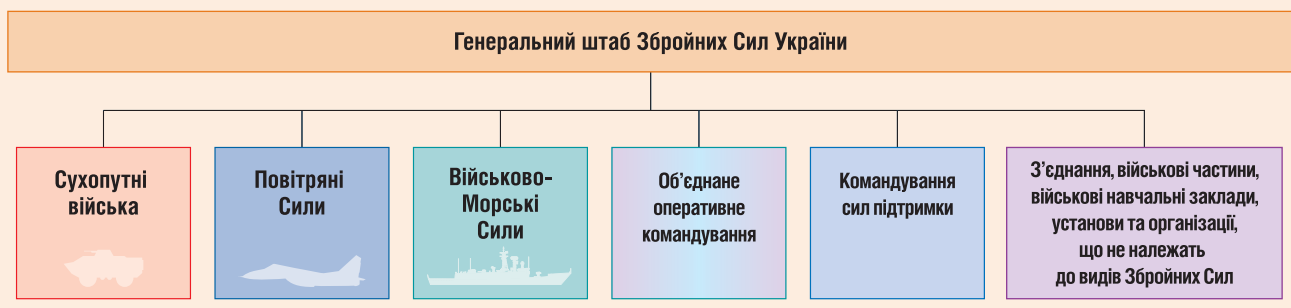
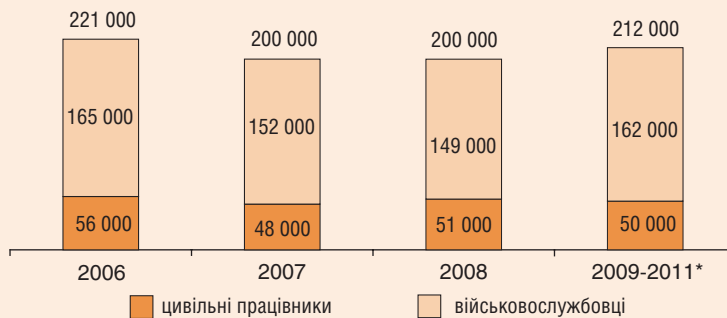

Схема 4. Чисельність Збройних Сил у 2006-2011 рр., на кінець року, осіб

* Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 вересня 2008 року "Про невідкладні завдання щодо підвищення обороноздатності України" від 10.01.2009 р. № 2/2009.

Схема 5. Організаційна структура та бойовий склад Сухопутних військ, на кінець року

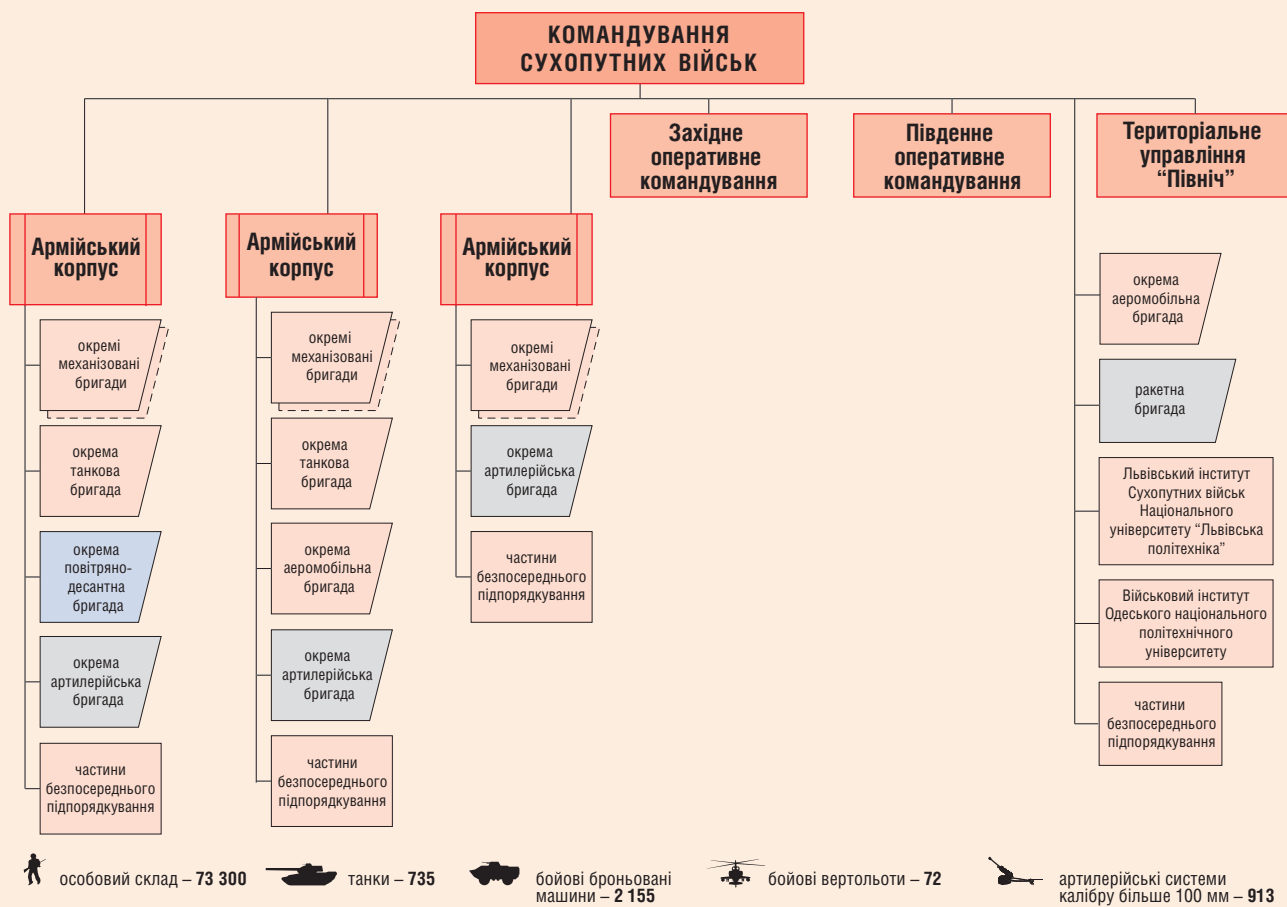

Схема 6. Організаційна структура та бойовий склад Повітряних Сил, на кінець року

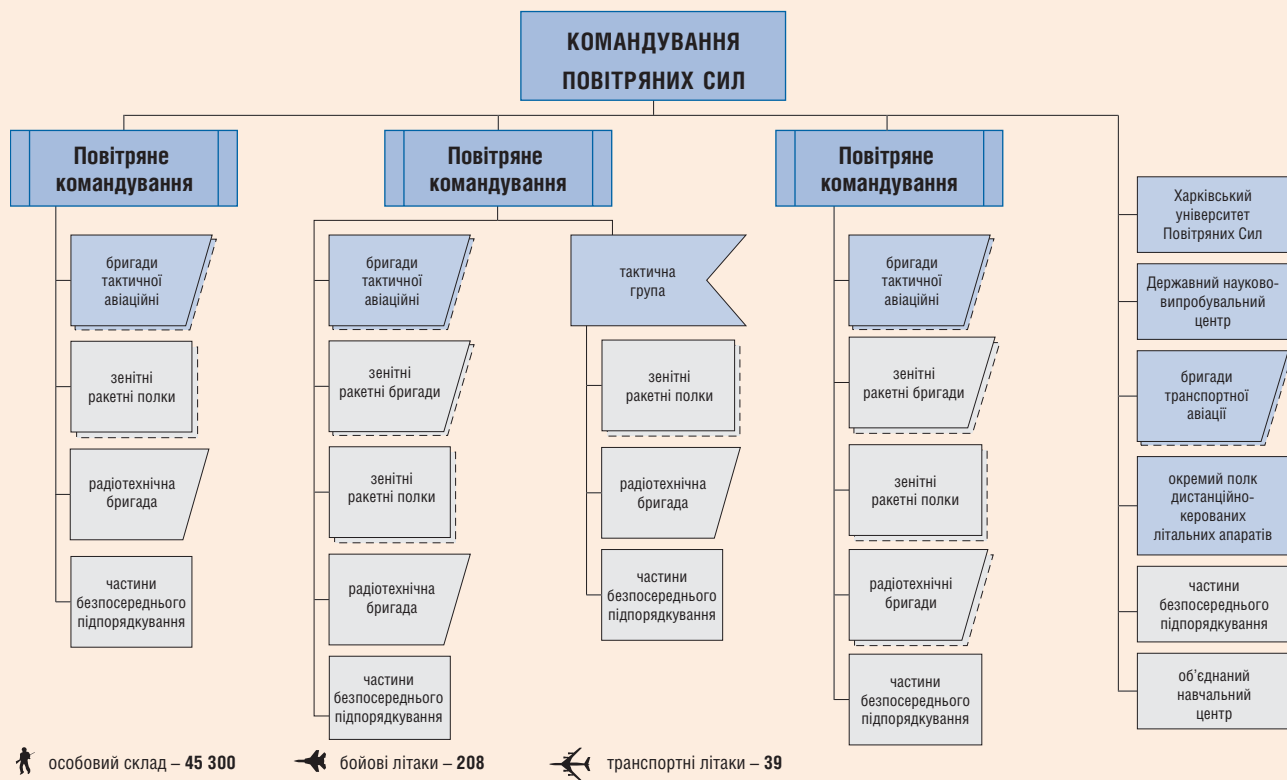

Схема 7. Організаційна структура та бойовий склад Військово-Морських Сил, на кінець року

Схема 8. Оснащення Збройних Сил озброєннями та військовою технікою у 2008 р.

	ВИПРОБУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЕКТИ З РОЗРОБКИ ОВТ	ПРИЙНЯТТЯ НА ОЗБРОЄННЯ НОВИХ ЗРАЗКІВ ОВТ	ЗАКУПІВЛЯ ОВТ, од.	МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПODOВЖЕННЯ РЕСУРСУ ОВТ
ОВТ ДЛЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК	<ul style="list-style-type: none"> • модернізований танк Т-84 БМ "Оплот" • бронетранспортер БТР-4; • високоточний артилерійський боєприпас; • високоточна керована міна; • автоматизований звукотепловий комплекс розвідки; • переносний протитанковий комплекс; • багатфункціональний ракетний комплекс 	<ul style="list-style-type: none"> • автомобіль підвищеної прохідності КраЗ-6322 (перевезення вантажів, особового складу); • автомобіль підвищеної прохідності КраЗ-6321 (базове шасі для спецобладнання); • автомобіль підвищеної прохідності КраЗ-6446 (буксування напівпричепів); • броньована ремонтно-евакуаційна машина на базі танка Т-84 	<ul style="list-style-type: none"> • танк БМ "Булат" – 20; • автомобіль підвищеної прохідності КраЗ-6322 – 30; • 125 мм танкова керована ракета "Комбат" – 50; • 100 мм протитанкова керована ракета "Стугна" – 50; • комплексні тренажери (танків, бойових машин піхоти) – 6; • радіолокатор ближньої дії – 15 	<ul style="list-style-type: none"> • танк Т- 64Б • бойова машина піхоти БМП-1М; • бронетранспортер БТР-70Ді; • броньована розвідувально-дозорна машина БРДМ-2; • тактичні ракети
ОВТ ДЛЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ	<ul style="list-style-type: none"> • військово-транспортний літак Ан-70; • ракета класу "повітря-повітря"; • керована авіаційна бомба; • комплекс засобів автоматизації для оснащення Повітряних Сил 	<ul style="list-style-type: none"> • комплексний тренажер літака МіГ-29; • мобільний комплекс оперативного контролю літальних апаратів; • мобільний комплекс наземного контролю 	<ul style="list-style-type: none"> • комплексний тренажер літака МіГ-29; • радіолокаційна трьохкоординатна станція кругового огляду "Пелікан" – 1; • модернізовані радіолокаційні станції різних типів – 5; • учбово-тренувальний комплекс вертольота Мі-8МТВ – 1; 	<ul style="list-style-type: none"> • літаки Су-25, Ан-26; • авіаційні двигуни; • зенітні ракетні комплекси С-300П, 9К37 "Бук"; • зенітні ракети 9М38;
ОВТ ДЛЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ	<ul style="list-style-type: none"> • бойовий корабель класу "корвет"; 	<ul style="list-style-type: none"> • морські рятувальні засоби та майно 	<ul style="list-style-type: none"> • водолазне та аварійно-рятувальне майно – 385 	<ul style="list-style-type: none"> • підводний човен "Запоріжжя"; • вертольот Ка-27; • літак Бе-12; • ракети та морські міни
СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ОВТ	<ul style="list-style-type: none"> • комплекси радіоелектронної боротьби; • топогеодезичні та навігаційні засоби; • засоби зв'язку: <ul style="list-style-type: none"> - базова цифрова радіостанція; - базова цифрова радіорелейна станція 	<ul style="list-style-type: none"> • засоби зв'язку: <ul style="list-style-type: none"> радіостанція перевізана Р-030У радіостанція портативна Р-002ПП; засоби радіаційного, хімічного та бактеріологічного захисту: <ul style="list-style-type: none"> - фільтрувальні захисні комплекти ФЗК-1А, ФЗК-1Б, ФЗК-2А, ФЗК-2Б; - ізолюючі захисні костюми ІЗК-А, ІЗК-Б 	<ul style="list-style-type: none"> • передавач перешкод типу МПП-1 - 10; • топогеодезичні та навігаційні засоби - 41; • прилади радіаційної розвідки – 100; • засоби зв'язку: <ul style="list-style-type: none"> - радіостанції (різних типів) – 73; - цифрові засоби зв'язку – 561; - цифрові радіорелейні станції – 4; • модернізована станція тропосферного зв'язку Р-417МУ – 1 	<ul style="list-style-type: none"> • топогеодезичні та навігаційні засоби; • модернізована станція тропосферного зв'язку Р-417У; • засоби зв'язку

АВІАЦІЙНІ ТРЕНАЖЕРИ

АВІАЦІЙНИЙ ТРЕНАЖЕР КТС-21М (КОМПЛЕКСНИЙ ТРЕНАЖЕР ЛІТАКА МІГ-29)

Тренажер призначений для підготовки й тренування льотного складу літака МіГ-29 в наземних умовах в обсязі, що відповідає функціональним обов'язкам льотчика по пілотуванню, літаководінню, експлуатації систем і обладнання, ведення радіозв'язку й раціональних дій у штатних умовах і в особливих випадках польоту.

Тренажер забезпечує вирішення завдань:

- початкове навчання пілотуванню реактивного винищувача;
- навчання виконанню польотів по приладах та візуально вдень і вночі в простих і складних метеорологічних умовах;
- формування навичок експлуатації бортових систем літака;
- відпрацювання дій при виникненні відмови обладнання, систем, приладів;
- відпрацювання дій у складних і аварійних ситуаціях;
- дослідження впливу людського фактора на точність і ефективність виконуваних процедур.

УЧБОВО-ТРЕНУВАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС ВЕРТОЛЬОТА Мі-8МТВ

Тренажерний комплекс призначений для підготовки й тренування в наземних умовах екіпажів вертольотів Мі-8МТВ та фахівців інженерно-технічного складу вертолітних частин та підрозділів.

Тренажер дозволяє відпрацювати підготовку до злету, запуск двигуна, політ і посадку, а також формувати навички реагування екіпажу на різного роду відмови апаратури і обладнання.

Навчально-тренувальний комплекс імітує керування гвинтокрилою машиною у різних умовах польоту. Засоби об'єктивного контролю дозволяють не тільки відображати всі показники польоту на моніторах та різних настінних стендах і приладах, а й відтворювати повну ілюзію польоту в імітаторах кабін вертольота.

РЕЗУЛЬТАТИ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2008 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

ПІДГОТОВКА ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Таблиця 1. Підготовка органів військового управління

Найменування заходів	Кількість заходів	
	Заплановано	Проведено
Стратегічна командно-штабна воєнна гра	1	1
Науково-практична конференція	1	1
Оперативні збори	12	12
Збори керівного складу	3	3
Командно-штабні навчання	5	5
Командно-штабні навчання з ТрО	3	3
Командно-штабні тренування	9	9
Командно-штабні тренування з ТрО	3	3
Тренування чергових сил з протиповітряної оборони	1	1
РАЗОМ:	38	38

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 2. Підготовка органів управління видів Збройних Сил

Найменування заходів	Кількість заходів	
	Заплановано	Проведено
Сухопутні війська		
Командно-штабні навчання	27	27
Командно-штабні тренування	34	34
Комп'ютерні командно-штабні навчання	1	1
Повітряні Сили		
Командно-штабні навчання	29	29
Командно-штабні тренування	16	16
Військово-Морські Сили		
Командно-штабні навчання	14	14
Командно-штабні тренування	17	17

БОЙОВА ПІДГОТОВКА ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 3. Механізовані, танкові та аеромобільні війська Сухопутних військ

Найменування заходів	Заплановано		Проведено		% виконання	
	ОСШР	ОСО	ОСШР	ОСО	ОСШР	ОСО
Бригадні тактичні навчання	1	-	1	-	100,0	-
Батальйонні тактичні навчання	9	-	6	-	66,7	-
Дивізійні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	17	5	13	5	76,5	100,0
Ротні тактичні навчання	46	6	30	6	65,2	100,0
Батарейні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	61	56	53	47	86,9	83,9
Бойові стрільби взводів	230	78	118	44	51,3	56,4
Бойові стрільби відділень	740	204	586	148	79,2	72,5
Стрільби з озброєння танків	117	333	106	255	90,6	76,6
Стрільби з озброєння БМП (БТР, БМД)	1011	826	629	642	62,2	77,7
Стрільби зі стрілецької зброї	7118	5421	6378	4395	89,6	81,1
Водіння танків	165	309	36	17	21,8	5,5
Водіння БМП (БТР, БМД)	2189	1758	1114	111	50,9	6,3
Стрибки з парашутом	27693	832	27693	832	100,0	100,0

Таблиця 4. Льотно-тактична підготовка і застосування армійської авіації Сухопутних військ

Найменування заходів	Заплановано	Проведено	% виконання	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	2	-	-	
Практичні стрільби по наземних цілях	318	32	10,1	
Середній наліт на один екіпаж	екіпажі ОСШР	70 год.	46 год. 27 хв.	66,4
	екіпажі ОСО	22 год.	14 год. 09 хв.	64,3

Таблиця 5. Льотно-тактична підготовка і застосування авіації Повітряних Сил

Найменування заходів	Заплановано	Проведено	% виконання	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	5	5	100,0	
Практичні стрільби по наземних цілях	998	501	50,2	
Пуски керованих авіаційних ракет	66	27	40,9	
Практичне бомбометання	879	338	38,5	
Десантування повітряних десантів	206	393	190,7	
Середній наліт на один екіпаж	екіпажі ОСШР	35 год.	36 год. 35 хв.	104,5
	екіпажі ОСО	20 год.	19 год. 36 хв.	98,0

Таблиця 6. Виконання курсів бойової підготовки кораблями (катерами) Військово-Морських Сил

Найменування заходів	Заплановано на рік		Проведено		% виконання	
	ОСШР	ОСО	ОСШР	ОСО	ОСШР	ОСО
Артилерійські стрільби по морських цілях	85	25	64	30	75,3	120,0
Артилерійські стрільби по повітряних цілях	68	5	38	15	55,9	300,0
Артилерійські стрільби по берегових цілях	28	8	37	-	132,1	-
Ракетні стрільби (по морських цілях)	1	1	-	-	-	-
Мінні вправи	приймка мін	8	6	3	37,5	16,7
	постановка мін	4	3	-	-	-
Торпедні стрільби	8	-	-	-	-	-
Протичовнові бомбові вправи	18	8	20	3	111,1	37,5
Підривні бойові вправи	21	30	5	4	23,8	13,3
Тральні бойові вправи	-	9	5	8	100,0	88,9
Стрільби ЗРК	7	-	10	-	142,8	-
Середня наплавність кораблів (катерів), діб	20	12	29	13,8	145,0	115,0

Таблиця 7. Льотно-тактична підготовка і застосування морської авіації

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	2	2	100,0	
Практичне бомбометання	40	6	15,0	
Десантування повітряних десантів	74	204	275,7	
Середній наліт на один екіпаж	екіпажі ОСШР	90 год.	58 год. 09 хв.	65,7
	екіпажі ОСО	9 год.	11 год. 49 хв.	131,3

Таблиця 8. Підготовка підрозділів військ берегової оборони Військово-Морських Сил

Найменування заходів	Заплановано на рік		Проведено		% виконання	
	ОСШР	ОСО	ОСШР	ОСО	ОСШР	ОСО
Батальйонні тактичні навчання	1	-	1	-	100,0	-
Ротні тактичні навчання	4	8	4	8	100,0	100,0
Бойові стрільби взводів	8	6	8	6	100,0	100,0
Бойові стрільби відділень	24	18	24	18	100,0	100,0
Стрільби з озброєння танків	-	21	-	21	-	100,0
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	90	20	42	24	46,7	120,0
Стрільби зі стрілецької зброї	100	360	100	343	100,0	95,3
Водіння танків	-	30	-	15	-	50,0
Водіння БМП (БТР)	30	50	22	23	73,3	46,0
Стрибки з парашутом	3654	-	3448	-	94,4	-

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНІ НАВЧАННЯ ЗА УЧАСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2008 р.

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Озброєння, військова техніка та загальна чисельність сил
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ АБО ПОБЛИЗУ ЇЇ КОРДОНІВ				
Rapid Trident-2008 Українсько-американське командно-штабне навчання із залученням військ	30 серпня – 14 вересня	Україна, Яворівський загальновійськовий полігон	Тренування штабів та підрозділів під час спільних дій у складі багатонаціональних сил в операціях з підтримання миру	Від України – понад 300 військовослужбовців, 7 бронетранспортерів, 2 бойові розвідувальні дозорні машини, 36 автомобілів. 10 автомобілів “Хамер”, понад 600 військовослужбовців від 17 країн світу: Азербайджану, Австрії, Албанії, Бельгії, Білорусі, Вірменії, Грузії, Італії, Йорданії, Канади, Литви, Македонії, Молдови, Норвегії, Румунії, Швеції, США
Двостороннє українсько-білоруське тактичне навчання	11–18 липня	Україна, Яворівський загальновійськовий полігон	Відпрацювання спільних дій у зоні відповідальності миротворчого контингенту	Від України – 35 військовослужбовців у складі парашутно-десантного підрозділу. Від Білорусі – взвод миротворчої роти окремої гвардійської механізованої бригади
Двостороннє українсько-російське навчання чергових сил з протиповітряної оборони Повітряних Сил Збройних Сил України та Військово-Повітряних Сил Російської Федерації	19 квітня	Повітряний простір у межах відповідальності повітряних командувань “Центр” та “Південь”	Удосконалення взаємодії чергових сил з протиповітряної оборони під час виконання ними завдань бойового чергування	Від України – чергові бойові обслуги та ПУ ПвК “Центр”, “Південь”, ТГ “Крим”; 6 екіпажів літаків. Від Росії – чергові бойові обслуги зі змінами підсилення ВПС Російської Федерації
SOFEK-2008 Багатонаціональне тактичне навчання сил спеціального призначення	15–30 вересня	Україна, Яворівський загальновійськовий полігон	Відпрацювання підрозділами спеціального призначення способів виконання розвідувальних і спеціальних завдань	Від України – понад 80 військовослужбовців зі складу підрозділів спеціального призначення. Від США – 23 військовослужбовця. Від Румунії – 16 військовослужбовців
Sea Breeze-2008 Українсько-американське тактичне навчання військово-морських сил	12–28 липня	Україна, Одеська і Миколаївська області, АР Крим, акваторія Чорного моря	Злагодження багатонаціонального штабу, відпрацювання взаємодії літаків, кораблів (катерів) та підрозділів морської піхоти і аеромобільних військ під час миротворчої операції	Від України – понад 700 військовослужбовців, 6 літаків, 3 вертольоти, 11 кораблів і катерів, 16 бронетранспортерів, 30 автомобілів. Загалом 18 кораблів і катерів, 9 літаків, близько 800 військовослужбовців від 15 держав: Азербайджану, Бельгії, Вірменії, Великобританії, Грузії, Греції, Данії, Канади, Латвії, Македонії, Німеччини, Румунії, США, Туреччини, Франції
Південь-2008 Українсько-молдовське тактичне навчання	7–12 липня	Україна, Одеська область	Тренування особового складу та командирів ротної (взводної) ланки під час виконання миротворчих завдань у зоні конфлікту	Від України – 80 військовослужбовців зі штатною стрілецькою зброєю. Від Молдови – близько 30 військовослужбовців
Двостороннє українсько-румунське тактичне навчання механізованих підрозділів	6–11 жовтня	Україна, Одеська область	Тренування особового складу та командирів взводної ланки під час виконання миротворчих завдань у зоні конфлікту	Від України – 30 військовослужбовців у складі механізованого взводу зі штатною стрілецькою зброєю. Від Румунії – 30 військовослужбовців
ПОЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ				
Bold Monarch-2008 Багатонаціональне навчання пошуково-рятувальних сил	22 травня – 6 червня	Норвегія, Осло	Тренування особового складу під час проведення пошуково-рятувальних операцій щодо порятунку екіпажів аварійних підводних човнів	Від України – 13 військовослужбовців. Представники від 8 держав: Великобританії, Італії, Канади, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Росії, США

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Озброєння, військова техніка та загальна чисельність сил
Combined Endeavour-2008 Багатонаціональне навчання підрозділів зв'язку	27 квітня – 17 травня	Німеччина, Баумхолдер, військова база Бундесверу "Табір Ауленбах"	Тренування особового складу у виконанні міжнародних процедур у сфері забезпечення зв'язку під час проведення багатонаціональних операцій	Від України – 27 військовослужбовців у складі зведеного підрозділу зв'язку. Представники від Албанії, Афганістану, Боснії і Герцеговини, Вірменії, Киргизстану, а також підрозділу зв'язку багатонаціональної бригади "Seebbrig" держав Південно-Східної Європи
Cossack Steppe-2008 Українсько-польсько-британське тактичне навчання аеромобільних підрозділів	30 серпня – 14 вересня	Польща, Полігон "Нова Демба" Війська Польського	Відпрацювання завдань у складі багатонаціональних підрозділів з організації та впровадження стабілізаційних заходів у районі дій умовних терористичних та екстремістських сил під час спільних миротворчих операцій	Від України – 50 військовослужбовців у складі парашутно-десантного підрозділу зі штатною стрілецькою зброєю. Від Польщі – 1 батальйон 25-ї бригади повітряної кавалерії Війська Польського. Від Великої Британії – десантники 7-го шотландського полку Королівських Збройних Сил
Двостороннє українсько-румунське тактичне навчання гірсько-піхотних підрозділів	8–14 вересня	Румунія, Клуж-Напока	Відпрацювання завдань щодо подолання складних гірських ділянок	Від України – 25 військовослужбовців
BLACKSEAFOR-2008 Оперативно-тактичне навчання військово-морських сил держав Чорноморського регіону	Перша фаза: 1–26 квітня Друга фаза: 1–24 серпня	Акваторія Чорного моря, порти України, Російської Федерації та Грузії	Підвищення рівня взаємосумісності між кораблями і катерами військово-морських сил чорноморських держав	Від України – корвет "Тернопіль", корабель управління "Славутич". Від інших держав Чорноморського регіону – 8 військових кораблів
Medcer-2008 Багатонаціональне навчання медичних підрозділів	27 квітня – 17 травня	Хорватія, Спліт	Тренування особового складу з питань надання медичної допомоги під час багатонаціональних гуманітарних і миротворчих операцій	Від України – 31 військовослужбовець, санітарний літак Ан-26 "Віта". Близько 320 військовослужбовців від Албанії, Болгарії, Вірменії, Грузії, Естонії, Казахстану, Киргизії, Латвії, Литви, Молдови, Румунії, Словаччини, США
Cooperative Longbow/ Lancer-2008 Багатонаціональне навчання сухопутних військ держав-членів НАТО та держав-учасниць Програми "Партнерство заради миру"	Командно-штабна фаза: 27 вересня – 6 жовтня Польова фаза: 9–20 жовтня	Вірменія, Єреван	Вдосконалення взаємосумісності з НАТО на тактичному рівні під час операції з підтримання миру, розвиток процедур сумісного аналізу та методик Концепції оперативних можливостей	Від України – 17 військовослужбовців. Представники від 18 держав: Австрії, Албанії, Білорусі, Боснії та Герцеговини, Великої Британії, Греції, Канади, Казахстану, Литви, Македонії, Молдови, Об'єднаних Арабських Еміратів, Польщі, США, Сербії, Угорщини, Чехії, Швейцарії
Cooperative Merlin-2008 Командно-штабне навчання ВМС НАТО/ПЗМ	1–12 вересня	Хорватія, Спліт	Відпрацювання взаємосумісності між силами НАТО та державами-партнерами під час проведення морської операції з підтримання миру	Від України – 4 офіцери командування ВМС. 54 представника від держав: Албанії, Греції, Італії, Ізраїлю, Канади, Литви, Німеччини, Румунії, Туреччини, Хорватії та Чорногорії
Світла Лавина-2008 Командно-штабне навчання українсько-румунсько-словацько-угорського інженерного батальйону "Тиса"	26–29 серпня	Румунія, Сату-Маре	Підвищення рівня сумісності між українсько-угорсько-румунсько-словацькою складовими багатонаціонального інженерного батальйону "Тиса"	Від України – зведений підрозділ окремої механізованої бригади. 21 представник від Румунії, Словаччини та Угорщини

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Схема 1. Існуюча та перспективна системи комплектування ЗС України військовослужбовцями за контрактом

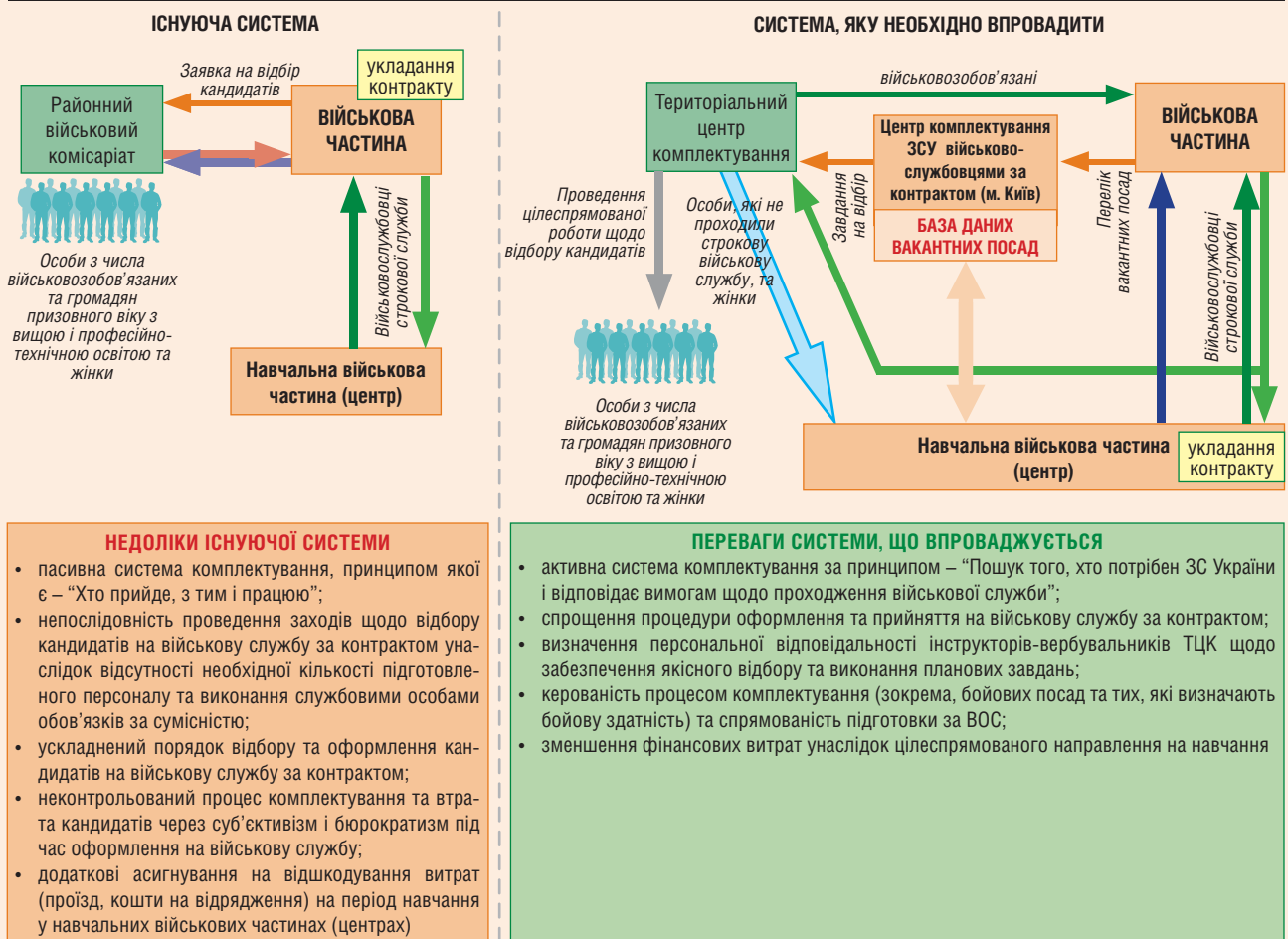

Схема 2. Центри медичної реабілітації та санаторного лікування (військові санаторії) Збройних Сил, на кінець 2008 р.

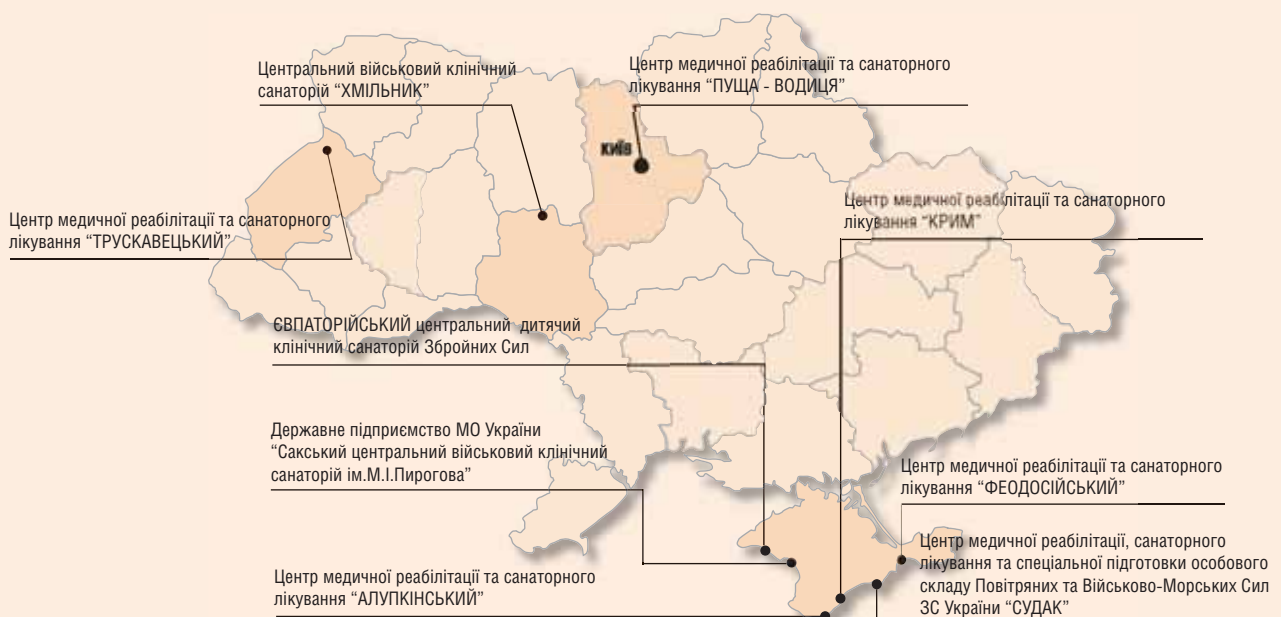
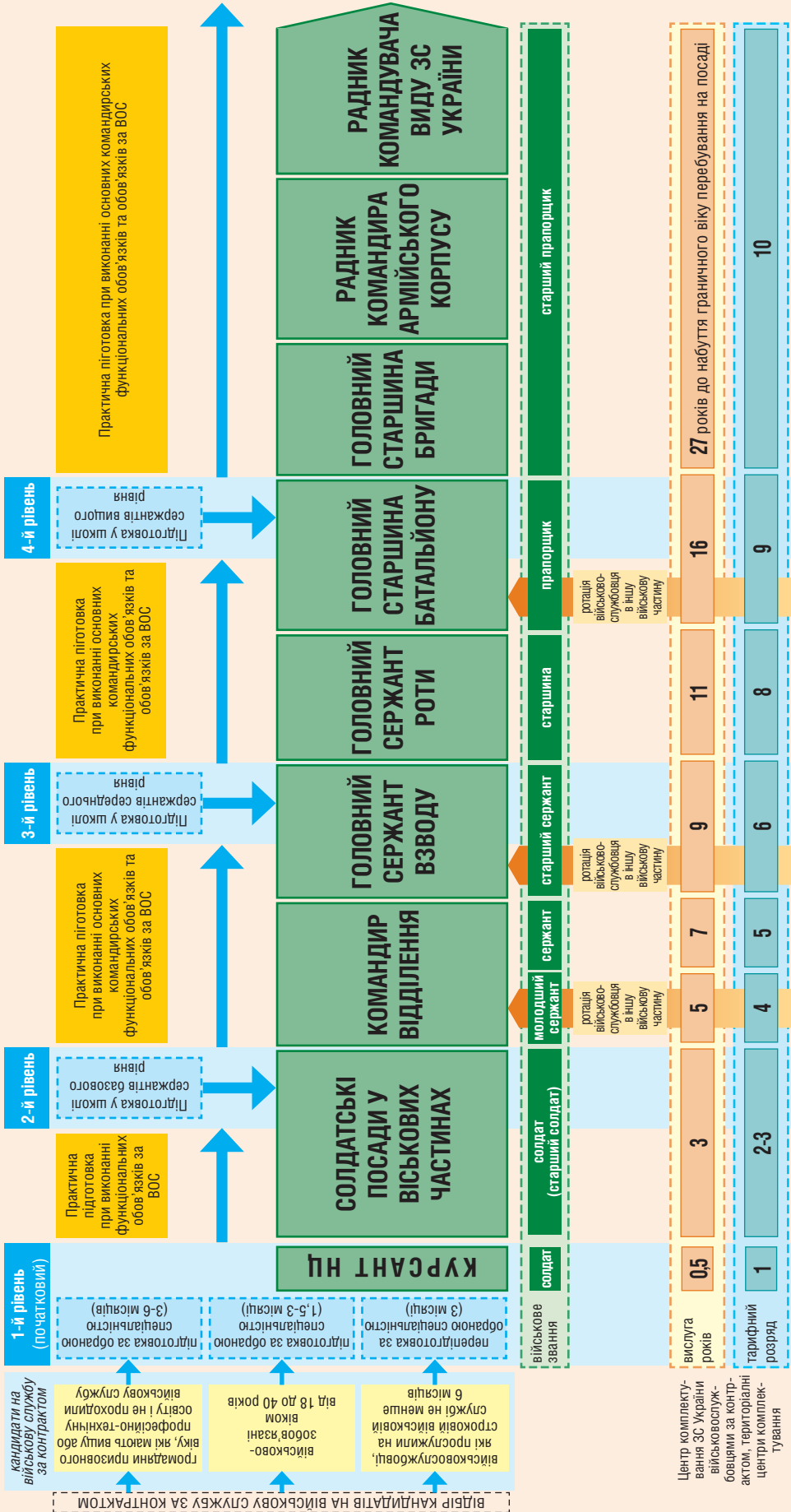

Схема 3. Типовий алгоритм управління кар'єрою сержантського складу

Таблиця 1. Курси перепідготовки для військовослужбовців, що звільняються, та звільняються у запас або відставку*

Назва програми/проєкту	Джерела фінансування	Партнери, навчальні заклади	Напрями перепідготовки	Міста, де проводилися курси	Орієнт. результ. 2008 р.
Державна програма соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, що підлягають звільненню, та осіб, звільнених з військової служби, на період до 2011 року	Загальний фонд Державного бюджету України	Державне підприємство Міністерства оборони України "Укрспецконверсія"; Державне підприємство Міністерства оборони України "Укрконверсбуд"; Міжнародний благодійний фонд "ЕвроАзія"; Ресурсний та кар'єрний центр для звільнених військовослужбовців Збройних Сил України; Севастопольський військово-морський інститут; Харківський університет Повітряних Сил; Агентство регіонального розвитку в Одеській області; Міжгалузевий інститут післядипломної освіти Харківського політехнічного інституту; Вінницький соціально-економічний інститут Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"; Кримська філія Європейського університету; Білоцерківський та Львівський інститути Міжрегіональної Академії управління персоналом	Мовні курси: англійська Перепідготовка за спеціальностями: • основи малого бізнесу; • основи малого підприємництва; • менеджмент безпеки підприємницької діяльності; • менеджмент підприємницької діяльності; • міжнародна туристична діяльність; • сучасні інформаційні технології	Бердичів (Житомирська область), Володимир-Волинський, Івано-Франківськ., Одеса, Балта (Одеська область), Вінниця, Гайсин (Вінницька область), Біла Церква, Львів, Самбір (Львівська область), Сімферополь, Джанкой, Слов'янськ (Донецька область), Кіровоград, Харків	585
Програма "Україна-НАТО з перепідготовки військовослужбовців"; - Проєкт НАТО з перепідготовки військовослужбовців	НАТО	Французький культурний центр, Інститут Гете, Британська рада, Італійський культурний центр, Інститут післядипломного навчання Національного авіаційного університету, Львівський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади (м. Чернігів), Севастопольський національний технічний університет, Міжнародний інститут бізнес-освіти Київського національного економічного університету, Хмельницький національний університет, Українсько-Баварський менеджмент-тренінг центр, громадський рух "Ліга офіцерів Севастополя"	Мовні курси: • англійська; • німецька; • французька; • італійська Перепідготовка за спеціальностями: • менеджмент підприємницької діяльності; • маркетинг на ринку товарів і послуг; • комп'ютерні технології в економічних системах; • комп'ютерні системи та мережі	Київ, Кривий Ріг, Львів, Озерне (Житомирська область), Одеса, Балта, Котовськ (Одеська область), Рівне, Севастополь, Сімферополь, Тернопіль, Херсон, Чернігів	475
- Проєкт Трастового фонду НАТО в межах Програми "Партнерство заради миру"	Трастовий Фонд НАТО (Нідерланди, Люксембург, Естонія, Польща, Латвія, Словачія, Болгарія)	Хмельницький центр перепідготовки та адаптації, Хмельницький національний університет	Перепідготовка за спеціальностями: • менеджмент підприємницької діяльності; • маркетинг на ринку товарів і послуг; • комп'ютерні технології в економічних системах	Хмельницький, Старокостянтинів (Хмельницька область)	218

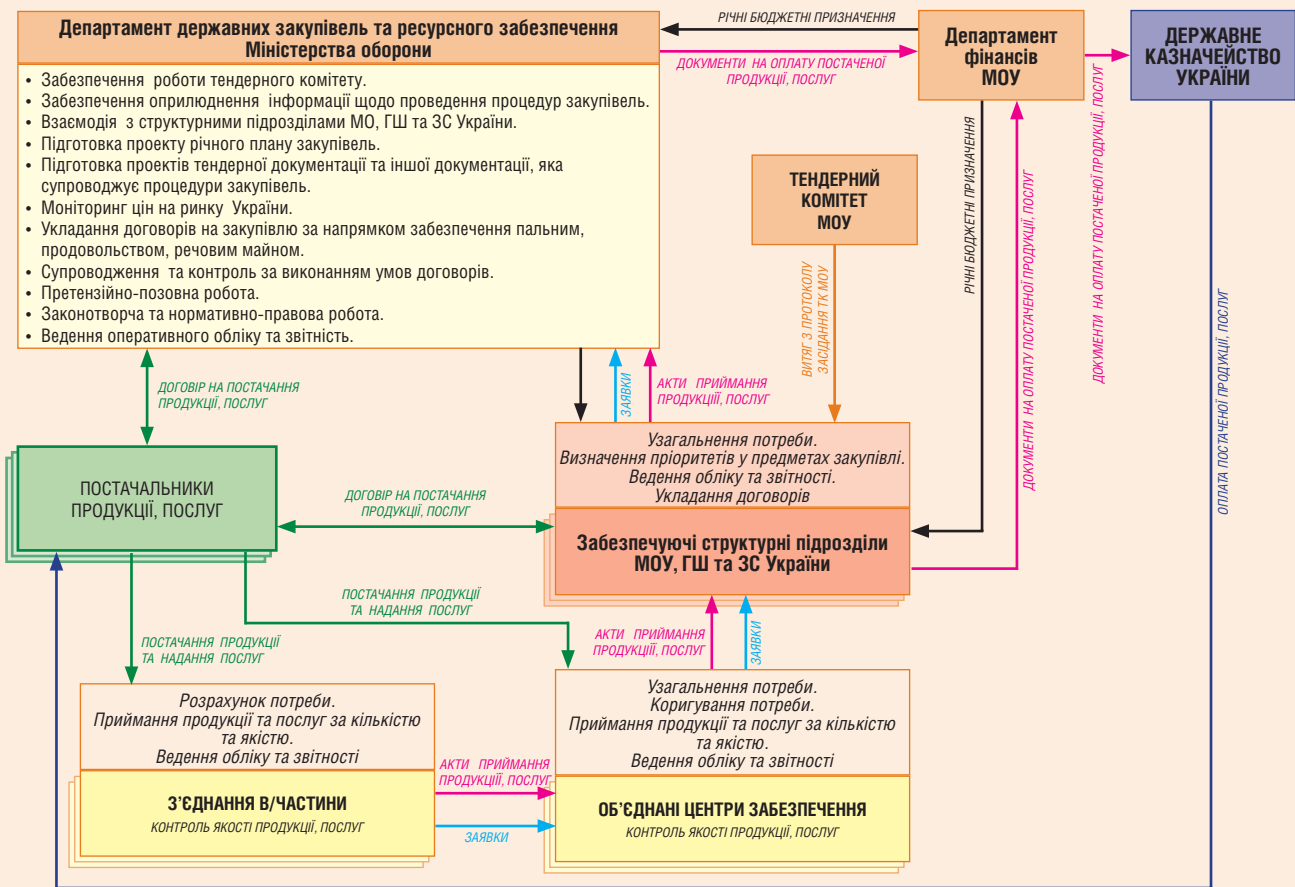

<p>Проект ОБСЄ “Допомога в соціальній адаптації звільнених військовослужбовцям Збройних Сил України”</p>	ОБСЄ	<p>Ресурсний та кар’єрний центр для звільнених військовослужбовців Збройних Сил України, громадський рух “Ліга офіцерів Севастополя”, громадське об’єднання “Авангард”, Міжнародний благодійний фонд “ЄвроАзія”, Білоцерківський інститут економіки та управління, Вінницький соціально-економічний інститут Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”, Вознесенський коледж Національного університету кораблебудування, Дніпропетровський університет економіки та права, Європейський університет, Житомирський Державний технологічний університет, Класичний приватний університет, Луганський інститут праці та соціальних технологій, Львівський, Рівненський та Херсонський інститути Міжрегіональної Академії управління персоналом, Мелітопольський державний педагогічний університет, Мелітопольський інститут державного і муніципального управління, Національний авіаційний університет, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, Навчальний центр “Ліги офіцерів Севастополя”, Південна академія підвищення кваліфікації кадрів Міністерства промислової політики України, Полтавський інститут економіки та права, Слов’янський коледж (м. Чернігів), Сумський державний університет, Феодосійська фінансово-економічна академія, Українсько-канадський бізнес-центр, Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади (м. Чернігів).</p>	<p>Перепідготовка за спеціальностями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основи малого бізнесу; • основи малого підприємництва; • менеджмент безпеки підприємницької діяльності; • менеджмент підприємницької діяльності; • міжнародна туристична діяльність; • менеджмент соціальної сфери; • сучасні інформаційні технології; • маркетинг на ринку товарів і послуг 	<p>Севастополь, Сімферополь, Феодосія, Євпаторія, Балаклава, с. Батальне, смт. Приморський (Автономна Республіка Крим), Біла Церква, Вознесенськ, Вінниця, Дніпропетровськ, Житомир, Бердичів, Озерне (Житомирська область), Запоріжжя, Івано-Франківськ, Кіровоград, Київ, Львів, Луганськ, Луцьк, Мелітополь, Миколаїв, Ніжин, Одеса, Харків, Херсон</p>	1034
<p>Проект “Україна – Норвегія”</p>	Уряд Норвегії	<p>Таврійський національний університет (ТНУ), Севастопольський економіко-гуманітарний інститут ТНУ, Севастопольський національний університет ядерної енергії і промисловості, Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”, Феодосійська фінансово-економічна академія Київського інституту ринкових відносин, Класичний приватний університет (КПУ), Мелітопольський інститут державного і муніципального управління КПУ, громадське об’єднання “Авангард”, громадська організація “Об’єднання ветеранів розвідки”</p>	<p>Перепідготовка за спеціальностями:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основи малого бізнесу; • основи малого підприємництва; • менеджмент безпеки підприємницької діяльності; • міжнародна туристична діяльність; • сучасні інформаційні технології; • маркетинг на ринку товарів і послуг 	Сімферополь, Севастополь, Чорноморське, Феодосія, Бахчисарай, смт. Ново озерне, смт. Кіровське (Автономна республіка Крим), Запоріжжя, Мелітополь, Миколаїв	510

Схема 4. Механізм реалізації права військовослужбовців на безоплатну соціальну і професійну адаптацію

АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЛІ ТА ПОСТАЧАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ЗМІСТ

Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України про оборонну політику держави	3
Вступне слово Міністра оборони України	5
Розділ 1 Підсумки розвитку Збройних Сил України у 2008 р.	7
Розділ 2 Рік Військово-Морських Сил та Сил спеціальних операцій.....	17
Розділ 3 Розвиток системи управління Збройними Силами, їх структура, чисельність, оснащення.....	27
Розділ 4 Підготовка військ (сил).....	35
Розділ 5 Професійні Збройні Сили: реалії створення	43
Розділ 6 Вивільнення збройних сил від виконання невластивих функцій	57
Розділ 7 Міжнародне співробітництво, миротворча діяльність, контроль над озброєннями	65
Заключна частина	74
Відомості про керівний склад Міністерства оборони, Генерального Штабу та видів Збройних Сил України.....	75
Додатки	84

**БІЛА КНИГА
2008**

ОБОРОННА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Міністерство оборони України, 2009
Дизайн і макет СПД Москаленко О.М., 2009

Наклад 9500 прим.

Центральний друкований орган
Міністерства оборони України

ВІЙСЬКО

№ 2 (104) 2009 **СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК**

Свідчення про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
